

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORTA KARADENİZ BÖLGESİ'NDEKİ
SU ÜRÜNLERİ İŞLETMELERİNİN KREDİ KULLANIMI
VE
YETİŞTİRİCİLİK ÜZERİNE ETKİLERİ

MURAT GİRGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ ANABİLİM DALI

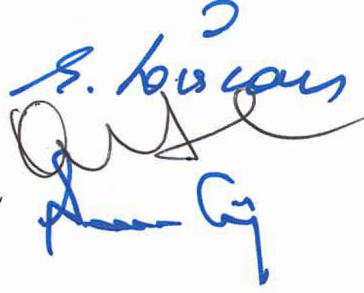
DANIŞMAN
Prof. Dr. Recep BİRCAN

SİNOP – 2010

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Bu çalışma, jürimiz tarafından 02.09/2010 tarihinde yapılan sınav ile Su Ürünleri Yetiştiriciliği Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr. Recep BİRCAN
Üye : Yrd.Doç.Dr. Orhan ARAL
Üye : Yrd.Doç.Dr. Şennan YÜCEL

ONAY:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

23.09/2010

Doç. Dr. İsmihan KARAYÜCEL
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ORTA KARADENİZ BÖLGESİ'NDEKİ SU ÜRÜNLERİ İŞLETMELERİNİN KREDİ KULLANIMLARI VE YETİŞTİRİCİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

ÖZET

Bu araştırma, Orta Karadeniz Bölgesi'nde su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmelerin kredi kullanımlarını belirlemek, kredi temini aşamasında yaşadıkları sorunları tespit etmek ve işletmelerin beklentilerinin belirlenerek sektörün gelişmesini sağlayacak çözüm önerileri ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın materyalini, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na kayıtlı 49 adet işletmeye tam sayım yöntemi uygulanarak, amaca uygun olarak düzenlenmiş anket formları ile toplanan veriler oluşturmuştur.

Elde edilen verilere göre, işletmelerin %51'inin işletme kredisi kullandığı tespit edilmiştir. İşletmelerin %57.14'ünün sermaye yetersizliği, %22.45'inin kapasite artışı, %10.20'sinin ise daha çok girdi temini amacıyla krediye ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Yine, özel şirket yönetim yapısına sahip işletmelerin %91.67'si, özel şahıs yönetim yapısına sahip işletmelerin ise %38.83'ünün kredi kullandığı tespit edilmiştir. Kapasite gruplarına göre işletmelerin %32.7'si 10 ton'dan az, %34.7'si 30 ton'dan küçük, %12.2'si 100 ton'dan küçük, %20.4'ünün ise 100 ton ve daha büyük olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin kapasiteleri yükseldikçe kredi kullanımının arttığı görülmüştür ($p<0.05$). İşletmelerin %12.25'inin ürünlerini sigortalattığı tespit edilmiştir. Sigortalı olma durumu ile kredi kullanımı arasındaki ilişki istatistikî olarak önemli ($p<0.05$) bulunmuştur. Su ürünleri sigortası yaptıran işletmeler yaptırmayan işletmelere göre 16 kat daha fazla kredi kullanmışlardır. İşletmelerin; %96'sı T.C. Ziraat Bankası'nın uyguladığı kredi faiz oranını uygun bulmasına karşın, %64'ü kredi almanın zor, %60'ının ise kredi limitini yetersiz bulduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin kamu kuruluşlarından en önemli beklentisinin, bilgi aktarımı (%20.41) ve kredi (%18.37) olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, su ürünleri sigorta sisteminin geliştirilerek kredi önündeki teminat ve formalitelerin azaltılması ile kredi kullanımı artırılabilir. Böylece kullanılan kredilerin üretime aktarılması ile sektörün milli gelirden aldığı payın yükseltilebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orta Karadeniz Bölgesi, İşletme Kredisi, T.C. Ziraat Bankası, Su Ürünleri Yetiştiriciliği, Su Ürünleri Sigortası

CREDIT USAGE OF FISHERIES FARMS IN MIDDLE BLACKSEA REGION AND THE EFFECTS ON AQUACULTURE

ABSTRACT

The aims of this research are to designate the amount of credit usage of fisheries farms in Middle Blacksea Region, reveal the problems that they are going through the process of getting a bank loan and determine the demands of them to generate solutions that help to expand the sector.

Data collected by complete inventory method with appropriate surveys to 49 managements that are registered to Ministry of Agriculture and Village Affairs constitute the material of this research.

According to observed data, it was determined that 51% of the managements use credit. They got bank loans because 57.14% of managements needed capital cost, 22.45% of managements increased capacity and 10.20% of them needed more inputs. Moreover, 91.67% of managements that have special company management structure and 38.83% of managements that have special personal management structure got bank loans. According to the capacity groups, it was determined as the capacity of 32.7% of the managements were less than 10 tons, 34.7% of them were less than 30 tons, 12.2% were less than 100 tons and 20.4% were 100 tons or more. It was seen that the amount of credit usage increases as more as the capacity of the managements rises ($p < 0.05$). It was determined as 12.25% of the managements insure their products. The interaction between the situation of being insured and using credit was found important statistically ($p < 0.05$). Managements that insured their products use credits sixteen fold of managements not to. Although 96% of the managements found interest rate of T.R. Ziraat Bank acceptable, 64% of them found getting a bank loan hard and 60% of them considered that the credit limit is very low. It was determined as the most important demands of the producers from the public institutions are information transfer (20.41%) and credit (18.37%).

In conclusion, it is estimated that credit usage would be increased by development of fisheries insurance system and decreasing the assurance and formalities. Therefore the portion taken by the sector from the national income would be increased by the transferring of the used credits to the production.

Key words: Middle Blacksea Region, Working Capital Loan, T.R. Ziraat Bank, Aquaculture, Fisheries Insurance

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın planlanmasında ve yürütülmesinde her türlü desteğini esirgemeyen başta danışman hocam Sayın Prof.Dr. Recep BİRCAN olmak üzere, Sayın Yrd.Doç.Dr. Şennan YÜCEL'e teşekkür ederim.

İstatistiki çalışmalarda ve anket formlarının hazırlanmasında görüşlerinden yararlandığım başta Yrd.Doç.Dr. Emel ÇANKAYA olmak üzere Yrd.Doç.Dr. Nazan DANACIOĞLU ve Öğretim Görevlisi Mücahit KURTULUŞ'a, arazi çalışmaları sırasında yardımcı olan yüksek lisans öğrencisi Ali CAMGÖZ'e tezin yazılımı aşamasındaki görüş ve yardımlarını esirgemeyen Dr. Barış BAYRAKLI'ya ve Araştırma Görevlisi Ayşe PARLAK'a teşekkür ederim.

Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca gösterdikleri destek ve anlayış için başta T.C. Ziraat Bankası Sinop Şubesi Müdürü Hasan CEBECİ ve Şube Yönetmeni Ozan ÇANKAYA olmak üzere çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen çok değerli aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER VE ÇİZELGELER LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Türkiye’de Su Ürünleri Üretimi.....	5
2.1.1. Yetiştiricilik Yoluyla Yapılan Üretim.....	6
2.2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler.....	7
2.2.1. İçsu Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler.....	8
2.2.2. Deniz Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler.....	9
2.3. Su Ürünleri Sektöründe Finans İhtiyacı.....	10
2.3.1. Finansmanın Tanımı.....	10
2.3.2. Su Ürünleri Sektöründe Finans İhtiyacının Nedenleri.....	10
2.3.3. Su Ürünleri İşletmelerinin Farklı Yönleri ve Finans İhtiyacı Nedenleri.....	12
2.4. Su Ürünleri Sektöründe Finans Kaynakları.....	13
2.4.1. Kredi.....	13
2.4.2. Su Ürünleri Kooperatifleri.....	14
2.4.3. Desteklemeler.....	16
2.4.4. Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası.....	18
2.4.4.1. Primleri Ödenmesi.....	19
2.4.4.2. İşleyiş ve Hasar Organizasyonu.....	19

2.5. T.C. Ziraat Bankası ve Su Ürünleri Kredisi Uygulamaları.....	20
2.5.1. Su Ürünleri Avcılık Kredisi.....	23
2.5.2. Su Ürünleri Yetiştiricilik Kredisi.....	23
3. LİTERATÜR ÖZETİ.....	26
4. MATERYAL VE YÖNTEM.....	30
4.1. Materyal.....	30
4.2. Yöntem.....	30
4.2.1. Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesinde Uygulanan Yöntem	31
4.2.2. Arazi Çalışmaları.....	31
4.2.3. Anket Çalışmaları.....	31
4.2.4. Verilerin Analizinde Uygulanan Yöntem.....	32
5. BULGULAR.....	33
5.1. Kuruluş Finansmanına İlişkin Bulgular.....	33
5.2. Kredi İhtiyacını Doğuran Nedenlere İlişkin Bulgular.....	34
5.3. İşletmelerde Kredi Kullanımının Belirlenmesine İlişkin Bulgular.....	36
5.4. Yönetim Yapısına Göre İşletmelerin Kredi Kullanımına İlişkin Bulgular.....	36
5.5. İşletmecinin Yaşı ve Eğitim Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	38
5.6. Kullanılan Kredi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Bulgular.....	40
5.7. Kredinin Verilme Şekline İlişkin Bulgular.....	41
5.8. İşletmecilerin Kredi Faizleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	41
5.9. İşletmecilerin Faiz Oranı Dışındaki İsteklerine İlişkin Bulgular.....	42
5.10. Kredilerin Amaca Uygun Olarak Kullanımına İlişkin Bulgular.....	43
5.11. Kredi Teminatının Belirlenmesine İlişkin Bulgular.....	43
5.12. Kredi Alımında Karşılaşılan Problemlere İlişkin Bulgular.....	44

5.13. İşletmelerin Su Ürünleri Sigortası Kullanımına İlişkin Bulgular.....	45
5.14. İşletmelerin Kapasite Grupları, Kapasite Kullanımı ve Kapasite Grupları İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	46
5.15. T.C.Z.B Kredi Uygulamaları Hakkında İşletmecilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular	48
5.16. İşletmelerin Kuruluşu Sırasında Karşılaşılan Problemlere İlişkin Bulgular	49
5.17. İşletmelerde En Çok Karşılaşılan Problemlere İlişkin Bulgular.....	50
5.18. İşletmelerin Kamu Kuruluşlarından Beklentilerine İlişkin Bulgular....	50
6. TARTIŞMA.....	52
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKLAR.....	67
EKLER.....	72
EK-1 İLLERE GÖRE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ İŞLETMELERİ..	72
EK-2 ANKET FORMLARI.....	74
EK-2.1. SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK İŞLETMELERİ ÖN BİLGİ ANKET FORMU.....	74
EK-2.2. SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK İŞLETMELERİ ARAZİ ÇALIŞMALARI ANKET FORMU.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	79

SEMBOLLER ve KISALTMALAR LİSTESİ

SEMBOLLER

Kg	: Kilogram
Km	: Kilometre
%	: Yüzde

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AVRO	: Avrupa Birliği Para Birimi
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İşl.Sa.	: İşletme Sayısı
KDV	: Katma Değer Vergisi
TCZB	: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası
TAGEM	: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
TARSİM	: Tarım Sigortaları Merkezi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCZB	: Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası
TEDGEM	: Teşkilatlandırma ve Desteklendirme Genel Müdürlüğü
TİBEM	: Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü
TL	: Türk Lirası
TUGEM	: Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
OR-KÖY	: Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatifleri Birliği
Ort.	: Ortalama
ÖK	: Özkaynak
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi

ŞEKİLLER ve ÇİZELGELER LİSTESİ

ŞEKİLLER

	Sayfa No
Şekil 2.4.3.1. Türkiye’de 1998-2007 Yılları Arasındaki Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretimindeki Değişim (Çavdar, 2009).....	17
Şekil 2.4.4.2.1. Poliçeleşme Aşaması (Anonim, 2009h).....	19
Şekil 2.4.4.2.2. Hasar İhbar/Ekspertiz/Ödeme İş Akışı (Anonim, 2009h).....	20
Şekil 2.5.2.1. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan Bir İşletmeden Görünüm Orijinal.....	24
Şekil 4.1. Araştırma Bölgesi.....	30
Şekil 4.2.1. Çalışma Yöntemi ve Aşamaları (Üstündağ ve ark., 2000).....	31
Şekil 5.1.1. Kuruluş Finansmanına Göre İşletmeler.....	34
Şekil 5.2.1. İncelenen İşletmelerde Kredi İhtiyacının Nedenleri.....	35
Şekil 5.3.1. İşletme kredisi kullanımı.....	36
Şekil 5.4.1. İşletmelerin Yönetim Yapısına Göre Kredi Kullanımı.....	37
Şekil 5.5.1. Üreticilerin Yaş Dağılımı.....	38
Şekil 5.5.2. Üreticilerin Eğitim Durumu.....	39
Şekil 5.11.1. Kredi Kullanan İşletmelerin Kredi Teminatı.....	43
Şekil 5.11.2. Destekleme Ödemelerinde Sorun Yaşanıp Yaşanmadığına İlişkin Sonuçlar.....	44
Şekil 5.12.1. Kredi Alımında Karşılaşılan Problemler.....	44
Şekil 5.13.1. Kredi Kullanan İşletmelerin Su Ürünleri Sigortası Oranı.....	45
Şekil 5.16.1. İşletme Kuruluşu Sırasında Karşılaşılan Problemler.....	49
Şekil 5.17.1. Üreticilerin Yetiştiricilik Faaliyeti Sırasında En Çok Karşılaştığı Problemler.....	50
Şekil 5.18.1. İşletmelerin Su Ürünleri Sektörüyle İlgili Kamu Kuruluşlarından Beklentileri.....	51

ÇİZELGELER

	Sayfa No
Çizelge 1.1. Türkiye'nin Toplam Su Ürünleri Üretim Miktarı.....	2
Çizelge 2.1.1. Su Ürünleri Üretimi (ton) ve Kaynaklara Göre Dağılımı (TUİK,2009)	5
Çizelge 2.1.1.1. Deniz ve iç sularda kültür balıkları üretimi (TUİK, 2009).....	6
Çizelge 2.1.1.2. Türkiye'de Son Yıllarda İç Sularda Yetiştiriciliği Yapılan Türleri Üretim Miktarları (ton/yıl) (TUİK, 2009).....	6
Çizelge 2.1.1.3. Türkiye'de Son Yıllarda Denizde Yetiştiriciliği Yapılan Türlerin Üretim Miktarları (Ton/Yıl) (TUİK, 2009).....	7
Çizelge 2.2.1.1. İç Su Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Sayı ve Kapasiteleri (TAGEM, 2008).....	8
Çizelge 2.2.2.1. Deniz Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler Sayı ve Kapasiteleri (TAGEM, 2008).....	9
Çizelge 2.3.2.1. Türkiye'de Cari Fiyatlarla GSYH Tutarı ve Balıkçılık Sektörünün Payı (TUİK, 2009) (BİN TL).....	11
Çizelge 2.3.3.1. Deniz Yüzeyi Kira Bedelleri (Milliyet, 2008).....	13
Çizelge 2.4.2.1. Tarımsal Amaçla Faaliyet Gösteren Kooperatifler (Anonim, 2009e).....	15
Çizelge 2.4.3.1. Tür Bazlı Ürün Desteklemeleri (Anonim, 2009g).....	18
Çizelge 2.5.1. Türkiye'de Tarımsal Kredilerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı (Anonim, 2008c) (Bin TL)	21
Çizelge 2.5.2. T.C Ziraat Bankası'nca Kullandırılan Tarımsal Krediler İçerisindeki Su Ürünleri Kredilerinin Bakiyesi (Kocabıyık, 2009).....	22
Çizelge 2.5.1.1. Su Ürünleri Avcılığı Kredi Faiz Oranı (Anonim, 2010b).....	23
Çizelge 2.5.2.1. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Kredi Faiz Oranı (Anonim, 2010b).....	24
Çizelge 2.5.2.2. İşletme Kredilerine Uygulanan Birim Parametre Cetveli (TCZB, 2010).....	25
Çizelge 5.1.1. Kuruluş Finansmanına Göre İşletmeler.....	33
Çizelge 5.2.1. İşletmecileri Kredi Kullanmaya Yönelten Nedenler.....	35
Çizelge 5.4.1. İşletmelerin Yönetim Yapısı İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki.....	37

Çizelge 5.5.1. İşletmecinin Yaşı İle Kredi Kullanımı Arasındaki İstatistik İlişki.....	38
Çizelge 5.5.2. İşletmecinin Yaşı İle Kredi Kullanımı Arasındaki Oransal İlişki.....	39
Çizelge 5.5.3. İşletmecinin Eğitim Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki.....	40
Çizelge 5.6.1. İşletmeler Tarafından Kullanılan Toplam Kredi Tutarı.....	40
Çizelge 5.7.1. İncelenen İşletmelerde Kredilerin Verilme Şekli İle İlgili Üretici Görüşü.....	41
Çizelge 5.7.2. Kredilerin Ayni-Nakdi Karışık Olarak Verilmesini Öneren İşletmecilerin Benimsedikleri Oranlar.....	41
Çizelge 5.8.1. İncelenen İşletmelerde 1 Yıl Vadeli Su Ürünleri Yetiştiricilik Kredileri İçin İşletmecilerin Faiz Beklentisi.....	42
Çizelge 5.9.1. İncelenen İşletmelerde İşletmecilerin Faiz Oranı Dışındaki İstekleri.....	42
Çizelge 5.10.1. Kredilerin Amacına Uygun Olarak Kullanılma Durumu.....	43
Çizelge 5.13.1. İşletmelerin Su Ürünleri Sigortası Kullanım Durumu.....	45
Çizelge 5.13.2. İşletmelerin Sigortalı Olma Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki.....	46
Çizelge 5.14.1. Kapasitelerine Göre İşletmeler ve Kapasite Kullanımı.....	47
Çizelge 5.14.2. Kapasite Grupları İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki.....	47
Çizelge 5.15.1. Üreticilerin T.C Ziraat Bankası Kredi Uygulamaları Hakkında Görüşleri.....	48

GİRİŞ

Teknolojideki önemli gelişmelere ve olağanüstü ilerlemelere rağmen insanların bir kısmının halen yeterli ölçüde beslenemediği ve hatta milyonlarca insanın açlık içinde yaşadığı günümüzde gıda yetersizliği dünyamızın en önemli sorunları arasında yerini almaya devam etmektedir.

Dünyada bilimsel açıdan beslenmenin önemini anlamış olan uluslar hayvansal protein kaynaklarını arttırmak ve çeşitlendirmek için denizlerden yararlanmanın yollarını sürekli aramakta ve geleceğe bugünden yatırım yapmaktadırlar (Seyis, 2003).

Karasal gıda kaynaklarının her geçen gün azalması ve onlardan elde edilebilecek ürün miktarının en yüksek seviyelere ulaşması, insanoğlunu yeni kaynaklar aramaya yöneltmiş ve bu arada su ürünleri üretimi de giderek önem kazanmıştır.

Su ürünleri sektörü, ucuz ve kaliteli hayvansal protein sağlaması nedeniyle insan beslenmesinde giderek çok önemli bir konuma gelmiştir. Bu itibarla su ürünleri ülkemizde, 1984'den beri ortalama yıllık % 11'in üzerindeki büyümeyle, gıda ürünleri arasında en hızlı büyüyen ve gelişen sektör unvanını almıştır (Çavdar, 2009).

Su ürünleri beslenmemiz dışında, kimyevi gübre, ilaç, kozmetik gibi tarım içi ve tarım dışı sanayi dallarının da önemli hammadde kaynağını oluşturmaktadır.

Su ürünleri yüksek protein, yüksek enerji, mineral maddeler, birçok vitamin ve sindirilebilirlik gibi özellikler açısından üstün nitelikli bir gıdadır. Su ürünleri, gerek halkımızın protein gereksinimlerinin karşılanmasına, gerekse beslenme alışkanlıklarının sağlıklı doğrultuda değiştirilmesine katkıda bulunabilecek bir kaynaktır (Doğan, 2002).

Buna karşın ülkemizde kişi başına düşen su ürünleri tüketim miktarı çok düşük seviyededir. Su ürünlerinin tüketimi daha çok kıyı bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Kişi başına düşen yıllık su ürünleri tüketimi, 1989 yılında 6.3 kg iken, 1995'de 9.8 kg'a kadar yükselmiş, 2008 yılına gelindiğinde ise 7.8 kg'a düşen tüketim miktarı, dünya ortalaması olan 13.3 kg'ın çok altında kalmıştır (Anonim, 2009a).

Dünyada 2007 yılı toplam su ürünleri üretimi 156.371.928 tondur. Bu üretimin % 58'i (91.181.899 ton) avcılık, % 42'si (65.190.029 ton) kültür balıkçılığı ile sağlanmıştır. Deniz ve okyanuslardan avcılık yoluyla elde edilebilecek üretim miktarının en fazla 100 milyon ton olabileceği düşünülmektedir (Anonim, 2008a).

Dünya'da ve Türkiye'de su ürünleri yetiştiriciliği hızlı bir gelişim göstermekte ve önemi gün geçtikçe artmaktadır. Çünkü doğal stoklardan avcılık yoluyla yapılacak üretimde yıllık olarak maksimum avlanabilir bir ürün miktarı vardır ve bu miktar

zorlanır veya geçilirse aşırı avcılık nedeniyle stoklarda azalma görülür (Üstündağ ve ark., 2000).

Ülkemiz, su ürünleri konusunda gerek avcılık ve gerek yetiştiricilik açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Yurdumuzun, üç tarafının denizlerle çevrili olması yanında pek çok akarsu ve göle sahip oluşu bu potansiyelin bir göstergesidir.

Su ürünleri yetiştiriciliği açısından zengin su kaynaklarına sahip olan ülkemizin bu potansiyelinin verimli bir şekilde değerlendirilmesi, ekonomik ve sosyal açıdan önemlidir (Dağtekin, 2008).

Türkiye'nin toplam su ürünleri üretimi 2008 yılı verilerine göre ise 646.299 ton olarak gerçekleşmiş olup bunun 494.113 tonunu (% 76.45) su ürünleri avcılığı, 152.186 tonunu (% 23.55) ise kültür balıkçılığı oluşturmuştur (Çizelge 1.1).

Çizelge 1.1. Türkiye'nin Toplam Su Ürünleri Üretim Miktarı (TUIK, 2009)

Yıl	Avcılık		Yetiştiricilik		Toplam
	ton / yıl	%	ton / yıl	%	
2008	152.186	23.55	494.113	76.45	646.299

Türkiye'nin toplam kıyı uzunluğu 8.333 km olup bunun 1.634 km'lik kısmı Karadeniz'e aittir. Karadeniz bölgesi karada ve denizde kültür balıkçılığı açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Karadaki işletmelerin büyük çoğunluğu gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği yapmakta ve toplam yetiştiricilik üretiminin % 10'u bu bölgeden sağlanmaktadır (Üstündağ ve ark., 2000). Ayrıca, ülkemizde içsularda ve denizlerde faaliyet gösteren toplam 1.644 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisinin 436'sı Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır (Anonim, 2008b).

Ülkemizde ve özellikle Karadeniz Bölgesi'nde 1990'lı yıllardan itibaren su ürünleri yetiştiriciliği konusunda oldukça önemli gelişmeler meydana gelmiş, denizde kafes balıkçılığı konusunda birçok yatırım yapılmış ancak bu işletmelerin büyük bir kısmı bir süre sonra faaliyetlerine son vermişler veya düşük kapasiteyle çalışır hale gelmişlerdir. Bu durumda, yapılan bazı yatırımlar boşa gitmekte veya işletmelerin kapasite kullanım oranının düşmesi sebebiyle bu işletmelerden beklenen başarı sağlanamamıştır (Üstündağ ve ark, 2000).

Karadeniz, kendisini besleyen pek çok akarsu sebebiyle yetiştiricilik açısından oldukça zengin bir denizdir. Bölgedeki akarsular üzerinde de yetiştiriciliğe uygun sayısız ortamlar mevcuttur. Ülkemizdeki su ürünleri yetiştiriciliği üretiminin % 9.22'si

Karadeniz Bölgesi'nde yapılmakta ve toplam üretimi 14.037 tonu bulmaktadır (Anonim, 2009b). Bu miktarı artırmak için bölgedeki mevcut potansiyelin çok iyi kullanılması gerekmektedir.

Orta Karadeniz Bölgesi'nin deniz ve iç sularında kafes balıkçılığı için büyük bir potansiyele sahip alanlar bulunmaktadır. Sinop, Ordu ve Samsun ilinin deniz ve iç sularında bulunan alanlar yetiştiricilik yönüyle en uygun alanlar olarak görülmektedir

Ülkemiz üretim potansiyeli yanında bu kaynağı değerlendirebilecek insan gücüne de sahiptir. Ancak sadece insan gücü ile mevcut potansiyelden yararlanmanın imkânsızlığı karşısında sermaye faktörü su ürünleri işletmelerinde etkinliğini göstermektedir. Bir üretim faktörü olarak kabul edilen sermaye, su ürünleri işletmelerinde yetersizdir. Sermayenin yetersizliği üretimin artmasına ve aynı zamanda üreticilerin gelir düzeylerini artıracak etkin önlemlerin alınmasına mani olmakta ve bu nedenle de işletmelerin çalışmalarına uygun verimli yatırımlarla aktif hale gelmeleri gecikmektedir (TCZB, 1986).

Su ürünleri sektöründe balıkçıların kısıtlı tasarruf imkânlarının bulunması nedeni ile sermaye birikimi oldukça yavaş olmaktadır. Bunun sonucu olarak işletmelerin öz sermayelerindeki noksanlıklar finans ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Finans ihtiyacını gidermek için kullanılan en önemli kaynaklardan biri kredi'dir.

Tarım sektöründe yatırımların yapılması ve sorunların çözümünde kredi başlıca bir araçtır. Tarımsal kredi direkt bir araç olmaktan çok, girdilerin temininde bir araç olarak düşünülebilir

Tarımsal kredi, tasarruf olanakları sınırlı ve dolayısıyla sermaye sağlaması güç olan, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde daha fazla önem taşımaktadır (Artukoğlu, 1993).

Kredinin sermaye birikimine imkân sağlaması, üretimin artmasına yol açması, atıl vaziyette bekleyen sermayenin iş alanına aktarılması, gibi fonksiyonları dikkate alındığında edinilen kredinin amacına uygun olarak kullanıldığını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesiyle ekonomimize ve kalkınmamıza önemli katkılar sağlayacağı bir gerçektir (TCZB, 1982).

Bu araştırma bir yandan Türkiye'de su ürünleri sektöründe finans kaynaklarını ortaya koyarak, su ürünleri yetiştiriciliği açısından değerlendirirken, diğer yandan yöresel olarak kredi uygulamaları, üretici-kredi kurumları ilişkileri, işletme bazında yetiştiricilik kredilerinin belirlenmesi, sorunların tespiti ve çözümüne ilişkin önerileri getirmesi açısından önem taşımaktadır.

Türkiye’de tarımsal kredilere ilişkin politikalar ve uygulamaları ele alan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Öte yandan konuyu işletme düzeyinde ele alan araştırma da azdır. Yapılan çalışmaların yetersizliği böyle bir çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırma ile ortaya konulacak bulguların, özellikle tarımsal kredi politikasına yön verenlere, bazı ipuçları verilebileceği de düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Türkiye’de Su Ürünleri Üretimi

Türkiye üç tarafı farklı ekolojik özellikteki üç denizle çevrili, 8.333 km’lik deniz kıyı uzunluğu, 178.000 km uzunluğunda 33 adet büyük akarsuyu, 200’ün üzerinde doğal gölü, 168 adet baraj gölü ve 750’den fazla göleti ile zengin bir su ürünleri üretim potansiyeline sahiptir (Dağtekin, 2008). Bu zengin potansiyeline rağmen, üretim yeterli değildir. Türkiye’nin su ürünleri üretimi 2008 yılı istatistiklerine göre toplam 646.299 ton olup, üretimin 494.113 tonu avcılıktan, 152.186 tonu yetiştiricilikten sağlanmıştır (TUİK, 2009).

Su ürünleri üretimi kaynaklara göre incelenecek olursa, yıllara göre üretimin en büyük payının denizlerden elde edildiği görülecektir. 2008 yılında üretimin % 61.2’si deniz balıkları, % 8.9’unu diğer deniz ürünleri, % 6.3’ünü tatlı su balıkları, % 23.6’sını kültür balıkları üretimi oluşturmaktadır (Çizelge 2.1.1). Ülkemizin su ürünleri üretiminin % 76’sı avcılıktan % 24’ü ise yetiştiricilikten sağlanmaktadır. Yani su ürünleri üretimimizin çok büyük bir payı denizel avcılığa dayanmaktadır.

Çizelge 2.1.1. Su Ürünleri Üretimi (ton) ve Kaynaklara Göre Dağılımı (TUİK,2009)

Yıllar	Deniz		Diğer Deniz		Tatlı Su		Kültür		Toplam
	Balıkları		Ürünleri		Balıkları		Balıkçılığı		
	ton	%	ton	%	ton	%	ton	%	
2004	456 752	70.8	48 145	7.4	45 585	7.0	94 010	14.5	644 492
2005	334 248	61.3	46 133	8.4	46 115	8.4	118 277	21.7	544 770
2006	409 945	61.9	79 021	11.9	44 082	6.6	128 843	19.4	661 991
2007	518 201	67.1	70 928	9.2	43 000	5.6	139 873	18.1	772 002
2008	395 660	61.2	57 453	8.9	41 000	6.3	152 186	23.6	646 299
Ort.	422 961	64.5	60 336	9.2	43 956	6.8	126 638	19.5	653 911

Ülkemiz su ürünleri üretiminin ortalama olarak % 64.5’i deniz balıkları avcılığından elde edilmektedir. Balıklar dışındaki diğer deniz ürünleri üretim oranı ortalama % 9.2 iken iç sulardan avcılık yoluyla yapılan üretim ortalama olarak % 6.8 düzeyindedir. Yetiştiricilik üretiminin toplam içindeki payı ortalama olarak % 19.5 görülmekle birlikte son yıllarda artmıştır (Çizelge 2.1.1)

2.1.1. Yetiştiricilik Yoluyla Yapılan Üretim

Su ürünleri yetiştiriciliği 1970’li yıllardan itibaren tüm dünyada hızlı bir gelişim göstermiştir. Günümüzde, dünya genelinde yıllık üretimi 50 milyon tona ulaşan su ürünleri yetiştiriciliği, toplam su ürünleri üretiminin 1/3’ünden fazlasını sağlamaktadır (Anonim, 2008a).

Su ürünleri yetiştiriciliği, ülkemizde de dünyadaki trende benzer bir şekilde hızla büyümektedir. 1988 yılında üretim sadece 4.000 ton iken, 2008 yılı sonunda bu rakam 152.000 tona ulaşmıştır. Üretim, sadece 2000-2001 krizinin olduğu dönemde düşüş yaşamıştır. Diğer tüm dönemlerde yetiştiricilik üretimi artış göstermiştir.

Deniz ve iç sularda üretilen kültür balıklarının 2004-2008 yılları üretim miktarı Çizelge 2.1.1.’de gösterilmiştir. Kültür balıkları üretimi deniz ve iç sularda her yıl artış göstermiştir. 2008 yılında deniz balık üretimi 85.629 ton (% 52.3), İç su balıkları üretimi 66.557 ton (% 43,7) ile en yüksek üretime ulaşmıştır (Çizelge 2.1.1.1).

Çizelge 2.1.1.1. Deniz ve İç Sularda Kültür Balıkları Üretimi (TUİK, 2009)

Yıllar	Deniz Balıkları		İçsu Balıkları		Toplam
	ton	%	ton	%	
2004	49 895	53.0	44 115	47.0	94 010
2005	69 673	59.0	48 604	41.0	118 277
2006	72 249	56.0	56 694	44.0	128 943
2007	80 840	57.8	59 033	42.2	139 873
2008	85 629	52.3	66 557	43.7	152 186

Yetiştiricilik yoluyla yapılan üretimin büyük kısmı denizde kurulan kafes işletmelerinden sağlanmaktadır. Yetiştiriciliği en fazla yapılan türler levrek, çipura ve alabalıktır. Ayrıca doğadan yakalanarak besiciliği yapılan mavi yüzgeçli orkinos miktarı da büyük önem arz etmektedir (Dağtekin, 2008).

Yetiştiriciliği en fazla yapılan türlerin son yıllardaki üretim miktarları Çizelge 2.1.1.2. ve Çizelge 2.1.1.3.’de verilmiştir (TUİK, 2009).

Çizelge 2.1.1.2. Türkiye’de Son Yıllarda İç Sularda Yetiştiriciliği Yapılan Türleri Üretim Miktarları (ton/yıl) (TUİK, 2009)

Balık türü	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alabalık	36.827	33.707	39.674	43.432	48.033	56.026	58.433	65.928
A.Sazan	687	590	543	683	571	668	600	629

Çizelge 2.1.1.3. Türkiye’de Son Yıllarda Denizde Yetiştiriciliği Yapılan Türlerin Üretim Miktarları (Ton/Yıl) (TÜİK, 2009)

Balık türü	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Alabalık	1.240	846	1.194	1.650	1.650	1.249	2.740	2.721
Çipura	12.939	11.681	16.735	20.435	26.297	28.463	33.500	31.670
Levrek	15.546	14.339	20.982	26.297	37.290	38.408	41.900	49.270
Midye	5	2	815	1.513	1.500	1.545	1.100	196
Diğer	-	-	-	-	2.000	2.200	1.600	1.772

Su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe yaşanan gelişmelerle birlikte, Türkiye, Akdeniz havzası ve AB ülkeleri arasında önemli bir konuma gelmiştir. Türkiye, Avrupa’daki çipura ve levrek pazarında % 25’lik paya sahiptir. Bu yönüyle bölgesel politikaların oluşturulmasında etkin bir rol oynamaktadır (Anonim, 2008b).

2.2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler

Resmi kayıtlara göre Türkiye’de ekonomik anlamda kurulan ilk işletmenin proje onay tarihi 01.01.1971 olarak belirtilmektedir Söz konusu işletme Gökkuşığı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) yetiştiriciliği üzerine Bozöyük (Bilecik)’de kurulmuştur (Anonim, 2002).

Türkiye’de, ilk yıllarda iç sularda üretim genellikle gökkuşığı alabalığı üzerine yoğunlaşmıştır. 1980’li yılların başında yarı entansif, 1990’lı yıllarında da entansif olarak deniz balıkları yetiştiriciliği devreye girmiştir (Doğan ve Güven, 2005). Böylece günümüzde su ürünleri yetiştiriciliğinin % 56’sı denizlerden, % 44’ü ise iç sulardan karşılanmaktadır.

Ülkemizde kontrollü olarak en çok üretimi yapılan balık türü gökkuşığı alabalığıdır. 2008 yılı üretiminde % 45’lik oranla büyük pay iç sularda ve denizlerde yetiştirilen gökkuşığı alabalığına aittir. Yetiştiricilik yoluyla üretilen deniz balıkları üretiminin % 57’sini levrek, % 37’sini de çipura balıkları oluşturmaktadır (TÜİK, 2009). Sazan balığı yetiştiriciliğinde ise ilk yıllara göre gerileme görülmüştür. Son yıllarda özellikle Antalya, Muğla ve İzmir’de orkinos besiciliği üzerine işletmeler kurulmuştur (Doğan ve Güven, 2005).

2.2.1. İç Su Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler

Ülkemizde uygun koşulların bulunduğu yerlerde gökkuşacağı alabalığı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu şartlara uygun çok sayıda alabalık yetiştiricilik tesisi kurulmuştur. 2008 yılı itibariyle projesi onaylanmış 1.342 adet gökkuşacağı alabalığı yetiştiriciliği yapan işletme bulunmaktadır. İşletmelerin proje kapasiteleri 85.797 ton/yıldır (Çizelge 2.2.1.1). Bu işletmelerin 2008 yılında gerçekleşen üretim miktarı 65.298 ton/yıl'dır. Gökkuşacağı alabalığı üretiminde ilk sırayı yılda 12.441 ton ile Muğla ili almaktadır (TÜİK, 2009)

Ülkemizde yetiştiricilikle ilgili ilk çalışmalar sazan balığı üzerine gerçekleşmiştir. Başlangıç yıllarında aynalı sazan yetiştiriciliği projeleri artış göstermiş olmasına rağmen, daha sonraları bir gerileme görülmüştür (Anonim, 2002). Bu işletmelerde 2008 yılında gerçekleşen üretim miktarı 628 ton/yıl'dır. Üretimde ilk sırayı % 19'luk payıyla Manisa almaktadır (TÜİK, 2009). Türkiye'deki sazan üretimiyle ilgili projeleri onaylanmış kayıtlı 42 işletmenin proje kapasitesi 2.045 ton/yıl'dır (Çizelge 2.2.1.1).

Çizelge 2.2.1.1. İç Su Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Sayı ve Kapasiteleri (Deniz ve ark., 2009)

İç Sularda Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler		
Balık Türü	Sayı	Kapasite (ton/yıl)
Alabalık	1.342	85.797
Sazan	42	2.045
Spirulina	5	395
Diğer	9	674
Toplam	1.398	88.520

2.2.2. Deniz Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler

Türkiye’ de ticari anlamda ilk önce iç sularda başlayan yetiştiricilik çalışmaları 1980’lerden sonra doğadan toplanan çipura ve levrek yavrularının ağ kafeslerde yarı entansif olarak yetiştiriciliği ile devam etmiştir. Kültür yoluyla 1986 yılında yapılan üretim 3 bin ton civarında iken. 1990’lı yıllarda deniz balıkları kuluçkahanelerinin de devreye girmesiyle birlikte üretim tam kontrollü olarak yapılmaya başlanmıştır. Bu tür uygulamaların devreye girmesiyle yıldan yıla elde edilen ürün miktarında dikkat çekici artışlar olmuştur.

Ağ kafeslerde, balık yetiştiriciliğinde başlangıçta yatırım giderlerinin düşük olması, balık stoklarının her an izlenebilmesi ve pazarlama döneminde hasadın kolay olması gibi nedenlerden dolayı yatırımcılar kafeste balık yetiştiriciliğine yönelmiştir. Yetiştiriciliğe elverişli uygun koy ve körfezlerin bulunduğu çok sayıda ilde bu tip deniz balıkları üretim işletmeleri kurulmuştur (Doğan ve Güven, 2005).

Ağ kafeste balık yetiştiriciliği için müracaat edip projesi onaylanmış işletme sayısı 2008 yılı itibariyle 350 adet olup proje onay kapasiteleri 110.840 ton/ yıl’dır (Çizelge 2.2.2.1).

Çizelge 2.2.2.1. Deniz Balıkları Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Sayı ve Kapasiteleri (Deniz ve ark., 2009)

Denizlerde Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler		
Balık Türü	Sayı	Kapasite (ton/yıl)
Çipura ve Levrek	305	79.694
Alabalık	7	7.044
Alabalık ve Levrek	11	5.427
Çipura, Levrek ve Yeni Türler	11	8.399
Orkinos	9	8.140
Midye	3	1.625
Diğer	4	1.185
Toplam	350	110.840

2.3. Su Ürünleri Sektöründe Finans İhtiyacı

2.3.1. Finansmanın Tanımı

Yeni bir işletmenin kurulmasında, üretimin kurulmasından başlayarak, ürün elde edilmesi ve elde edilen ürünlerin alt birimlere aktarılması aşamasında kurulan yönetsel faaliyetlerin devamı işletmelerde sermaye gereksinimlerini ön plana çıkartmış, buna bağlı olarak finansman olgusu önem kazanmıştır. Genel olarak finansman denilince, sadece özsermayenin temin edilmesi veya işletme faaliyetlerini sürdürebilmek için kullanılmak üzere hazır bulundurulmuş nakit para kavramı, akla gelmektedir.

Bununla birlikte finansmana değerli varlıklar, hammadde, alet ve makine, paraya çevrilebilir mallar ve nakit para da dâhil edilmelidir (Karacan, 1991).

Literatürde bu kavram üzerinde pek çok tanım yapılmaktadır. Köhler parasal finansman kavramını sadece teşebbüsteki ödeme akımları olarak tanımlamıştır (Karacan, 1991). Buna karşın birçok ekonomist finansman kavramını daha geniş ele alarak işletmelerde sermaye tedariki ve kullanımında finansman kavramının içine almışlardır. Janberg finansmanı, servet oluşturmak ve serveti korumak için gerekli öz ve yabancı sermayeyi, nakdi ve ayni olarak temin etmek olarak tanımlanmıştır (Altuğ, 1988).

Bu çerçevede finansman kavramını dar ve geniş anlamları ile ifade etmek doğru olacaktır. Dar anlamda finansman, işletme faaliyetleri için öz ve yabancı sermaye temin edilmesi işlemini ifade eder. Geniş anlamda finansman, işletmenin en uygun koşullarla donatımı yapılacak harcamalar için gerekli kaynağın belirlenmesi, elde edilen kaynakların ihtiyaca göre dağılımı, mevcut ve önceki yıllarda yürütülen finansal faaliyetlerin istatistiksel yöntemler kullanarak analizi faaliyetlerini içermektedir (Bülbül, 2006).

2.3.2. Su Ürünleri Sektöründe Finans İhtiyacının Nedenleri

Üreticilerin kısıtlı tasarruf imkânlarının bulunması, zayıf sermaye yapısı, pazarlama ve yeni teknoloji maliyetleri, üretimin doğal koşullara bağlı olması, piyasada ürün fiyatlarında yaşanan belirsizlikler, balıkçılık filosunun açık deniz balıkçılığına uygun donatılma ihtiyacı gibi nedenler su ürünleri sektöründe finans ihtiyacının nedenleri arasındadır (TCZB, 1982).

Bir ekonomide yerleşik olan üretici birimlerin belli bir dönemde, yurtiçi faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin değerleri toplamından bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan girdiler toplamının düşülmesi sonucu elde edilen değer gayri safi yurt içi hâsıla olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 2009b).

Türkiye’de 2002-2008 yılları arasında Cari Fiyatlarla hesaplanan GSYH tutarı ve Balıkçılık sektörünün aldığı payı Çizelge 2.2.1’de verilmiştir.

Çizelge 2.3.2.1. Türkiye’de Cari Fiyatlarla GSYH Tutarı ve Balıkçılık Sektörünün Payı (TUİK, 2009) (BİN TL)

YIL	GSYH	BALIKÇILIK	(%)
2002	350 476 089	623 667	0.18
2003	454 780 659	958 004	0.21
2004	559 033 026	1 214 976	0.22
2005	648 931 712	1 686 734	0.26
2006	758 390 785	1 843 310	0.24
2007	843 178 421	1 763 941	0.21
2008	950 144 254	1 729 294	0.18

Düzenlenen Çizelge 2.3.2.1.’ de GSYH tutarının 2002 yılında 350.474.089 bin TL iken Balıkçılık tutarının 623.667 bin TL olarak gerçekleştiği ve GSYH içerisinde aldığı payın ise % 0.18 olduğu görülmektedir. GSYH tutarı yıllar itibariyle artışını sürdürdüğü ve 2008 yılında 950.144.254 bin TL ile en yüksek seviyesine ulaştığı tespit edildi.

Buna karşın Balıkçılık sektörü ise en yüksek tutarını 2006 yılındaki 1.843.310 bin TL ile sağlamıştır. Balıkçılık sektörünün 2006 yılında tutarındaki artışa karşılık GSYH’ ya en çok katkıyı 2005 yılında % 0.26’lık pay ile sağlamıştır. Daha sonraki 2007 ve 2008 yıllarında Balıkçılık tutarı düşüş göstererek GSYH içerisindeki payı başlangıç seviyesi olan % 0.18’e kadar gerilemiştir.

Bu bağlamda balıkçılık sektörünün payı oldukça düşük ve yetersizdir. Ülke ekonomimize düşük bir girdi sağlamaktadır. Balıkçılık sektörünün önündeki en büyük engel nakit para yani finans ihtiyacıdır. Ülkemizin su ürünleri potansiyelinin yüksek oluşu göz önüne alınırsa, bu konuda gerekli yatırım ve çalışmaların yapılması halinde ülke ekonomisi için önemli katkılar sağlayacaktır. Bunun için sektörün gerekli finans kaynaklarıyla desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.3.3. Su Ürünleri İşletmelerinin Farklı Yönleri ve Finans İhtiyacı Nedenleri

Faaliyet alanları özelliklerine bağlı olarak tüm işletmeler, doğa, emek, sermaye ve girişimci olarak ifade edilebilecek dört üretim ana faktörünü çeşitli miktar ve oranlarda kullanarak, kâr elde etmek amacıyla faaliyette bulunurlar. İşletmelerin genel özellikleri dışında hepsinin farklı özellikleri olup bunların bilinmesi finans ihtiyacının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır (Rehber ve Çetin, 1998).

Su ürünleri işletmelerinin farklı yönleri dört madde halinde açıklanabilmektedir.

A. Kuruluş ve organizasyonları açısından özellikleri; Su ürünleri işletmeleri daha çok aile içi işletmeler olması ve temelde aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamaları yönüyle diğer işletmelerden oldukça farklı yapıdadır. Bu yönüyle kârlılık, ikincil amaç olarak kalmaktadır.

B. Üretim ve tedarik zinciri açısından özellikleri: Su ürünleri işletmeleri ihtiyacı olan girdilerin bir kısmını işletme içi faaliyetlerden karşılayabilmektedir. Üretilen ürünün özellikleri daha çok doğa koşullarına bağlı olması işletmelerde sürekli gelir elde edememe riski ile karşı karşıya kalınmasına neden olmaktadır.

C. Pazarlama açısından özellikleri: Ülkemizde soğuk zincir yöntemlerinin yetersizliği nedeni ile su ürünlerinin bol olduğu dönemlerde ürünlerin saklanması problem olacağından pazara hemen çıkarılması gerekir ve üretici bu durumda daha az kâr eder. Soğuk hava zincirleri ile üretilen ürünlerin sürekliliği sağlanarak, her dönem ürün arz edilebilir. Böylelikle piyasadaki talep her zaman karşılanabilir (Anonim, 2009c).

D. Sermaye yapısı özellikleri: Tarım işletmelerinde (su ürünleri işletmeleri dahil) sabit sermayenin, toplam sermaye içerisindeki payı, döner sermayeye oranla daha yüksektir. Bu işletmelerin sabit sermaye oranı % 95'e kadar çıkarken, döner sermaye oranı % 5 düzeyinde kalabilmektedir (Yılmaz, 2008). Sermaye yapısının zayıflığı nedeni ile finansal zorluk yaşayan su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin bir bölümünün yabancı şirketler tarafından satın alındıkları bildirilmiştir. Kira bedelleri sermaye yapısı bozuk olan işletmeleri zor durumda bırakmıştır (Anonim, 2008c). Çizelge 2.3.3.1.'de denizalanı kira bedelleri gösterilmiştir.

Çizelge 2.3.3.1. Deniz Yüzeyi Kira Bedelleri (Anonim, 2008c)

Ülke	Ücret(Avro) / Dönüm
Türkiye	2500
Yunanistan	360
İspanya	250
İtalya	10

Türkiye’de denizalanı kira bedellerinin Yunanistan, İspanya ve özellikle İtalya’ya göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Denizalanı kira bedellerinin yüksek oluşu Türkiye’de yatırım yapmak isteyen Türk firmaların yatırımlarını durdurmalarına neden olabilmektedir. Özellikle yabancı ülkelerdeki denizalanı kira bedellerinin uygun olması firmaları Avrupa’da yatırım yapmaya yöneltmiştir (Anonim, 2008c)

2.4. Su Ürünleri Sektöründe Finans Kaynakları

2.4.1. Kredi

Kredi, geri ödeyeceği konusunda kendisine güven duyulan gerçek ve tüzel kişiye, bir miktar paranın veya banka itibarının, geri alınmak kaydı ile belirli bir bedel karşılığında ve belirli bir süre için ödünç verilmesidir (TCZB, 2009).

Diğer bir tanıma göre kredi herhangi bir kimse adına para vermek ya da parasını sonra almak kaydıyla ona mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirilmesine kefalet etmek, garanti etmek şeklindeki uygulamaya verilen isimdir (Şakar, 2006).

Kredi, krediyi ödeyebileceği konusunda güven yaratmış kişilere ve belirli bir süre sonunda geri alınmak üzere kullanılır. Ancak, kullanılan tüm krediler için geriye ödenmeme riski bulunmaktadır. Bu riskin minimize edilmesi, kredi talebinin doğru analizi ve kredi değerlendirilmesinin isabetli yapılarak kredi teminatı ile doğru vadenin belirlenmesinden geçmektedir (TİBEM, 1999).

Su ürünleri sektörüne kullanılan krediler temelde diğer sektörlerde kullanılan kredilerle ayrılmamaktadır. Bu bakımdan su ürünleri sektörü ve işletmelerinin özellikleri bakımından su ürünleri kredileri, pazarlama kabiliyeti bulunan, su ürünleri üreten işletmelere, su ürünlerinin üretilmesi, işlenmesi, değerlendirilmesi,

depolanması, bozulmadan saklanması ve pazarlanmasına, üretimi geliştirici bilgi ve yüksek teknolojiden yararlanmasına yönelik her türlü yatırım ve işletme harcamaları ile bir bölge veya ürüne yönelik özel projelerin finansmanına yönelik açılan kredilerdir (TCZB, 2003).

2.4.2. Su Ürünleri Kooperatifleri

Kooperatifçilik, “Üreticilerin tek başlarına karşılayamadıkları ortak istek ve ihtiyaçları, uygun koşullarda karşılayabilmek amacıyla, üreticilere oluşturulan ve demokratik olarak kontrol edilen özerk bir örgüt” olarak tanımlanmaktadır(Yılmaz, 2008). Kooperatiflerin esas amacı, yeteri derecede iktisadi güce sahip olmayan gerçek kişilerin meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle rasyonel bir şekilde ve ekonomik olarak karşılamak ve temin etmekten ibarettir (Anonim, 2009d).

Su ürünleri kooperatifleri her türlü su ürünlerinin üretimi, yetiştiriciliği, avcılığı, işleme, depolama, pazarlama konularında ortak hizmet vermek ve gerektiğinde bu konularla ilgili tesisleri kurmak ve işletmek amacıyla kurulmuşlardır (Anonim, 2009e).

Su ürünleri kooperatifleri; balıkçılık endüstrisinin gelişimi ve balıkçıların refah seviyesinin iyileştirilmesine odaklanmış gelir artışı, yaşam standardının artırılması ve üretimin artırılması gibi hedefler taşıyan, sektördeki avcılık, işleme, yetiştiricilik veya pazarlama faaliyetlerini yürüten ilgililerin bir araya getirdiği bir örgütlenme biçimidir. Balıkçı kooperatifleri deniz balıkçılığı, iç su balıkçılığı ve yetiştiricilik sektöründe olmak üzere dünyanın hemen her tarafında bulunmaktadır. Bu kooperatifler daha ziyade geleneksel balıkçılık ağırlıklıdır (Ünal ve Yercan, 2006).

Su ürünleri kooperatifleri Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı olarak 1163 sayılı kanun gereği kurulmuştur (Çizelge 2.4.2.1). Su ürünleri kooperatiflerinin mevcut ortak sayısına ve birlik yapısına baktığımızda yeterince örgütlenmediği görülmektedir.

Çizelge 2.4.2.1. Tarımsal Amaçla Faaliyet Gösteren Kooperatifler (Anonim, 2009e)

İlgili Bkn.	Kooperatif Çeşitleri	İlgili Kanun	Birim Kooperatif		Kooperatif Birliği		Merkez Birliği	
			Sayısı	Ortak Sayısı	Sayısı	Ortak Sayısı	Sayısı	Ortak Sayısı
Tarım ve Köy İşl. Bkn.	Tarımsal Kalkınma Koop.	1163	5.535	666.008	42	2.043	2	22
	Sulama Koop.	1163	2.411	236.371	7	365	1	7
	Su Ürünleri Koop.	1163	407	20.385	6	78	-	-
	Pancar Ekicileri Koop.	1163	31	1.823.319	1	31	-	-
	Tarım Kredi Koop.	1581	2.489	1.534.399	16	2.489	1	16
Toplam	5		10.873	4.280.482	72	5.006	4	45

1163 Sayılı Kooperatif Kanunu, su ürünleri kooperatiflerinin amacını; her türlü su ürünlerinin istihsal, işleme depolama ve pazarlama konularında ortaklarına hizmet vermek ve ortaklarının ihtiyacı olan av araç, gereçlerini ve donatılarını temin etmek şeklinde belirtse de, su ürünleri kooperatiflerinin potansiyel amaç ve faydaları şu şekilde sıralanabilir (Ünal ve Yercan, 2006).

- Kooperatif ortağı balıkçılara en yüksek risturn dağıtmak,
- Sermaye birikimi oluşturmak, özsermayesi güçlü bir su ürünleri kooperatifi üyelerine kredi olanağı ve ucuz girdi sağlayabilmek,
- Balıkçılar için en iyi fiyata ulaşmak; aracıyı ortadan kaldırmak suretiyle balığı üyesi için en iyi fiyattan satabilmek,
- En yüksek ciroya ulaşmak,
- Üyelerine eğitim hizmeti vermek, kooperatifler üniversite, araştırma enstitüleri, ilgili sivil toplum örgütleri ve bakanlığın ilgili kurumlarıyla işbirliğini geliştirmek suretiyle üyelerini sürdürülebilir balıkçılık konusunda eğitmek,

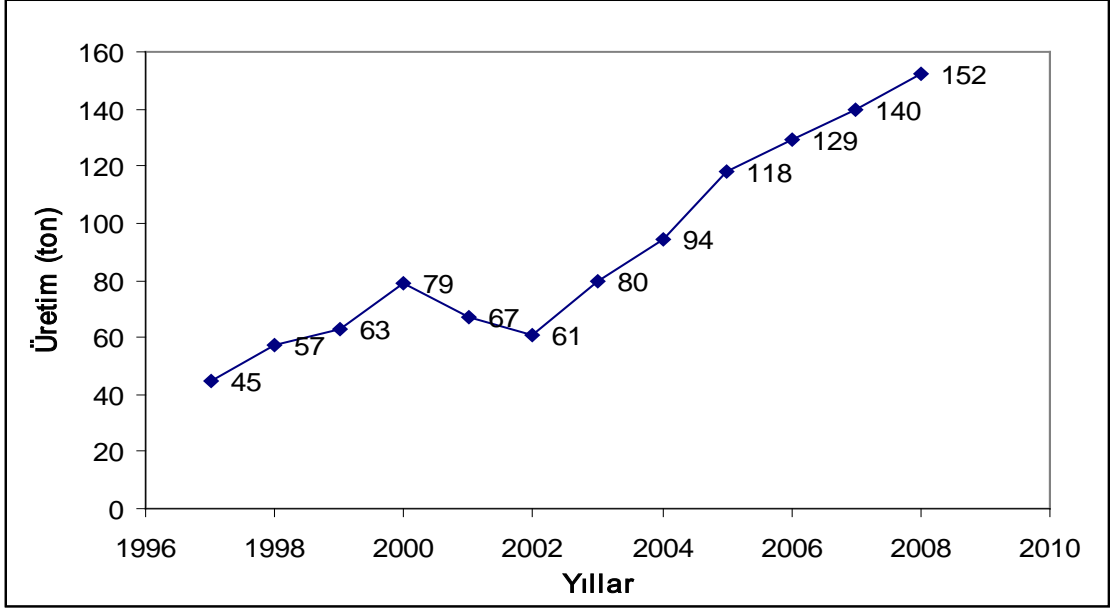
- Ürünü en iyi koşullarda pazarlamak ve aracıyı ortadan kaldırmak,
- Üyeleri adına ilgili girişimlerde bulunmak, gerekli durumlarda onları temsil etmek,
- Üyelerin ekonomik ve mesleki haklarını korumak, problemlerini demokratik yollardan çözüme olanağı sağlamak,
- Özsermayeyi güçlendirmek suretiyle üyelerine kredi ve ucuz girdi olanakları yaratmak, tefeci bağımlılığını ortadan kaldırmak,
- Güven problemini ortadan kaldırmak,
- Üyelerinin saygınlığını arttırmak,
- Sübvansiyon olanaklarından yararlanmak.

2.4.3. Desteklemeler

Su ürünleri üreticileri su ürünleri yetiştiriciliği kapsamında; ürün, yavru balık, yeni türler ve örgütlenme desteklerinden faydalandırılmaktadır. İlk defa 2003 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile su ürünleri yetiştiricilik sektörüne 5 trilyon TL destekleme tutarı ayrılmıştır. Bu kapsamda 2003 yılında 127 adet çipura, levrek, ve alabalık işletmesine yaklaşık 1 trilyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır (Çavdar, 2009).

2006 yılında 73 adet su ürünleri işletmesine 10.938,168 TL yetiştiricilik destekleme ödemesi yapılmıştır (Anonim, 2009f).

Türkiye’de su ürünleri yetiştiricilik üretimi 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrası yükselen maliyetler sebebiyle Şekil 2.4.3.1’de görüldüğü gibi 2002 yılında 61.000 ton’a düşmüştür. Sonraki 5 yılda artan teknik kapasite, sektöre kamu tarafından verilen destekler, kura bağlı olarak düşen yem fiyatları vb. sebebiyle yaklaşık % 130 artarak 2008 yılında 152.000 ton’a ulaşmıştır. Özellikle üretilen ürün miktarına göre verilen nakit destekler sayesinde son yıllarda önemli derecede kapasite artırımları gerçekleşmiş ve yeni işletmeler yatırımlara başlamıştır.

Şekil 2.4.3.1. Türkiye’de Su Ürünleri Yetiştiriciliği Üretiminin Son Yıllardaki Gelişim Seyri (BİN TON)

15 Nisan 2008 tarih ve 26848 sayılı Bakanlar Kurulu kararına istinaden; Su ürünleri yetiştiriciliği yapan üreticilere, Su ürünleri sistemine kayıtlı olma şartı ile su ürünleri yetiştiriciliği destekleme primi ödenmektedir.

Su Ürünleri Yetiştiricilik Belgesine sahip Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı, 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre üretici birliği kurulu bulunan yerlerde, birliğe ve/veya su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili kooperatlara üye olma şartı aranmaktadır.

Alabalık, levrek, çipura, kabuklu, çift kabuklu ve yumuşakçalar ile yeni türlerde mersin balığı türleri, yılan balığı, kerevit türleri, karides türleri, kalkan balığı, fangri, mercan, sinagrit, lahoz, sivri burun, karagöz, minekop, eşkine, sargoz, mırmır, sariağz, yayın türleri, karabalık ve deniz alabalığı türleri yetiştiriciliği yapanlar ürün desteklemelerinden yararlandırılmaktadırlar.

Desteklemeye konu miktar, su ürünleri yetiştiricilik belgesindeki kapasitesi daha fazla olsa dahi destek miktarı 2000 Ton/yıl ile sınırlıdır. Balık türüne göre uygulanan destekleme tutarları Çizelge 2.4.3.1’de gösterilmiştir. Destek miktarı, su ürünleri yetiştiricilik belgesinde yer alan proje veya tesis kapasitesi miktarını aşamaz. Hareketli sistemlerde (gemi vb.) yetiştiricilik yapan ve projelerinin uygulanabilirliği henüz izleme safhasında olan yetiştiricilerin faydalanabilecekleri desteklemeye konu miktar ise, 2000 ton/yıl’ı aşmamak kaydıyla, projenin uygulanabilirliğini izlemekle görevlendirilen

kuruluş veya teknik ekip tarafından yıl içerisinde üretebileceği öngörülen ve raporlarında yer verecekleri miktar ile sınırlıdır.

Üretici birliği kurulmamış olan yerlerdeki yetiştiriciler ile hareketli sistemlerde yetiştiricilik yapan ve projelerinin uygulanabilirliği henüz izleme safhasında olan işletmelerde üretici birliklerine üyelik şartı aranmamaktadır (Çavdar, 2009).

Çizelge 2.4.3.1. Tür Bazlı Ürün Desteklemeleri (Anonim, 2009g)

Kg	2004	2005	2006	2007	2008
Alabalık	0.40 TL	0.60 TL	0.65 TL	0.65 TL	0.585 TL
Çipura-Levrek	0.40 TL	0.80 TL	0.85 TL	0.85 TL	0.765 TL
Yeni Türler	-	1.00 TL	1.00 TL	1.00 TL	0.90 TL
Midye	-	0.10 TL	0.10 TL	0.10 TL	0.09 TL
Yavru	-	0.05 TL	0.05 TL	0.05 TL	0.045 TL

2.4.4. Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası

Gelişen dünyanın artan nüfusu ile birlikte beslenme sorununun giderek artması, yetersiz beslenmenin açlık sorunu şeklinde hızla gelişme göstermesi, sağlıklı bir tarımsal üretimin sürekliliğini her zamankinden daha da önemli hale getirmektedir. Ancak “üstü açık bir fabrika” olan tarım; doğal, ekonomik, sosyal risklerin etkisi altındadır. Her türlü tarımsal üretim insan ve hayvan sağlığını koruyacak şekilde yürütülürken onun hızla değişen iklim ve doğa olayları karşısında sürekliliği için, özellikle doğal risklerden korunması gerekmektedir (Dinler, 2000).

Bakanlar Kurulunca 30.12.2007 tarihinde alınan karara göre; Denizlerde ve İç sularda yetiştirilen su ürünlerine, çiftçi kayıt sistemine entegre edilmiş su ürünleri kayıt sistemine kayıtlı mevcut bilgiler ve yapılacak risk incelemesi dikkate alınarak, ölüm riski teminatı; su ürünleri sigortası genel şartları, teknik şartları, tarife ve talimatları kapsamında Tarım Sigortaları Merkezi (TARSİM) tarafından verilir (Anonim, 2009h).

Bu sigortaya kabul edilen su ürünleri tesislerinde;

- Her türlü hastalık,
- Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afet,

- Kazalar,
- Predatörler,
- Alg çoğalması,

sebebiyle su ürünleri stokunda meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sonucu sigortalının doğrudan doğruya uğradığı maddi zararı temin eder (Anonim, 2009h).

2.4.4.1. Primlerin Ödenmesi

Su ürünleri sigortasında, poliçede yazılı primin % 50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Yetiştirme planında beyan edilen aylık ortalama stok değeri üzerinden hesaplanan depo-geçici prim tutarının sigortalı tarafından ödenecek kısmının % 25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Poliçe bitiminde; yetiştirme süresi boyunca gerçekleşmiş olan aylık ortalama stok değerleri esas alınarak yapılan prim hesabına göre gerekli prim ayarlaması yapılır (Anonim, 2009h).

2.4.4.2. İşleyiş ve Hasar Organizasyonu

Su ürünleri yetiştiricisi, su ürünlerini sigortalatmak için TARSİM'e üye sigorta şirketlerinden birinin acentesine başvurur (Şekil 2.4.4.2.1). Acente, Tarsim tarafından yaptırılan risk inceleme işleminden sonra poliçeyi düzenler. Su ürünleri sigortasında hasar ihbarı en geç 24 saat içinde TARSİM'e yapılır.

Şekil 2.4.4.2.1. Poliçeleşme Aşaması (Anonim, 2009h)

Su ürünleri sigortasında; Tarım Sigortaları Havuzu İşletmesi A.Ş. (TARSİM) tarafından görevlendirilen Veteriner Hekim hasar ihbarı yapılan su ürünleri stoklarını en kısa süre içerisinde görüp, gerekli incelemesini yaparak "Su Ürünleri Sigortaları Hasar

Raporu"nu düzenler (Anonim, 2009h). Kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir (Şekil 2.4.4.2.2).

Şekil 2.4.4.2.2. Hasar İhbar/Ekspertiz/Ödeme İş Akışı (Anonim, 2009h)

2.5. T.C Ziraat Bankası ve Su Ürünleri Kredisi Uygulamaları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Niş valisi olan Mithat Paşa öncülüğünde, devlet eliyle ve devlet himayesiyle kurulan ve adına “Memleket Sandıkları” denilen organizasyon milli bankacılığın ilk örneği olarak tarihe geçmiştir. Sandıkların işlevinde meydana gelen bozulmalar, memleket sandıklarının etkinliklerini azaltmıştır. Sandıkları, yönetime bağlayarak olumsuzlukları giderebileceği kanısında olan hükümet, 1883 yılında, “Menafi Sandıkları”nı oluşturmuştur. Bu yapılanma, sandıkların önünü açmak için önemli bir girişim olmakla birlikte, yeni çağdaş bir yapılanmaya olan ihtiyaç her geçen gün artmıştır.

15 Ağustos 1888’de Menafi Sandıklarının yerine modern finans işlevlerinin üstlenilmesi amacıyla Ziraat Bankası resmen kurulmuş, Menafi Sandıkları’nın şubeleri banka şubesine dönüştürülerek faaliyetlerine resmen başlamıştır.

Atatürk döneminde ise banka, ülkemizin tarımsal finansman sorunlarını çözmek ve Tarım Kredi Kooperatiflerine finansman desteği sağlamak ile görevlendirilmiş ve işlevini başarıyla sürdürmüştür (Anonim, 2010a).

Çizelge 2.5.1. Türkiye’de Tarımsal Kredilerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı
(Anonim, 2008d) (Bin TL)

Yıl	Bankacılık Sektörü Nakdi Krediler	Tarımsal Krediler	(%)	T.C.Z.B Tarımsal Kredileri	(%)
2001	37 085 766	2 724 552	7.3	2.704 010	99.9
2002	52 632 490	2 439 787	4.6	2.431 650	99.9
2003	69 002 124	3 216 133	4.7	3 207 053	99.7
2004	102 481 789	3 847 082	3.7	3 738 834	97.1
2005	152 294 560	5 276 964	3.5	5 089 483	96.4
2006	217 308 644	5 978 681	2.8	5 448 379	91.1

Tarımsal sanayiye girdi üreten küçük tarımsal işletmelerin kredi ihtiyaçlarının karşılanması açısından Çizelge 2.5.1 düzenlenmiştir. T.C. Ziraat Bankası ülkemizde yaygın şube ağı ve tecrübeli örgütlenmesi sayesinde bu tür işletmelere kredi kullandırışı konusunda önder olmaktadır (Yılmaz, 2008).

Türk bankacılık sektöründe 2001 yılında 2.724.552 bin TL tarımsal kredi kullandırılmıştır. Bu rakam 2001 yılında kullanılan toplam kredilerin % 7.3’ünü oluşturmakta olup, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ise 2.704.010 bin TL ile tarımsal kredilerin % 99.9’unu kullandırmıştır. 2002 yılında T.C. Ziraat Bankası A.Ş. kullanılan tarımsal kredilerin içerisindeki payını % 99.9 ile korumuştur. Daha sonraki yıllarda ise T.C. Ziraat Bankası tarafından kullanılan tarımsal kredilerin hacmindeki artışa karşılık 2006 yılında T.C. Ziraat Bankasının bu krediler içindeki payı % 91.1 ile en düşük seviyesine gelmiştir. Ancak T.C. Ziraat Bankası A.Ş. 2006 yıl sonu itibariyle tarımsal kredi konusunda bankacılık sektörünün mutlak hâkimi konumundadır.

Üreticilerin finansman ihtiyaçlarının uygun koşullarda karşılanmasını, tarımsal üretimin geliştirilmesini, verimliliğin ve kalitenin artırılmasını amaçlayan “2009 Yılı Sübvansiyonlu Kredi Uygulamaları” kapsamında T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarımsal üretime yönelik olarak düşük faizli (sübvansiyonlu) yatırım ve işletme kredisi kullandırmaktadır. T.C. Ziraat Bankasının tarımsal kredi uygulamaları kapsamında su ürünleri kredileri de kullandırılmaktadır.

T.C. Ziraat Bankası tarafından açılan su ürünleri kredileri;

- Türk üreticilerinin üretimlerine ve bu üretimlerden elde edilecek ürünlerin veriminin arttırılmasına, kalitenin iyileştirilmesine, sürüm ve satışının sağlanmasına,
- Su ürünlerinin, su ürünleri sanayinin ve bunlarla ilgili her türlü teşebbüslerin milli ekonomi prensiplerine göre yürütülmesine,
- Üreticilerin her çeşit su ürünleri araç, gereç ve makinelerle teçhizine,
- Su ürünleri işletmelerinin geliştirilmesine ve bu kesimdeki üreticilerin gelir düzeylerinin yükseltilmesine,
- Türk halkının daha bol ve daha ucuz ürün satın almasına ve böylece dengeli beslenmesine katkıda bulunulmasına yardımcı olmak amacıyla gerekli kredilerin açılması T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin ana amaçları arasında yer almaktadır (TCZB, 1986).

Çizelge 2.5.2. T.C. Ziraat Bankası'nca Kullandırılan Tarımsal Krediler İçerisindeki Su Ürünleri Kredilerinin Bakıyesi (Kocabıyık, 2009)

YIL	İşletme Kredisi (BİN TL)	%	Yatırım Kredisi (BİN TL)	%	Su Ürünleri Kredileri (BİN TL)	%	Tarımsal Krediler (BİN TL)
2004	10 775	1.04	185	0.02	10 960	1.06	1 075 972
2005	17 023	0.82	1 319	0.06	18 343	0.88	2 160 505
2006	27 993	0.86	2 479	0.08	30 473	0.93	3 521 956
2007	64 749	1.44	4 292	0.10	69 041	1.54	4 810 221
2008	71 780	1.21	7 888	0.13	79 668	1.34	6 344 955

T.C Ziraat Bankası'nca kullandırılan tarımsal krediler içerisindeki su ürünleri kredilerinin bakiyesini gösterir Çizelge 2.5.2 düzenlenmiştir. Çizelge incelendiğinde yıllar itibariyle su ürünleri kredisi kullandırışında sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak bankanın kullandırmış olduğu tarımsal krediler içerisinde ise su ürünleri kredisi bakiyesinin % 1 seviyelerinde kaldığı görülmektedir.

Su ürünleri sektöründe balıkçıların kısıtlı tasarruf imkânlarının bulunması sermaye birikimini yavaşlamasına neden olduğundan, kredi kullanarak özsermaye ihtiyacını karşılama yoluna gitmektedirler (TCZB, 1982).

Kredi hazır bir satın alma gücünün belirli bir süre için diğer bir kişi veya kuruluş tarafından kullanılması olduğuna göre, iş bölümünün ve uzmanlaşmanın çok geliştiği toplumlarda kredi büyük önem taşır ve fayda sağlar.

Kredinin bir tedavül vasıtası görevini yapması, sermaye birikimine imkân sağlaması, üretimin artmasına yol açması, atıl vaziyette bekleyen sermayenin iş alanına aktarılması, müteşebbislerin uzun bir zaman beklemesine lüzum kalmadan harekete geçmelerine imkân vermesi ve genellikle tasarrufun artmasını hızlandırması gibi fonksiyonları dikkate alındığında edinilen kredinin amacına uygun olarak kullandırılmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesiyle ekonomimize ve kalkınmamıza önemli katkılar sağlayacağı bir gerçektir (TCZB, 1982).

2.5.1. Su Ürünleri Avcılık Kredisi

Su Ürünleri avcılığı konusunda faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişi müşterilerine deniz motoru, balıkçı teknesi, ağ, balık adam takımı, oksijen tüpü, balık bulucu cihaz vb. donanımları edindirmek amacıyla azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi kullandırılır (Anonim, 2009i).

Su ürünleri avcılığı yapan teknelerin akaryakıt, yağ, bakım-onarım, kumanya ve işçi avans ödemeleri ile ürün pazarlamada kullanılan sandık, buz, kâğıt ve nakliye giderlerinin finansmanı amacıyla 18 ay vadeli işletme kredisi kullandırılmaktadır (Anonim, 2009j).

Su ürünleri avcılığı için İşletme ve Yatırım kredilerine uygulanan kredi faiz oranını gösterir Çizelge 2.5.3 düzenlenmiştir. Su ürünleri avcılığına Bakanlar Kurulunun kararı gereğince % 25 indirim uygulanmakta olup indirimli faiz oranı yıllık % 9.75'dir.

Çizelge 2.5.1.1. Su Ürünleri Avcılığı Kredi Faiz Oranı (Anonim, 2010b)

Kredi Konusu	Kredi Faiz Oranı (%)	İndirim Oranı (%)	İndirimli Faiz Oranı (%)
Su Ürünleri Avcılığı	13	25	9.75

2.5.2. Su Ürünleri Yetiştiricilik Kredisi

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan (Şekil 2.5.2.1) veya T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından onaylanmış projesi ile su ürünleri yetiştiricilik faaliyetlerine başlamak isteyen gerçek ve tüzel kişilere kullandırılır (Anonim, 2009j).

Şekil 2.5.2.1. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan Bir İşletmeden Görünüm (Orijinal)

Bu kapsamda;

- Kafes ve havuz gibi her türlü su ürünleri yetiştiricilik sistemleri,
- Kurulu sistemlerin kapalı devre üretim sistemine dönüştürülmesi,
- Kuluçkahane kurulması,
- Alet ve ekipman alımı konusunda azami 5 yıl vadeli yatırım kredisi,
- İşletme giderlerinin finansmanı amacıyla azami 18 ay vadeli işletme kredisi, kullandırılmaktadır (Anonim, 2009j).

Su ürünleri yetiştiriciliğinde T.C. Ziraat Bankası tarafından işletme ve yatırım kredilerine uygulanan kredi faiz oranlarını gösteren Çizelge 2.5.2.1 aşağıda düzenlenmiştir. Su ürünleri yetiştiriciliği kredisinde Bakanlar Kurulu kararı gereğince % 50 indirim uygulanmaktadır. Buna göre indirimli faiz oranı yıllık % 6.50 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 2.5.2.1. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Kredi Faiz Oranı (Anonim, 2010b).

Kredi Konusu	Kredi Faiz Oranı	İndirim Oranı	İndirimli Faiz Oranı
	(%)	(%)	(%)
Su Ürünleri Yetiştiriciliği	13	50	6.5

T.C. Ziraat Bankası tarafından üreticilere kredi limiti belirlerken kullanılan tablo aşağıda verilmiştir (Çizelge 2.5.2.2). Buna göre alabalık, çipura, levrek balıkları yetiştiriciliğini yapan üreticilere kredi imkânı tanınmaktadır. Kredi limiti belirlerken kg başına belirlenen birim kredi tutarlarından yararlanılmaktadır.

Çizelge 2.5.2.2. İşletme Kredilerine Uygulanan Birim Parametre Cetveli (TCZB, 2010)

Faaliyet Konusu	Birim	Birim Gelir (TL)	Birim Gider (TL)	Birim Kredi (TL)
Su Ürünleri Yetiştiriciliği (10 ton alabalık-yavru üretimini kendisi yapan)	Kg	4	6	3
Su Ürünleri Yetiştiriciliği (10 ton alabalık-yavruyu dışarıdan alan)	Kg	5	7	4
Su Ürünleri Yetiştiriciliği (10 ton Çipura/Levrek- Yavruyu dışarıdan alan)	Kg	6	7	4
Su Ürünleri Yetiştiriciliği (50ton Çipura/Levrek- Yavruyu dışarıdan alan)	Kg	5	7	4

3. LİTERATÜR ÖZETİ

Verilen kredilerin yerinde kullanılmasını sağlamanın geleneksel kontrol yöntemleri ile değil, teknik elemanların devamlı olarak çiftçiye yol göstermesi ve yardım etmesi şeklinde gerçekleşmesi gerektiğın vurgulamıştır (Erkuş, 1979).

Elbek (1981), Türkiye’de sektöre ilişkin ilk yerli çalışmayı gerçekleştirerek Ege Bölgesi’nde tatlı su ürünleri üreten işletmelerin yapısal ve ekonomik analizlerine olanak verecek verileri bir sörvey ile derlemiş ve işletmelerin önemli sorunlarını ortaya koyarak çözüm önerilerinde bulunmuştur. Yine aynı çalışmada, işletmelerin fiziksel ve ekonomik açıdan uygun bir plan ve projeden yoksun oldukları, bu durumun ortaya çıkardığı çeşitli sorunlardan işletmeler için en önemlilerinden birinin kredi taleplerinin karşılanmaması olduğu ifade edilmiştir.

Özerin (1989) bir çalışmasında, Türkiye’de tarımsal kredi politikasına ilişkin ilkeler ve uygulamalar üzerinde durarak, üreticiye doğrudan verilecek kredilerde, belirlenecek hedefler doğrultusunda üretici ve ürün bazında seçici bir kredi ve faiz politikasının daha başarılı olacağını savunmaktadır.

Braverman ve Guash, (1990), gelişmekte olan ülkelerde gelişmenin politik araçlardan birinin de kredi olduğunu ve kredi yoluyla tarımın diğer sektörler yanında geride kalmasının önlenebileceğini ileri sürmektedirler.

Su ürünleri sektöründe bilinen en önemli mali destek T.C Ziraat Bankası’nın değişik adlarla verdiği kredilerdir. Su ürünleri kredilerinin her ne kadar çekici nitelikte olduğu söylene de, kredi almaktaki bürokratik güçlükler ve ipotek sorunlarından dolayı fazla ilgi görmediği yaygın bir görüştür. Bu kredilerden yararlanmak isteyenler için bürokratik işlemlerin kolaylaştırılması, borçlarını kolayca ödeyebilecek şekilde güçlendirilmesi, çok yönlü ve uzun vadeli bir çalışmayı gerektirse de, zorunluluk olarak görülmektedir. Aksi takdirde, diğer birçok sektörde de sıkça rastlanıldığı gibi çok daha yüksek faiz ödedikleri halde, resmi olmayan kredi kaynaklarına yönelmelerinin kaçınılmaz olacağı dile getirilmiştir (Sarıhan ve Tekelioğlu, 1990).

Ergün (1990), Türkiye tarımında verimliliği artırma teknikleri ve kullanımını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında, döner ve sabit sermaye yetersizliğinin verim arttırıcı tekniklerin kullanımını % 23 oranında etkilediğini, incelenen işletmelerin % 73’ünün kredi yoluyla sermaye yetersizliğini gidermeye çalıştıklarını saptamıştır

Artukoğlu (1993) yaptığı bir çalışmasında, tarımsal üretim değeri ile kredi kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Ayrıca T.C.Z.B’nce tarım

sektörüne ayrılan plasman miktarının artırılması yanında dağıtılan kredilerin etkin kontrolü gerektiğini belirterek açılan kredilerde orta ve küçük işletmelerin kredileme sisteminden istenilen ölçüde yararlanmasını sağlayıcı düzenlemelerin gerektiğini bildirmiştir.

Atay (1995), su ürünleri sektöründe başarı için piyasa araştırması ve üretim, satış ve finansmanın gerekliliğini dile getirmiştir. Bunun için mevcut durumun tam olarak analiz edilmesinin şart olduğunu ifade etmiştir.

Elbek ve Emiroğlu (1996), işletmelerde karşılaşılan sermaye sıkıntısına çözüm getirebilecek olan su ürünleri kredilerinin alınması sırasında istenilen ipotek ve güvence tutarı ile faizlerin yüksek olmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

İşgören (1996), Güney Ege’de yer alan Muğla ve Aydın illerinde ruhsatlı veya ruhsatsız 125 adet çipura ve levrek işletmesinden 96’sı üzerinde yaptığı ekonomik analizlerle; işletmelerin ekonomik durumlarını, ekonomik optimizasyon düzeyini ve verimliliklerini belirleyerek sorunlarına çözümler aramıştır.

İşletme ve işletmecilerin değişik özellikleri ile kredi kullanımı arasında önemli bir ilişkinin tespit edilemediğinin bildirildiği bir çalışmada, işletmecilerin T.C Ziraat Bankası’ndan almış oldukları krediyi kullanmada geleneksel davrandıkları ve işletmecilerin yoğun işletme sermayesi gerektirmeyen yapılarına bağlanabileceği ifade edilmiştir (Fırat, 1999).

Üstündağ ve ark. (2000), tarafından 1998-2000 yılları arasında yürütülen “Karadeniz’de Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Yapısal Analizi ve Verimliliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışma ile su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmelerin sahip olduğu imkânlar ile teknik ve ekonomik problemler belirlenmiştir.

Kocaman ve ark. (2002)’nin Erzurum’da faaliyet gösteren alabalık işletmelerinin yapısal ve ekonomik analizi adlı çalışmalarında girişimcilerin birçoğunun, finans sorunlarının bulunduğunu ve bu sorunlarının kredi almaları yoluyla çözülebileceğini belirtmelerine karşılık 1’i Ziraat Bankası, 4’ü de OR-KÖY’den (Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatifleri Birliği) olmak üzere, sadece 5 adet yetiştiricinin işletme kredisi alabildiği belirtilmiştir. İşletmelerin büyük çoğunluğu kredi temininde karşılaştığı sorunlar arasında; Ziraat Bankası tarafından verilen kredilerden ancak ödeme kapasitesinin altında bulunmama, borca karşılık güvence gösterme ve Tarım İl Müdürlüğü’ne kayıtlı bulunma gibi koşullara uyum sağlandığı ölçüde yararlanabildiği ifade edilmiştir. Kredi talebi onaylanan işletmelerin ise, faiz oranlarının yüksekliği ve

geri ödeme süresinin kısa oluşu gibi nedenlerden dolayı bu kredilerden gereği gibi yararlanamadıkları vurgulanmıştır.

Taş (2007), Ordu ili Vona Koyu'nda faaliyet gösteren su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin mevcut durumunu irdelediği çalışmada, sürdürülebilir gelişime yönelik bazı önerilerde bulunmuştur. Balık üretiminin miktar ve çeşit olarak artırılması için üreticiye yönelik özendirme ve destek politikalarının büyük önem taşıdığını, su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için işletmenin yapımı, modernizasyonu ve donatımında maddi kaynak ve destek sağlanması gerekliliğini belirtmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde; kültür balıkçılığında en fazla giderin yem ve yavru balık temininde görüldüğü, yem fiyatlarının yüksek olmasının da üretimin gelişmesini engellediği, işletme masraflarını da arttırdığı belirtilerek bu konularda üreticilerin düşük faizli kredi ile desteklenmesi, yavru balık temini için kuluçkahanelerin ve yem fabrikalarının kurulmasının özendirilmesi vurgulanmıştır.

Ural ve Balcı (2007)'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesislerinin sorunlarının incelendiği çalışmalarında işletmelerin finansman sonuçlarını ortaya koymuşlardır. Çalışmada bölgede kredi ve teşvik kullanan tesislerin, toplam tesis sayısı içindeki payının % 25, kapasitesinin ise toplam kapasitenin % 17'sini oluşturduğu tespit edilerek kredi ve teşvik kullanımının düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bölgedeki tesislerin sayıca % 66'sında, kapasitenin de % 74'ünde özkaynak imkânları kullanıldığı, kredi kullanmak isteyen yetiştiricilerin (% 68) ise büyük çoğunluğu düşük faizli kredi kullanmak istedikleri belirlenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise kredi ve teşvik kullanma isteği, daha çok yem ve yavru temini maksadıyla yapıldığı belirtilerek düşük faizli kredi uygulamalarının olması gerekliliği üzerine vurgu yapılmıştır.

Çapkin ve ark. (2008) yaptıkları çalışmalarında, Beyşehir bölgesindeki su ürünleri işleme tesislerinin kredi kullanım sonuçları ortaya koyulmuştur. Çalışmada; işletmelerin % 50'sinin şu ana kadar hiç banka kredisi kullanmadığı % 20'sinin bir, % 10'unun üç ve % 20'sinin dört defa veya daha çok banka kredisi kullandığı tespit edilmiştir. İşletmelerin sadece % 10'u kuruluş aşamasında kredi kullanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde çok düşük oranda kredi kullanımını gerçekleştirdiği daha cazip koşullarla kredi kullandırılması bu oranı artırmakla beraber bölgede yeni tesislerin kurulmasını sağlayarak bölge ekonomisine ve balıkçılığa olumlu katkılar sağlayacağı vurgulanmaktadır.

Karataş ve ark. (2008), tarafından Sivas ilinde faaliyet gösteren alabalık işletmelerinin yapısal ve ekonomik analizini inceledikleri çalışmalarında işletmelerin kuruluş aşamasında; % 28 ile bürokrasi, % 57 ile teknik konularda % 7 ile kredi ve eleman temini konularında sorun ile karşılaştığını, yeterli miktar ve uygun faiz oranlarına sahip kredilerle üreticilerin desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Dağtekin (2008) çalışmasında, yetiştiricilik işletmelerinin % 41'nin finansman için krediler kullanarak borçlandığını, bu tür işletmelerin çoğunlukla işletmeyi büyütme amacıyla krediye ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

Aydın ve Sayılı (2009)'nın Samsun ilinde alabalık üretimi yapan işletmelerin yapısal ve ekonomik analizini incelediği çalışmalarında, üreticilerin kredi miktarlarının düşük ve teminat göstermenin zor olduğu konusunda şikâyetlerinin olduğunu belirterek özellikle işletme kredilerinin miktarlarının artırılması gerektiğine değinmişlerdir.

Akdeniz Bölgesi'ndeki alabalık işletmelerinin 2000-2003 yılları arasındaki bazı teknik ve ekonomik yönlerinin incelendiği bir çalışmada mevcut 198 adet işletme tespit edilerek anket yöntemi uygulanmıştır. Kuruluş finansmanına göre işletmelerin, toplam kapasitesi 1941 ton/yıl olan 156 adet işletme özkaynaktan; 997 ton/yıl toplam kapasitesi olan 32 işletme, özkaynak+kredi'den; 101 ton/ yıl toplam kapasitesi olan 6 işletme özkaynak+teşvikten kurulmuş olduğu tespit edilmiştir. Toplam kapasitesi 62 ton/ yıl 4 işletmenin ise farklı kaynaklardan kurulmuş olduğu bildirilmiştir (Anonim (2010d).

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Bu araştırmanın materyalini, Orta Karadeniz (Sinop-Ordu) bölgesinde faaliyet gösteren Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na kayıtlı su ürünleri yetiştiricilik işletmeleri ile amaca uygun olarak düzenlenmiş anket formları kullanılarak elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan ana materyali, yetiştiricilik yapan işletmelerle yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu doldurulan anket formlarından elde edilen birincil veriler oluşturmuştur.

TÜİK, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sinop-Samsun-Ordu Tarım İl Müdürlüğü'nden elde edilen veriler ise ikincil verileri oluşturmuştur.

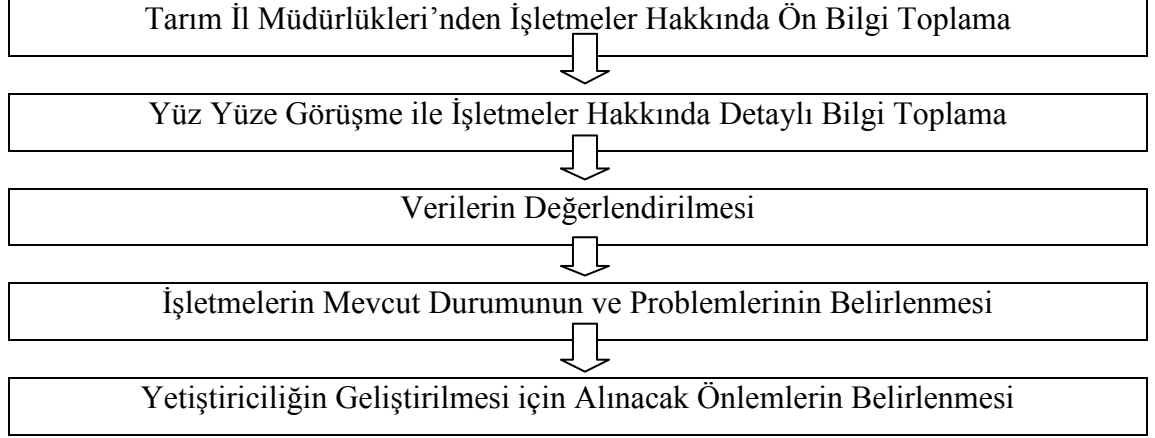

Şekil 4.1. Araştırma Bölgesi

4.2. YÖNTEM

Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü resmi web sitesi aracılığı ile Sinop, Samsun ve Ordu illerinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan kayıtlı işletmelerin bilgisine ulaşılmıştır. Araştırma alanındaki işletmelerin gerçek sayısına ve niteliğine ulaşabilmek için Sinop, Samsun ve Ordu Tarım İl Müdürlükleri ile irtibata geçilerek, işletmeler hakkında ön bilgi edinilmiştir.

Tarım İl Müdürlüklerinden alınan ön bilgilere göre Sinop, Samsun ve Ordu illerinde 51 işletme olduğu belirlenmiş ve çalışmalara başlanmıştır. Uygulanan iş akışı Şekil 4.2.1’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2.1. Çalışma Yöntemi ve Aşamaları (Üstündağ ve ark., 2000)

4.2.1. Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesinde Uygulanan Yöntem

Anket çalışmaları sırasında işletmelere ilişkin sağlıklı ve güvenilir verilerin elde edilebilmesi için tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Tam sayım, anket çalışmalarında çalışmanın yapıldığı kitlenin tamamında anketin tek tek ve eksiksiz uygulanması durumunda kullanılabilir (Elbek ve ark. 2006).

4.2.2. Arazi Çalışmaları

Arazi çalışmaları iki kişi tarafından özel bir araçla yapılmıştır. Arazi çalışmaları sırasında tespit edilen kayıtlı olmayan işletmeler de çalışma kapsamına alınmıştır. Arazi çalışmaları sırasında 2 işletmenin faaliyetine son verdiği, 1 işletmenin de üretime yeni başladığı tespit edilerek sonuçlar 49 işletme üzerinden değerlendirilmiştir.

Arazi çalışmaları sırasında mümkün olduğunca bütün işletmelere gidilmeye çalışılmıştır. Böylece mümkün olduğunca daha fazla bilgiye ulaşmanın yanı sıra işletmeler ile araştırmacıların diyalogu sağlanmıştır.

4.2.3. Anket Çalışmaları

Gidilen işletmelerde işletme sahipleriyle yüz yüze görüşmeler yapılarak gerekli bilgiler alınmış ve bu amaçla hazırlanan anket formu (EK-2) doldurulmuştur.

İncelenen işletmelerde işletmecilerin kredi uygulamalarına ilişkin görüşleri, kredi kullanım durumu ve karşılaştıkları sorunlar “Anket Formu” vasıtasıyla saptanmıştır.

Anket uygulaması üreticilerin mahallinde, 2008 yılı Kasım-Aralık aylarında gerçekleştirilmiştir.

4.2.4. Verilerin Analizinde Uygulanan Yöntem

Arazi çalışmaları ile elde edilen veriler bilgisayara aktarılarak değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS (version 13.00), STATISCA (version 18.00) ve MS Excel paket programlarında değerlendirilerek şekiller ve çizelgeler halinde düzenlenmiştir. Veriler mutlak ve oransal olarak hesaplanmış ve değerlendirilmiştir.

İncelenen işletmelerde, kredi kullanımı ile işletmecinin yaşı, eğitim durumu, kapasite grupları, üretim değeri arasında bir ilişkinin olup olmadığı khi-kare testi ile test edilmiştir.

Dört gözlü düzenlerde gözlerin herhangi birisinde beklenen değerin, 5’den küçük olduğu durumda ise Fisher kesin-kikare testi uygulanmıştır. Kesin ki-kare testinde hesaplanacak değer ki-kare değeri değil direkt olarak χ^2 değeri ile karşılaştırılacak olan p’dir.

$P = \frac{(A+B)! (C+D)! (A+C)! (B+D)!}{N! A! B! C! D!}$ ifadesi ile hesaplanır.

$N! A! B! C! D!$

Bu H_0 ’ın doğru olma olasılığıdır.

$P < \alpha = 0.05$ ise H_0 red

$P \geq \alpha$ durumunda ise H_0 kabul

Khi-Kare testi ile ilişki tespiti var ise bu ilişkinin hangi doğrultuda olduğunu yorumlayabilmek içinse odds oranı hesaplanmıştır.

Odds oranı, bir olayın olma olasılığının olmama olasılığına oranı olarak tanımlanabilir (Siegel ve Castellen, 1988).

5. BULGULAR

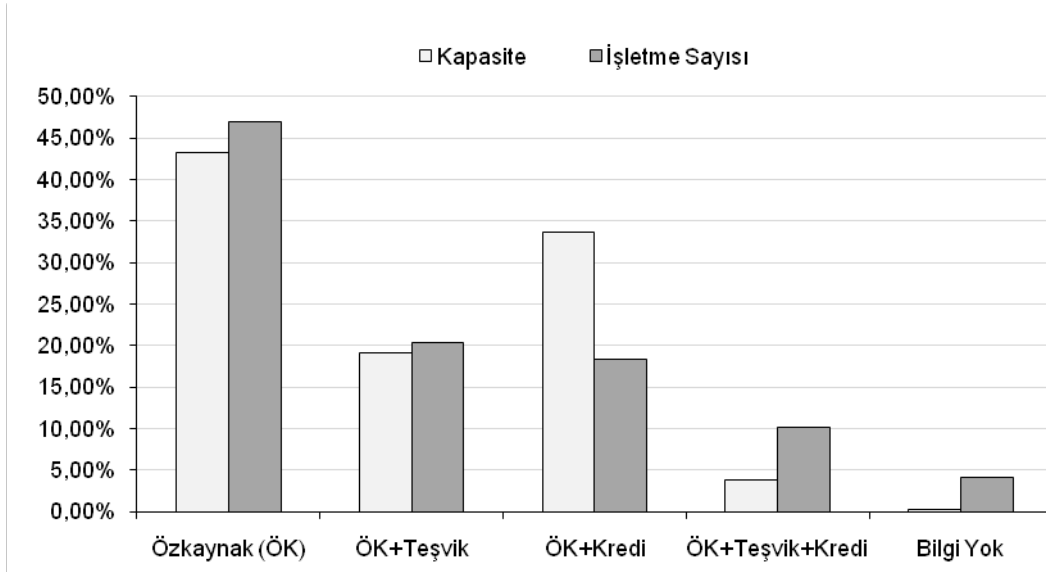
5.1. Kuruluş Finansmanına İlişkin Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerin kuruluş finansman kaynakları Çizelge 5.1.1' de ve bu verilerden oluşturulan grafik ise Şekil 5.1.1'de gösterilmiştir. Çizelgede kuruluş finansmanı olarak özkaynak yanında teşvik ve/veya kredi kullanımında bulunan işletmelerin sayı ve kapasite bilgileri verilmiştir. Kuruluşu herhangi bir kişi ve kuruluş tarafından yapılıp da bugün başka bir kişinin işlettiği tesislerden kuruluş finansmanı hakkında bilgi alınamayanlar çizelgede ayrıca belirtilmiştir.

Çizelge 5.1.1. Kuruluş Finansmanına Göre İşletmeler

Finansman Kaynakları	İşletme Miktarı		Toplam Kapasite		Min. Kapasite	Mak. Kapasite	Ort. Kapasite
	Sayı	%	Ton/yıl	%			
	Özkaynak (ÖK)	23	46.94	1 065 50			
ÖK+Teşvik	10	20.41	472	19.11	10	200	47.20
ÖK+Kredi	9	18.37	830	33.61	15	240	92.22
ÖK+Teşvik+Kredi	5	10.20	96	3.88	10	30	19.20
Bilgi Yok	2	4.08	6	0.25	3	10	3.00
Toplam	49	100	2 469 50	100	39	880	207.94

Bölgedeki işletmelerin kuruluş sırasındaki finansmanı büyük oranda öz sermayeye dayanmaktadır. İşletmelerin % 46.94'ü ve kapasitenin % 43.15'i tamamen öz sermayeyle kurulmuştur. Bu işletmeler genellikle küçük işletmeler olup ortalama kapasiteleri 46.32 ton/yıl'dır (Çizelge 5.1.1).

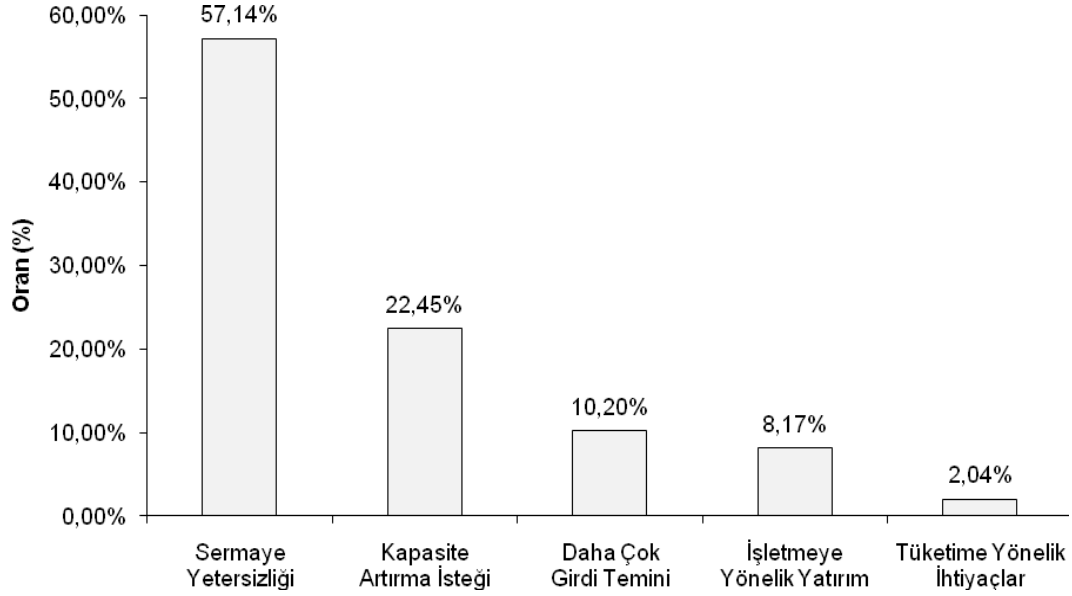

Şekil 5.1.1. Kuruluş Finansmanına Göre İşletmeler

İşletmelerin % 20.41'i kapasitenin % 19.11'i teşvikten yararlanmıştır. Kuruluş sırasında öz kaynağı yeterli gelmeyip kredi kullanan işletme oranı % 18.37 olmasına karşın toplam kapasite içerisindeki payı % 33.61'dir. Bu göstermektedir ki kredi kullanan işletmeler genellikle büyük kapasiteli işletmelerdir (ortalama kapasite 92.22 ton/yıl). İşletmelerin % 10.20'si ise özkaynağının yanı sıra teşvik ve kredi desteğiyle kuruluş finansmanını sağlamıştır (Şekil 5.1.1). İşletmeler kapasite gruplarına göre incelediğinde genel olarak her grupta tamamen özkaynağa dayalı kuruluş finansmanı görülmektedir.

5.2. Kredi İhtiyacını Doğuran Nedenlere İlişkin Bulgular

Bilindiği gibi, su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinde kredi ihtiyacını doğuran veya artıran nedenler çoğunlukla işletmelerin küçük ölçekli işletmeler oluşu ve özellikle, işletme sermayelerinin yetersizliğidir. İşletmecileri kredi kullanmaya yönelten nedenlerin; işletme sermayesi yetersizliği, daha çok girdi kullanımı, daha çok yatırım yapılması ve tüketime dönük ihtiyaçlardan oluştuğu varsayımıyla araştırma bölgesinde tespit edilen tüm üreticilere “Neden krediye ihtiyaç duyuyorsunuz” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar genellikle işletme sermayesinin yetersizliği ve kapasite artışı sağlamak eğilimi göstermiştir (Şekil 5.2.1).

Şekil 5.2.1. İncelenen İşletmelerde Kredi İhtiyacının Nedenleri

Sermaye yetersizliği nedeniyle krediye ihtiyaç duyduklarını belirten üreticilerin %57.14'lük payla ilk sırada yer aldıkları görülmüştür (Şekil 5.2.1).

Çizelge 5.2.1. İşletmecileri Kredi Kullanmaya Yönelten Nedenler

Nedenler	İşletme Sayısı	%	Kapasite (ton/yıl)	%
Sermaye Yetersizliği	28	57.14	855 00	34.62
Kapasite Artışı Sağlamak	11	22.45	542 50	21.97
Daha Çok Girdi Temini	5	10.20	790 00	32.00
İşletmeye Yatırım Amaçlı	4	8.17	82 00	3.32
Tüketime Dönük İhtiyaçlar	1	2.04	200 00	8.09
Toplam	49	100	2 469 50	100

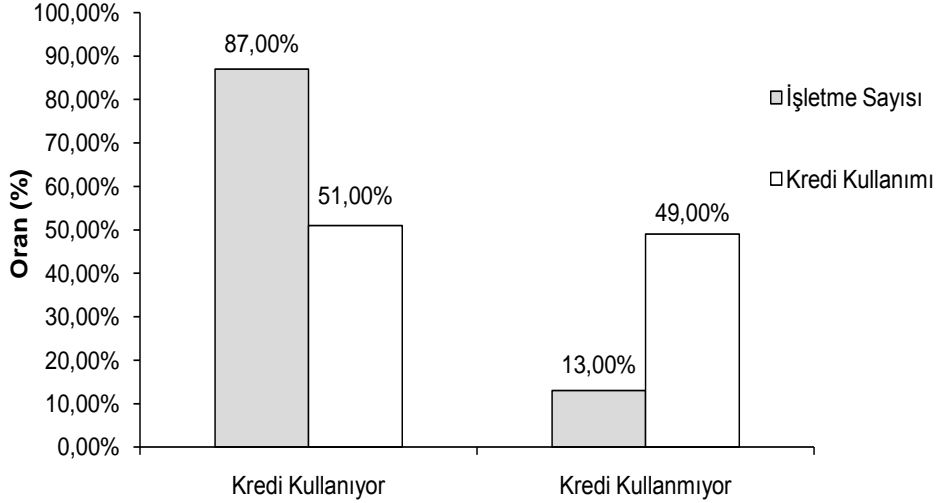
İncelenen işletmelerin kredi kullanma nedenleriyle orantılı kapasite kullanımları Çizelge 5.2.1'de gösterilmiştir. Verilere göre işletmenin sermaye yetersizliği cevabını veren işletmelerin kapasite oranı % 34.62 düzeyindedir. Kapasite artışını sağlamak için kredi ihtiyacı olduğunu söyleyenler ise tüm kapasitenin % 21.97'sini oluşturmuştur.

İşletmelerin % 10.2'si daha çok girdi temini nedeniyle krediye ihtiyacı olduğunu söylemesine rağmen toplam kapasitenin önemli bir bölümünü (% 32) oluşturmaktadır. İşletmelerin % 8.17'si yatırım yapma isteği nedeniyle kredi ihtiyacı olduğunu, % 2.04'ü ise tüketime yönelik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla krediye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (Çizelge 5.2.1).

5.3. İşletmelerde Kredi Kullanımının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

İşletmecilerin kredi kullanımlarının saptanması amacıyla işletme kurulduktan sonra işletmecilerin işletme kredisi kullanımları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bunun için işletmecilere anket sırasında işletme kredisi kullandınız mı? sorusu yöneltilmiş ve elde edilen cevaplar T.C. Ziraat Bankası verileri ile karşılaştırılarak Şekil 5.3.1 oluşturulmuştur.

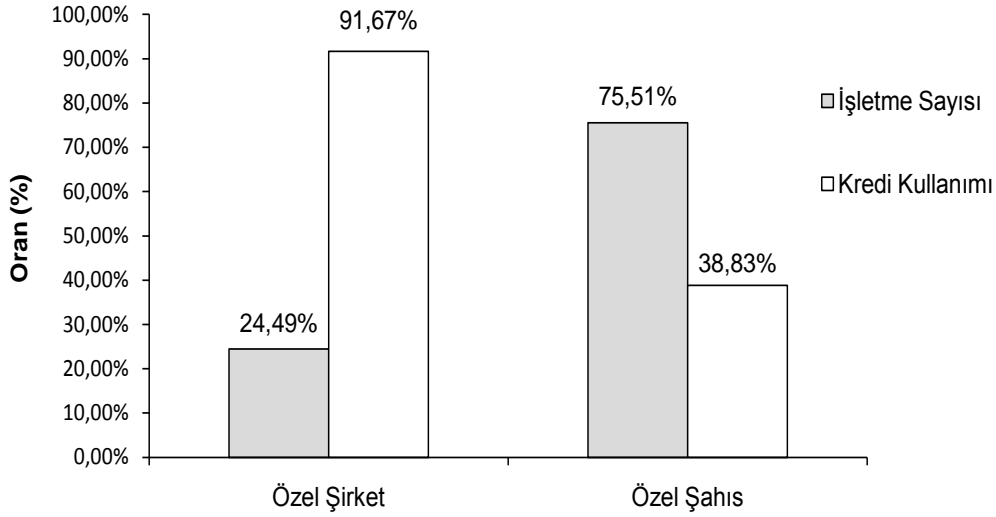
Şekil 5.3.1. İşletme kredisi kullanımı

Araştırma alanında faaliyet gösteren 25 adet işletmenin (% 51) işletme kredisi kullandığı 24 adet işletmenin (% 49) ise işletme kredisi kullanmadığı belirlenmiştir.

İşletme kredisi kullanan işletmeler ile kredi kullanmayan işletmelerin oranları birbirine yakın olmasına karşın işletme kredisi kullanan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı % 87 (2.126 ton/yıl) işletme kredisi kullanmayan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı ise % 13'tür (323.5 ton/yıl).

5.4. Yönetim Yapısına Göre İşletmelerin Kredi Kullanımına İlişkin Bulgular

Araştırma alanında belirlenen işletmelerin % 24.49'unun Özel Şirket, % 75.51'inin ise Özel Şahıs yönetim yapısı tarafından işletildiği belirlenmiştir. Özel Şirket yönetim yapısına sahip işletmelerin % 91.67'si, Özel Şahıs yönetim yapısına sahip işletmelerin % 38.83'ünün kredi kullandığı tespit edilmiştir (Şekil 5.4.1).

Şekil 5.4.1. İşletmelerin Yönetim Yapısına Göre Kredi Kullanımı

İşletmelerin yönetim yapısı ile kredi kullanımı arasındaki ilişki Çizelge 5.4.1’de sunulmuştur. Bulgular istatistikî olarak test edilmiş olup khi-kare hesap değerinin khi-kare tablo değerinden daha büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre işletmelerin yönetim yapısı ile kredi kullanımı arasında ilişki olduğu % 95 güvenle söylenebilir.

Çizelge 5.4.1. İşletmelerin Yönetim Yapısı İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki

Kredi	Özel Şirket	Özel Şahıs	Toplam
Kullandı	11	14	25
Kullanmadı	1	23	24
Toplam	12	37	49

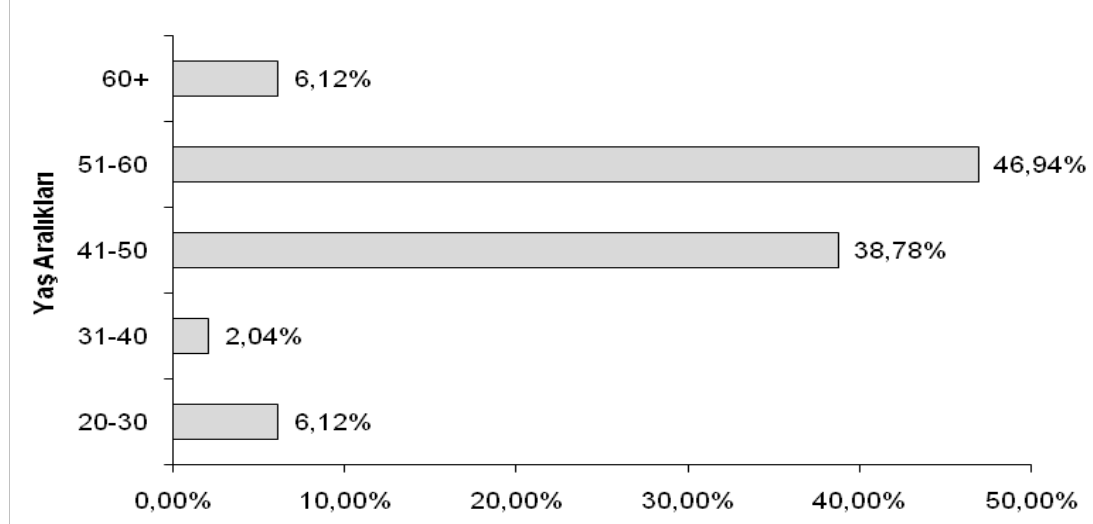
$X^2_{\text{hesap}} = 8.44$; $X^2_{\text{tablo}} = 3841$; $X^2_{\text{hesap}} > X^2_{\text{tablo}}$ olduğundan H_0 hipotezi reddedildi.

Yönetim yapısı ile kredi kullanımı arasında ilişki tespit edildikten sonra bu ilişkinin hangi doğrultuda olduğunu belirlemek için ise odds oranı hesaplanmıştır. Buna göre özel şirket yapısına sahip işletmeler özel şahıs işletmelerine kıyasla 18 kat daha fazla kredi kullanmışlardır.

5.5. İşletmecinin Yaşı ve Eğitim Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişkilere ait Bulgular

Araştırma alanındaki üreticilerin yaşları 25 ile 63 arasında tespit edilmiş olup, çoğunluğunu 51-60 yaş aralığında olanlar teşkil etmiştir. İşletmecilerin % 6.12'si 20-30 yaş aralığında, % 2.04'ü 31-40 yaş aralığında, % 38.78'i 41-50 yaş aralığında, % 46.94'ü ise 51-60 yaş aralığında dağılım göstermiştir (Şekil 5.5.1).

Şekil 5.5.1. Üreticilerin Yaş Dağılımı

Şekil 5.5.1. Üreticilerin Yaş Dağılımı

İncelenen işletmelerde işletmecinin yaşı ile kredi kullanımı arasındaki ilişki Çizelge 5.5.1'de sunulmuştur. Bulgular istatistikî olarak, metot bölümünde belirtildiği gibi test edilmiş olup khi-kare hesap değeri khi-kare tablo değerinden daha küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre işletmecinin yaşı ile kredi kullanımı arasındaki ilişki % 95 güven sınırında istatistikî olarak önemli bulunamamıştır.

Çizelge 5.5.1. İşletmecinin Yaşı İle Kredi Kullanımı Arasındaki İstatistikî İlişki

İşletme Grupları			
İşletmecinin Yaşı	Kredi Kullanan	Kredi Kullanmayan	Toplam
	Adet	Adet	Adet
40 yaş altı	2	2	4
41-51	13	6	19
51+	10	16	26
Toplam	25	24	49

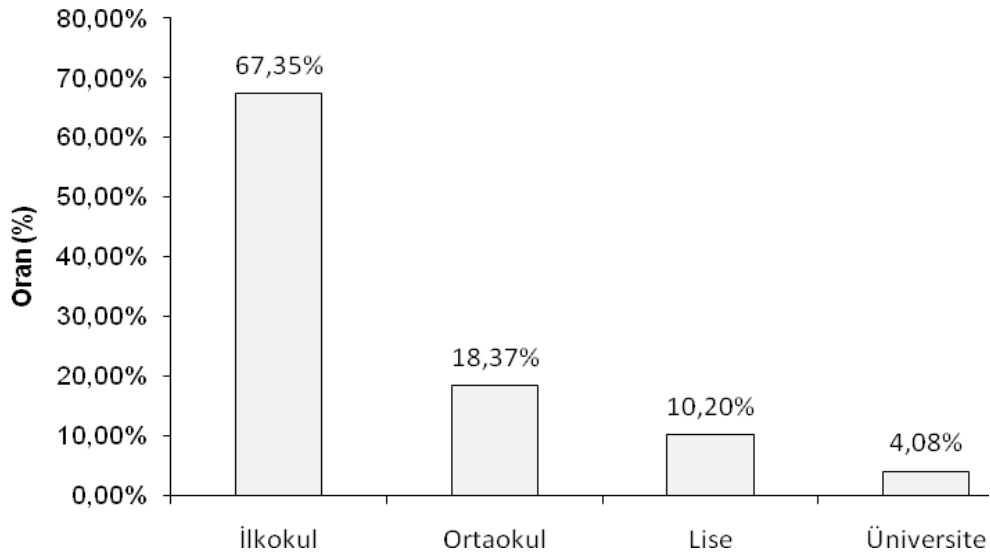
$X^2_{hesap} = 3.94$; $X^2_{tablo} = 5.991$; $X^2_{hesap} < X^2_{tablo}$ olduğundan H0 hipotezi kabul edilir.

Kredi kullanımı oransal olarak incelendiğinde 20-30 yaşları arasında bulunanların kullandığı kredi % 8 iken, 41-50 yaşları arasında bulunan üreticilerin kullandığı kredi % 52 ile en yüksek seviyesine ulaştığı, daha sonraki yaşlarda ise tekrar gerilemeye başladığı görülmüştür (Çizelge 5.5.2).

Çizelge 5.5.2 İşletmecinin Yaşı İle Kredi Kullanımı Arasındaki Oransal İlişki

İşletme Grupları						
İşletmecinin Yaşı	Kredi Kullanan		Kredi Kullanmayan		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
20-30	2	8.00	1	4.17	3	6.12
31-40	-	-	1	4.17	1	2.04
41-50	13	52.00	6	25.00	19	38.78
51-60	8	32.00	15	62.49	23	46.94
60+	2	8.00	1	4.17	3	6.12
Toplam	25	100.00	24	100	49	100.00

İşletmecilerin eğitim durumlarına bakıldığında % 67.35'inin ilkokul, % 18.37'sinin ortaokul, % 10.20'sinin lise ve % 4.08'inin üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir (Şekil 5.5.2).

Şekil 5.5.2. Üreticilerin Eğitim Durumu

İşletmecinin eğitim durumu ile kredi kullanımı arasındaki ilişki Çizelge 5.5.3’de gösterilmiştir. Veriler istatistikî olarak test edilmeye çalışılmış, ancak örnek sayısının yeterli olmaması nedeniyle bu gerçekleştirilememiştir. Oransal olarak baktığımızda kredi kullanan üreticilerin % 40’ının ilkökul, % 32’sinin ortaokul, % 20’sinin lise, % 8’inin ise üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 5.5.3).

Çizelge 5.5.3. İşletmecinin Eğitim Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki

Eğitim Durumu	Kredi Kullanan		Kredi Kullanmayan		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
	İlkokul	10	40.00	23	96	33
Ortaokul	8	32.00	1	4	9	18.37
Lise	5	20.00	-	-	5	10.20
Üniversite	2	8.00	-	-	2	4.08
Toplam	25	100.00	24	100	49	100.00

5.6. Kullanılan Kredi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerin 2008 yılı itibarıyla kullandıkları toplam işletme kredisi tutarı 1.707.505 TL olarak tespit edilmiştir. Kullanılan kredilerin 1.511.550 TL’ lik (% 88.52) kısmını Özel Şirket yönetim yapısına sahip işletmelerin 196.000 TL’ lik (% 11.48) kısmını ise Özel Şahıs yönetim yapısına sahip işletmelerin kullandığı tespit edilmiştir (Çizelge 5.6.1).

Çizelge 5.6.1. İşletmeler Tarafından Kullanılan Toplam Kredi Tutarı

Özel Şahıs		Özel Şirket		Toplam Kredi Tutarı (BİN TL)
Kredi Tutarı	%	Kredi Tutarı	%	
196 000	11.48	1 511 550	88.52	1 707 550

5.7. Kredinin Verilme Şekline İlişkin Bulgular

İşletmecilere su ürünleri yetiştiricilik kredilerinin aynı ve/veya nakdi olarak verilmesi konusundaki görüşleri sorulmuştur. Çizelge 5.7.1’de bu soruya verilen yanıtlar özetlenmiştir.

Çizelge 5.7.1. İncelenen İşletmelerde Kredilerin Verilme Şekli İle İlgili Üretici Görüşü

Verilme Şekli	Aynı		Nakdi		Aynı-Nakdi		Genel	
	İşl. Sa.	%	İşl. Sa.	%	İşl. Sa.	%	İşl. Sa.	%
Toplam	8	16.33	23	46.94	18	36.73	49	100

Çizelge 5.7.1 incelendiğinde; işletmelerin % 46.94’ünün kredilerin nakdi, % 36.73’ünün aynı-nakdi karışık, % 16.33’ünün ise aynı olarak verilmesini istedikleri görülecektir. Kredilerin aynı-nakdi karışık olarak verilmesini isteyen üreticilerin genellikle % 40-60 oranının da oldukları görülmüştür (Çizelge 5.7.2).

Çizelge 5.7.2. İncelenen İşletmelerde Kredilerin Aynı-Nakdi Karışık Olarak Verilmesini Öneren İşletmecilerin Benimsedikleri Oranlar

Oran (%)		Benimseyen İşletmeci	
Aynı	Nakdi	Sayı	(%)
20	80	2	11.1
30	70	2	11.1
40	60	8	44.4
50	50	4	22.2
60	40	1	5.6
75	25	1	5.6
Toplam		18	100.0

5.8. İşletmecilerin Kredi Faizleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Su ürünleri kredisinin önemli bir unsuru olan faiz oranı konusunda işletmecilerin yaklaşımı test edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle işletmecilerin cari faizlerle ilgili görüşleri sorulmuş, ardından aynı kişilerle kendi mevduatlarına ne oranda faiz isteyecekleri sorularak konu iki farklı açıdan test edilmiştir (Çizelge 5.8.1).

Çizelge 5.8.1. İncelenen İşletmelerde 1 Yıl Vadeli Su Ürünleri Yetiştiricilik Kredileri İçin İşletmecilerin Faiz Beklentisi

Faiz Oranı (%)	İşletme Sayısı	%
0	8	16.33
1-5	3	6.12
6-10	38	77.55
Toplam	49	100.00

İşletmecilerin % 77.55'i su ürünleri yetiştiricilik kredi faizlerinin uygun olduğunu, mevduatlarına uygulanması gereken faiz oranı sorusuna ise mevcut faiz oranı olan yıllık % 6-10 arasında uygun olduğunu belirtmişlerdir. İşletmelerin % 6.12'si su ürünleri kredilerine % 1-5 faiz oranının uygun olduğunu, işletmelerin % 16.33'ünün ise faizsiz kredi kullanmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

5.9. İşletmecilerin Faiz Oranı Dışındaki İsteklerine İlişkin Bulgular

İncelenen işletmelerde işletmecilerin faiz oranı dışındaki görüşleri irdelenmiştir. İşletmeler kredi kullanım sırasındaki formalitelerin kısaltılmasını (% 24.49), kredi taleplerine olumlu cevap verilmesini (% 22.45), daha uygun vadeli kredi alabilmeyi (% 20.41), teminatta kolaylık sağlanmasını (% 18.37) ve daha fazla kredi (%18.37) verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Çizelge 5.9.1).

Çizelge 5.9.1. İncelenen İşletmelerde İşletmecilerin Faiz Oranı Dışındaki İstekleri

İstekler	İşletme Sayısı	%
Formalitelerin Kısaltılması	12	24.49
Kredi Verilmesi	11	22.45
Daha Uygun Vade	10	20.41
Teminatta Kolaylık	9	18.37
Daha Fazla Kredi	7	14.28
Toplam	49	100.00

5.10. Kredilerin Amaca Uygun Olarak Kullanımına İlişkin Bulgular

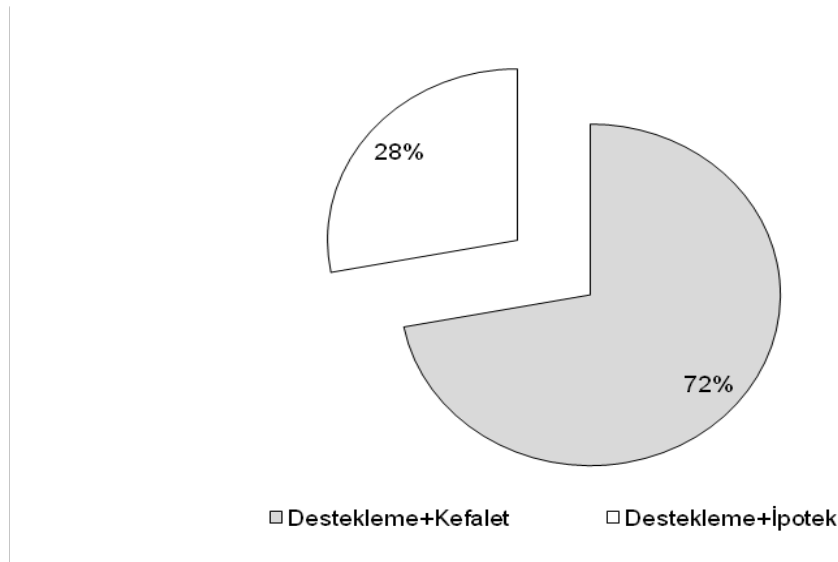
İşletmeciler aldıkları krediyi genellikle amaca uygun olarak kullandıklarını belirtmektedirler. Nitekim kredi kullanan işletmelerin % 80'i krediyi amacına uygun olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin % 16'sı krediyi hem amacına uygun hem de amacına uygun olmayarak kullandıklarını, işletmelerin % 4'ü ise amacına uygun kullanmadığını ifade etmiştir (Çizelge 5.10.1).

Çizelge 5.10.1. Kredilerin Amacına Uygun Olarak Kullanılma Durumu

	Evet	%	Hayır	%	Evet /Hayır	%	İşletme Sayısı
Amaca Uygun	20	80	1	4	4	16	25

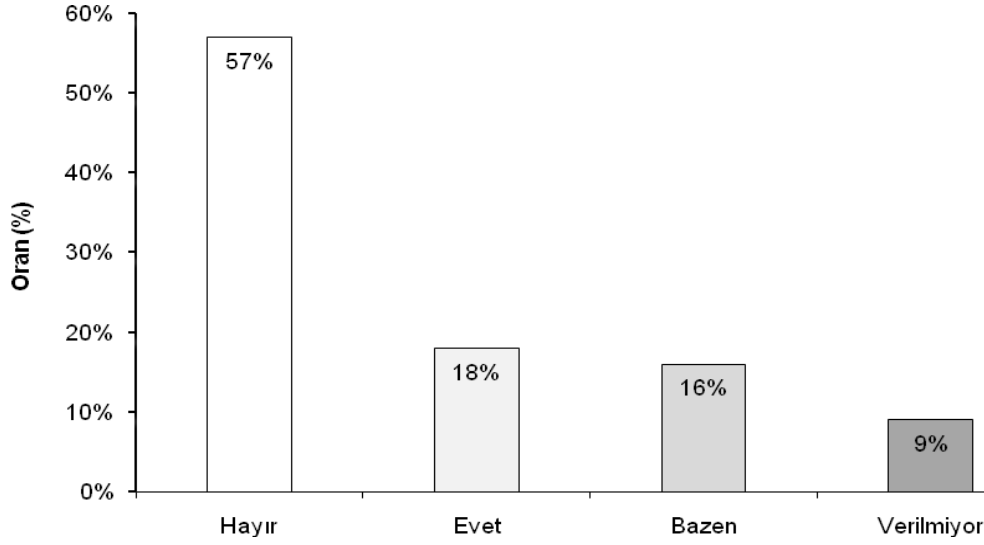
5.11. Kredi Teminatının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Kredi kullanan mevcut işletmelerin krediye karşılık verdikleri teminat (kefil, ipotek v.s) sorulmuş ve verilen cevaplar T.C. Ziraat Bankası verileriyle teyit edilmiştir. Kredi kullanan işletmelerin % 72'sinin destekleme ve kefil karşılığında kredi kullandığı, % 28'inin ise destekleme ve ipotek karşılığında kredi kullandığı tespit edilmiştir (Çizelge 5.11.1).

Şekil 5.11.1. Kredi Kullanan İşletmelerin Kredi Teminatı

İşletmecilerin % 57'si desteklemelerin ödenmesinde sorun yaşamadıklarını, % 18'si sorun yaşadıklarını, % 16'sı ise bazen gecikmelerden dolayı sorun yaşayabildiklerini belirtmişlerdir. İşletmelerin % 9'u ise destekleme alamadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.11.2).

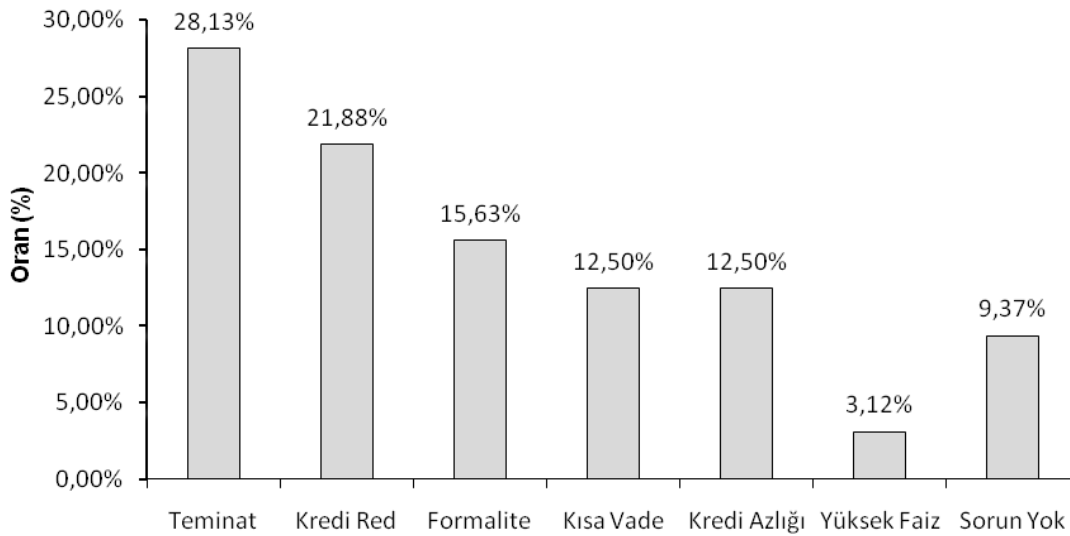

Şekil 5.11.2. Destekleme Ödemelerinde Sorun Yaşanıp Yaşanmadığına İlişkin Sonuçlar

5.12. Kredi Alımında Karşılaşılan Problemlere İlişkin Bulgular

Araştırma alanında bulunan işletmeler, kredi kullanım sürecinde yaşanan sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Kredi alımı sırasında en çok şikâyet edilen konu (% 28) teminat bulma güçlüğüdür (Şekil 5.12.1).

İşletmeler teminat konusunda kefil veya maddi teminat istendiğini, kefil bulmakta zorlandıklarından ya da memur kefil istendiğinden sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. İşletmelerin % 21.88'i ise kredi başvurularının geri çevrildiğini ve red cevabı aldıklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 5.12.1. Kredi Alımında Karşılaşılan Problemler

Kredi alımında yaşanan diğer sorunlar ise formalitelerin çokluğu (%15.63), kredi vadesinin kısa olması (% 12.50), kredi azlığı (% 9.37) ve (% 3.17) yüksek faizdir. İşletmelerin % 9.37'i ise kredi alımı sırasında herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.12.1).

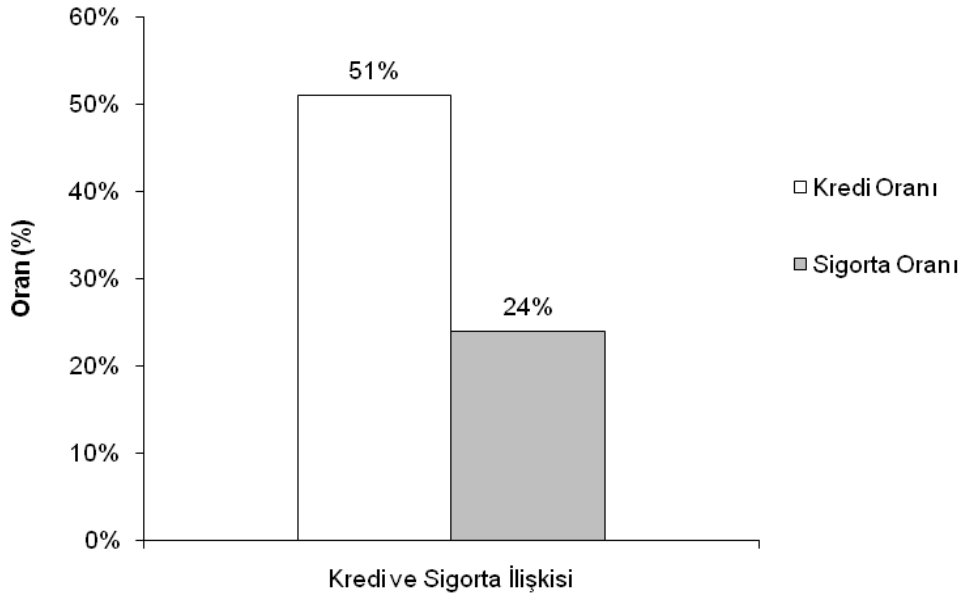
5.13. İşletmelerin Su Ürünleri Sigortası Kullanımına İlişkin Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerin % 12.25'inin ürünlerini sigortalattığı tespit edilmiştir. Su ürünleri sigortası yaptıran işletmeler toplam kapasitenin % 53'ünü oluşturmaktadır (Çizelge 5.13.1).

Çizelge 5.13.1. İşletmelerin su ürünleri sigortası kullanım durumu

Sigortalı				Sigortasız			
İşl.Sa	%	Kapasite	%	İşl.Sa	%	Kapasite	%
6	12.25	1 310	53	43	87.75	1 159,5	47

Kredi kullanan işletmelerin ise % 24'ünün su ürünleri sigortası yaptırdığı tespit edilmiştir (Şekil 5.13.1).

Şekil 5.13.1. Kredi Kullanan İşletmelerin Su Ürünleri Sigortası Oranı

İncelenen işletmelerin ürünlerini su ürünleri sigortası yaptırmaları ile kredi kullanımları arasındaki ilişki Çizelge 5.13.2'de sunulmuştur. Bulguların istatistikî olarak test edilmiş olup fisher kesin ki-kare hesap değeri α değerinden küçük olduğu

tespit edilmiştir. Bu verilere göre işletmelerin sigortalı olma durumu ile kredi kullanımı arasındaki ilişkinin istatistikî olarak önemli olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

Çizelge 5.13.2. İşletmelerin Sigortalı Olma Durumu İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki

Kredi	Sigorta		Toplam
	Var	Yok	
Kullandı	6	19	25
Kullanmadı	0	24	24
Toplam	6	43	49

$p: 0.012$, $\alpha: 0.05$ $p < \alpha$ olduğundan H_0 hipotezi reddedildi.

İşletmelerin sigortalı olma durumu ile kredi kullanımı arasında ilişki tespit edildikten sonra bu ilişkinin hangi doğrultuda olduğunu belirlemek için de odds oranı hesaplanmıştır. Buna göre su ürünleri sigortası yaptıran işletmeler yaptırmayan işletmelere göre 16 kat daha fazla kredi kullanmışlardır.

5.14. İşletmelerin Kapasite Grupları, Kapasite Kullanımı ve Kapasite Grupları İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerin kapasite gruplarına göre dağılımı ve kapasite kullanım oranları Çizelge 5.14.1’de verilmiştir.

İşletmelerin % 32.7’si 10 tondan daha az kapasiteye sahip olup toplam kapasite içindeki payı 46.5 ton/yıl ile % 1.9’dur. 10 ton dahil 30 ton’dan küçük işletmelerin oranı % 34.7, toplam kapasite içindeki payı ise % 9.6’dır. 30 ton dahil 100 ton’dan küçük işletmelerin oranı % 12.2, toplam kapasiteden aldığı pay % 8.5 olup, işletmelerin % 20.4’ü 100 ton ve daha büyük kapasiteli, toplam kapasite içindeki payı ise % 80’dir (Çizelge 5.14.1).

İşletmelerin 2008 yılı itibari ile toplam proje kapasitesi 2 469,5 ton/yıl olup, işletmelerin kullandığı çalışır durumdaki toplam kapasite ise 2 159,5 ton/yıl’dır. Buna göre toplam kapasitenin kullanım oranı % 87’dir (Çizelge 5.14.1).

İşletmeler kapasitelerine göre incelendiğinde; % 32.7’si 10 ton’dan az, % 34.7’sinin 10 ton dahil 30 ton’dan küçük, % 12.2’sinin 30 ton dahil 100 ton’dan küçük, % 20.4’ünün ise 100 ton ve daha büyük kapasiteli olduğu görülmüştür.

Çizelge 5.14.1. Kapasitelerine Göre İşletmeler ve Kapasite Kullanımı

Kapasite Grupları	Mevcut İşletme		Toplam Kapasite		Kapasite Kullanımı	
	Sayı	%	ton/yıl	%	ton/yıl	%
$x < 10$	16	32.7	46,5	1.9	43,5	93.5
$10 \leq x < 30$	17	34.7	238	9.6	216	90.7
$30 \leq x < 100$	6	12.2	210	8.5	190	90.5
$x \geq 100$	10	20.4	1 975	80.0	1 710	86.5
Toplam	49	100.0	2 469,5	100.0	2 159,5	87.0

10 ton/yıl altında kapasiteye sahip işletmelerde kapasite kullanımı % 93.5, 10 ton dâhil-30 ton dan küçük işletmelerin kapasite kullanımı % 90.7, 30 ton dâhil-100 ton'dan küçük işletmelerin kapasite kullanımı % 90.5, 100 ton ve daha büyük kapasiteli işletmelerde ise kapasite kullanımı % 86.5 olarak tespit edilmiştir (Çizelge 5.14.1).

İşletmelerin dâhil olduğu kapasite grupları ile kredi kullanımı arasındaki ilişki Çizelge 5.14.2'de sunulmuştur. Bulguların istatistikî olarak önemli olup olmadığı metot bölümünde belirtildiği gibi test edilmiş olup khi-kare hesap değerinin khi-kare tablo değerinden daha büyük olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 5.14.2). Bu verilere göre işletmelerin kapasiteleri ile kredi kullanımı arasında ilişki olduğu % 95 güvenle söylenebilir.

Çizelge 5.14.2. Kapasite Grupları İle Kredi Kullanımı Arasındaki İlişki

Kredi Durumu	Kapasite Grupları				Toplam
	$x < 10$	$10 \leq x < 30$	$30 \leq x < 100$	$x \geq 100$	
Kullandı	0	12	4	9	25
Kullanmadı	16	5	2	1	24
Toplam	16	17	6	10	49
$X^2_{\text{hesap}} = 25.92$; $X^2_{\text{tablo}} = 7.815$; $X^2_{\text{hesap}} > X^2_{\text{tablo}}$ olduğundan H_0 hipotezi red edilir.					

Çizelge 5.14.2'ye göre işletmelerin kapasiteleri arttıkça kredi kullanma alışkanlığının da arttığı görülmüştür. Kapasite gruplarını incelediğimizde 10 ton altı kapasiteli grubun farklılığı ortaya çıkardığı söylenebilir.

5.15. T.C.Z.B Kredi Uygulamaları Hakkında İşletmecilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerden kredi kullanan işletmeciler arasında yapılan anket çalışmalarında T.C.Z.B'nin kredi uygulamaları ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar Çizelge 5.15.1'de ana başlıklar altında toplanarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.15.1. Üreticilerin T.C. Ziraat Bankası Kredi Uygulamaları Hakkında Görüşleri

	Evet (%)	Hayır (%)	Toplam (%)
T.C.Z.B'ndan kredi almak kolay mı?	36	64	100
T.C.Z.B'ndan kredi kullanmış olmaktan memnun musunuz?	80	20	100
T.C.Z.B tarafından verilen kredi limiti yeterli mi?	40	60	100
T.C.Z.B'nin sübvansiyonlu kredi uygulamasından haberiniz var mı?	49	51	100
T.C.Z.B'dan kullandığınız kredinin faizleri uygun mu?	96	4	100
Kredi ile birlikte teknik yardıma ihtiyaç duyuyor musunuz?	60	40	100

Kredi kullanmak için T.C Ziraat Bankasına başvuru ve dosya hazırlanması kolay mı şeklindeki soruya zor ve formalitesi çok diyenlerin oranı % 64 iken kolay diyenlerin oranı % 36 olmuştur.

T.C Ziraat Bankasından kredi kullanmış olmaktan memnun musunuz sorusuna evet diyenlerin oranı % 80 iken hayır diyenlerin oranı % 20 olmuştur. Verilen kredi limiti yeterli mi sorusuna evet diyenlerin oranı % 40 iken yeterli değil diyenlerin oranı % 60 olarak belirlenmiştir.

T.C Ziraat Bankası'nın sübvansiyonlu (indirimli) kredi uygulamasından haberiniz var mı şeklindeki soruya haberim var diyenlerin oranı % 49, hayır haberim yok diyenlerin oranı ise % 51 olarak tespit edilmiştir.

Kullanılan kredinin faizi uygun mu sorusuna, mevcut faizlerin uygun olduğunu söyleyenlerin oranı % 96 iken, faizin yüksek olduğunu söyleyen işletme oranı ise % 4'te kalmıştır.

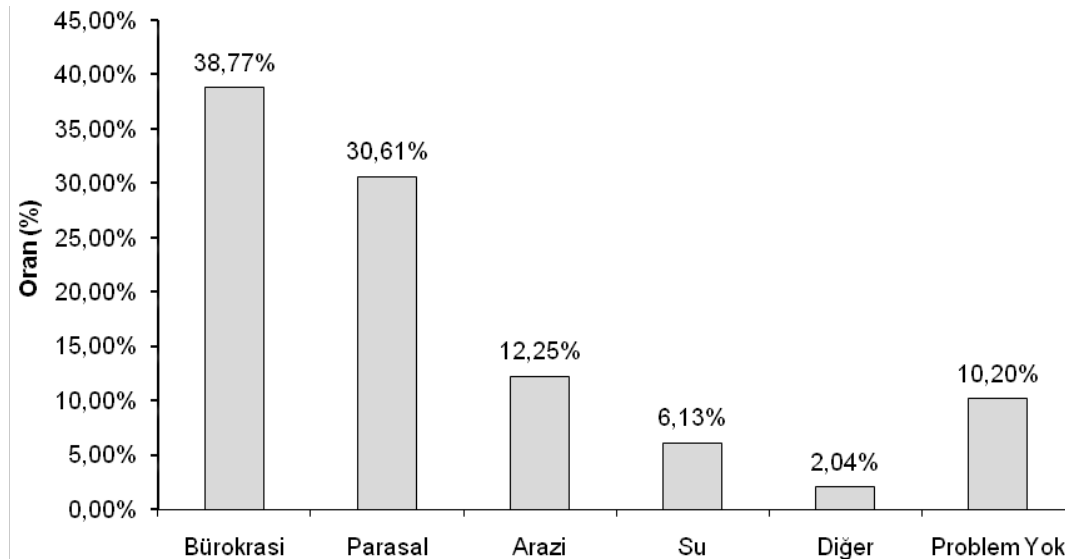
T.C. Ziraat Bankası'ndan kullanılan kredi yanında teknik yardım ihtiyacınız var mı şeklindeki soruya evet diyenlerin oranı % 60 iken hayır diyenlerin oranı % 40'da kalmıştır.

5.16. İşletmelerin Kuruluş Sırasında Karşılaşılan Problemlere Ait Bulgular

Tesis kuruluş aşamasında işletmeler tarafından en çok şikâyet edilen konu (% 38.77) bürokratik işlemlerdir. İşletmelerin tesis kurma aşamasında karşılaştıkları bir diğer önemli sorun ise (% 30.61) maddi problemlerdir.

Tesis kuruluşu sırasında bazı işletmelerde arazi problemleri önemli yer teşkil etmektedir (% 12.25). Suyla ilgili problem yaşadığını belirten işletme sayısı % 6.13'tür. Kuruluş aşamasında karşılaşılan işletmelerin karşılaştığı diğer sorunlar danışacak kimsenin olmaması vb. olarak sayılabilir.

İşletmelerin % 10.20'si ise kuruluş sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını bildirmişlerdir. Maddi imkânları iyi olan ve sosyal çevresi gelişmiş işletme sahipleri kuruluş sırasında fazla zorluk çekmemektedir (Şekil 5.16.1).

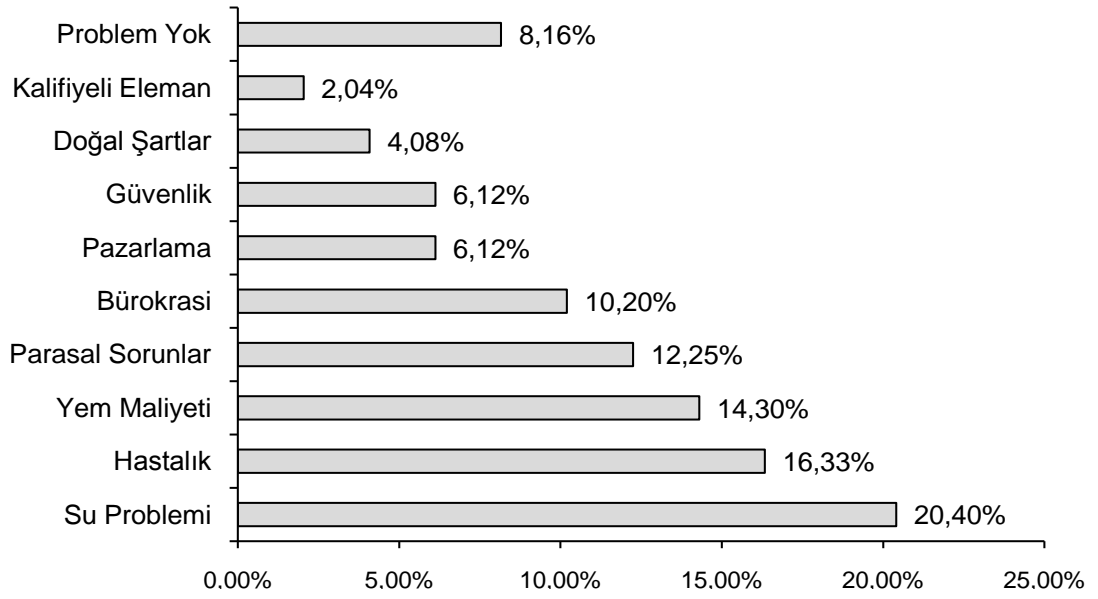

Şekil 5.16.1. İşletme Kuruluş Sırasında Karşılaşılan Problemler

5.17. İşletmelerde En Çok Karşılaşılan Problemlere İlişkin Bulgular

İşletmelerin yetiştiricilik faaliyeti sırasında karşılaştıkları sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve elde edilen veriler Şekil 5.17.1’de gösterilmiştir. Bölgedeki işletmelerin karşılaştıkları problemler içinde su ile ilgili olanlar % 20.40 ile birinci sırada yer almıştır (Şekil 5.17.1)

Hastalık problemi % 16.33 oranı ile ikinci önemli problem olarak dile getirilirken, yem maliyeti % 14.30, parasal sorunlar % 12.55, bürokratik işlemler % 10.20 oranında problem olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5.17.1. Üreticilerin Yetiştiricilik Faaliyeti Sırasında En Çok Karşılaştığı Problemler

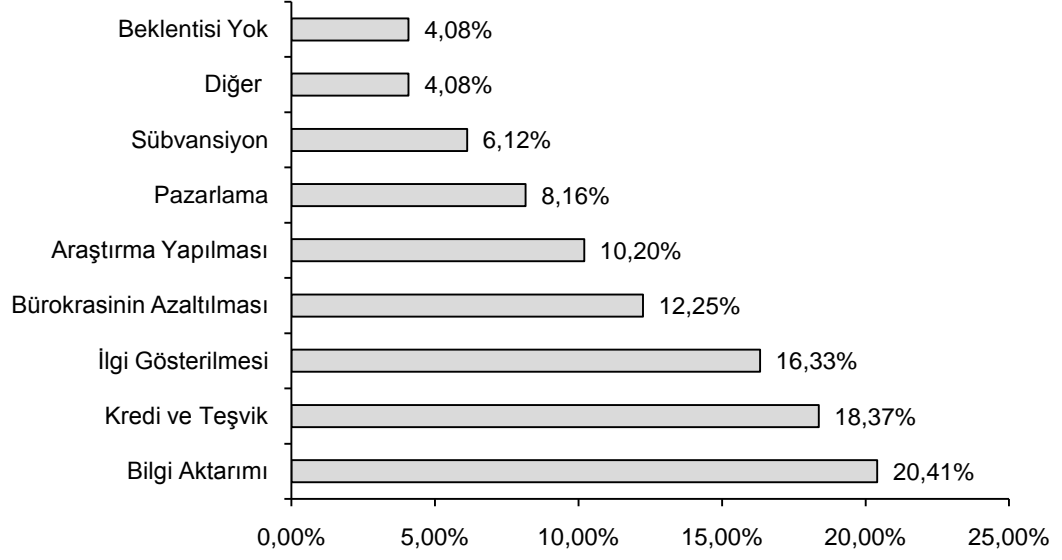
Güvenlik, Pazarlama, Doğal Şartlar, Kalifiyeli Eleman sıkıntısı diğer önemli problemler arasında yer almakta ve oran olarak % 10’nun altında kalmaktadır. İşletmelerin % 8.16’sı herhangi bir problemin olmadığını beyan etmiştir.

5.18. İşletmelerin Kamu Kuruluşlarından Beklentilerine İlişkin Bulgular

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmeler, kamu kuruluşlarından beklentileri olduğunu belirtmişlerdir.

Kamu kuruluşlarından en önemli beklentinin bilgi aktarımı (% 20.41) ve kredi (% 18.37) olduğu tespit edilmiştir. Bunu ilgi (% 16.33), bürokrasinin azaltılması (% 12.25), araştırma (% 10.20), pazarlama (% 8.16), sübvansiyon (% 6.12)

izlemektedir. İşletmelerin % 4.08'i herhangi bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir (Şekil 5.18.1).

Şekil 5.18.1. İşletmelerin Su Ürünleri Sektörüyle İlgili Kamu Kuruluşlarından Beklentileri

6. TARTIŞMA

Kuruluş finansmanına göre işletmeler incelendiğinde işletmelerin % 46.94'ü ve kapasitenin % 43.15'i özsermaye; işletmelerin % 21.41'i ve kapasitenin % 19.11'i özkaynak+teşvik; işletmelerin % 18.37'si kapasitenin % 33.61'i özkaynak+kredi; işletmelerin % 10.20'si ve kapasitenin % 3.88'i ise özkaynak+teşvik+kredi ile kurulduğu tespit edilmiştir.

Üstündağ ve ark (2000), Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin % 55.1'i ve kapasitenin % 45.3'ünün tamamen öz sermayeyle kurulduğunu bildirmiştir. Anonim (2010d), Akdeniz Bölgesi'nde işletmelerin % 78.78'i kapasitenin % 62.5'i özkaynaktan; işletmelerin % 16.16'sı kapasitenin % 32.15'i özkaynak + kredi; işletmelerin % 3'ü kapasitenin % 3.2'si özkaynak + teşvikten kurulmuş olduğunu bildirmiştir.

Araştırma alanında kuruluş finansmanında özkaynak oranı Üstündağ ve ark (2000)'nin çalışmasına yakın olmakla birlikte Anonim (2010d)'nin bildirdiğinden daha düşüktür. Bunun nedeni bölgeler arasında işletmelerin sermaye yapısındaki farklılık olarak gösterilebilir.

Araştırma alanında bulunan işletmelerin krediye ihtiyaç duyma nedenleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. İşletmelerin % 57.14'ü toplam kapasitenin % 34.62'si işletmelerindeki sermaye yetersizliği nedeni ile kredi ihtiyaçlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bunu kapasite artışı sağlamak için olduğunu söyleyenler % 22.45, daha çok girdi temini için cevabını verenler % 10.20, işletmeye yatırım yapma amacıyla ihtiyaç duyduğunu söyleyen işletmeler % 8.17 olarak tespit edilirken, tüketime dönük ihtiyaçlar ise % 2.04'te kalmıştır.

Artukoğlu (1993), çalışmasında işletmelerin % 83.96'sının işletme sermayesinin yetersizliği, % 16.04'ünün ise daha çok girdi kullanma nedeniyle kredi kullandığını bildirmiştir.

Araştırma sonucunda kredi kullanma nedeni olarak işletmelerin sermaye yetersizliği en önemli sorun gösterilerek Artukoğlu (1993)'nin bildirdiğiyle benzerlik taşımaktadır. Araştırma alanında işletmelerin sermaye yetersizliği cevabını verenlerin oranı ise daha düşüktür. Bunun nedeni Artukoğlu (1993)'nin çalışmasında tarım işletmelerini ele alması gösterilebilir.

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmelerin % 51'inin işletme kredisi kullandığı, % 49'unun ise işletme kredisi kullanmadığı tespit edilmiştir. İşletme kredisi kullanan işletmeler ile kredi kullanmayan işletmelerin oranları birbirine yakın olmasına

karşın işletme kredisi kullanan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı % 87 işletme kredisi kullanmayan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı ise % 13'tür. Bu göstermektedir ki kredi kullanan işletmeler genellikle büyük kapasiteli işletmelerdir.

Kredi kullanan işletmelerin oranını; Kocaman ve ark. (2002) % 21, Çapkın ve ark. (2008) % 50, olarak bildirirken Ural ve Balcı (2007), kredi ve teşvik kullanan tesislerin toplam tesis sayısı içindeki payını % 25, kapasitesini ise toplam kapasitenin % 17'sini oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmamızda tespit edilen % 51'lik kredi kullanımı, Kocaman ve ark. (2002) ile Ural ve Balcı (2007)'nin verilerinden yüksek, Çapkın ve ark. (2008)'nin çalışmasıyla benzer çıkmıştır.

Kredi kullanan işletmelerin % 75.52'sinin Özel Şahıs, % 24.48'inin ise Özel Şirket yönetim yapısı tarafından işletildiği belirlenmiştir. Özel Şirket yönetim yapısı olarak faaliyet gösteren işletmelerin % 91.67'si, Özel Şahıs yönetim yapısına sahip işletmelerin % 37.83'ünün kredi kullandığı belirlenmiştir. Yönetim yapısı ile kredi kullanımı arasındaki farkın istatistikî olarak önemli olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Özel Şirket yapısına sahip işletmelerin özel şahıs işletmelerine göre 18 kat daha fazla kredi kullandığı görülmüştür.

Üstündağ ve ark. (2000)'nin Karadeniz Bölgesi'nde yaptıkları çalışmada işletmelerin % 79.5'i şahıs, % 5.2'sinin ortaklık, % 11.3'ünün şirket, % 2.5'inin kooperatif, % 1.5'inin kamu tarafından işletildiği, kredi kullanımına % 67 ile kooperatif ve şirketlerde daha fazla rastlanıldığını ifade etmişlerdir.

Çalışmamızda incelenen işletmelerde Üstündağ ve ark. (2000)'nin bildirdiğinden farklı olarak 2 tip yönetim şekli görülmüştür. Bunun da nedeni Üstündağ ve ark. (2000) çalışmalarında araştırma alanına göre çok sayıda işletmeyi incelemesi ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin farklı yönetim yapısı gösterilebilir. Çalışmamızda kooperatif tarafından kredi kullanımına rastlanılmamasına karşın özel şirketlerde kredi kullanımının fazla olmasıyla Üstündağ ve ark. (2000)'nin çalışmasıyla benzerlik göstermiştir.

Çalışmamızda, işletme sahiplerinin 25 ile 63 yaşları arasında oldukları belirlenmiştir. İşletmecilerin % 48.98'i 51-60 yaş aralığında dağılım göstermektedir. Emre ve ark. (2007), tarafından yapılan çalışmada Akdeniz Bölgesi'ndeki alabalık işletme sahiplerinin yaşlarının 19 ile 79 arasında değiştiğini bildirmiştir. Akdeniz Bölgesi'ndeki işletme sahiplerinin yaşlarının büyük olmasının sebebi olarak su ürünleri yetiştiriciliğinin ikinci bir meslek olması gösterilmiştir. Araştırma alanı ile Akdeniz

Bölgesi bu yönüyle benzerlik göstermiştir. İşletmecinin yaşı ile kredi kullanımı arasında ki ilişkinin, istatistikî olarak önemli olmadığı söylenebilir ($p > 0.05$).

Araştırma alanında kredi kullanan üreticilerin yaşlarına oransal olarak bakıldığında % 52 ile 41-50 yaş grubunda olanların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bunu % 38 ile 51-60 yaş grubu izlemiştir.

Fırat (1999), çalışmasında kredi kullanımının % 33.33 ile 41-50 yaşları arasında en yüksek seviyesine ulaştığını bildirmiş olup çalışmamızla benzerlik göstermiştir.

İşletmecilerin eğitim durumlarına bakıldığında en çok % 67.35 ile ilkokul mezunu olanların olduğu belirlenmiştir. Bunu % 18.37'sini ortaokul, % 10.20'sini lise ve % 4.08'ini ise üniversite mezunları izlemiştir (Şekil 5.5.2).

Fırat (1999), ilkokul mezunlarının % 69.33 ile kredi kullanımına daha yatkın olduğunu, bunu % 26.67 ile okur-yazarların izlediğini bildirmiştir. Çalışmamızda okuryazar bulunmaması Fırat (1999)'ın tarım kesimini incelemesi ve su ürünleri sektöründe eğitim düzeyinin biraz daha yüksek olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

T.C. Ziraat Bankası tarafından 2008 yılı itibariyle 79.668.000-TL su ürünleri kredisi kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen işletmelerin 2008 yılı itibariyle kullandıkları toplam su ürünleri kredisi tutarı 1.707.000-TL olarak tespit edilmiştir. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarafından kullanılan kredilerin % 2.14'ünü incelenen işletmeler oluşturmuştur.

Bu çalışmada kullanılan kredilerin, % 88.52'sini Özel Şirket yönetim yapısına sahip işletmelerin, % 11.48'ini ise Özel Şahıs yönetim yapısına sahip işletmelerin kullandığı tespit edilmiştir. Kredi kullanımına şirketlerde daha çok rastlanılmakta birlikte şahıs işletmelerinin kredi oranı oldukça düşük kalmıştır.

Kredi kullanan işletmelerin % 72'si kredi teminatı olarak destekleme bedellerini bankaya temlikinin yanı sıra kefil gösterdiği, % 28'inin ise destekleme bedellerini bankaya temlik edip ipotek vermek suretiyle kredi kullandığı tespit edilmiştir.

İşletmeler tarafından kullanılan kredilerin vadesi bir yıllık olup, destekleme ödemelerinin de vadesinde ya da vadesinden önce bankaya yatması gerekmektedir. Bu nedenle işletmecilerin ürün desteklemelerin ödenmesinde sorun olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

İşletmecilerin % 57'si desteklemelerin ödenmesinde sorun yaşamadıklarını, % 18'i sorun yaşadıklarını, % 16'sı ise bazen gecikmeler yaşanmasının sorun teşkil ettiğini belirtmiştir. İşletmelerin % 9'u ise destekleme alamadıklarını belirtmişlerdir.

İşletmeciler aldıkları krediyi genellikle amaca uygun olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Nitekim incelenen işletmelerden kredi kullananların % 80'i krediyi amacına uygun olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin % 16'sı krediyi hem amacına uygun hem de amacına uygun olmayarak kullandıklarını, işletmelerin % 4'ü ise amacına uygun kullanmadığını ifade etmiştir.

Artukoğlu (1993) çalışmasında, 1.grupta yer alan işletmelerin % 93.18'inin, 2.gruptaki işletmecilerin % 100'ünün, 3.gruptaki işletmecilerin ise % 91.84'ünün kredileri amaca uygun olarak kullandığını bildirmiştir. Elde edilen değerler Artukoğlu, (1993) bildirdiği değerlerden düşük çıkmıştır. Amaç dışında kullanılan kredilerin ailenin zorunlu tüketim madde ihtiyaçlarının artması sebebi ile bu yola başvurulduğu düşünülmektedir.

Bankalar tarafından verilen su ürünleri yetiştiricilik kredilerini üreticilerin % 46.94'ü nakdi olarak, % 36.73'ü aynı-nakdi karışık olarak verilmesini talep etmiştir. % 16.33'ü ise sadece aynı olarak verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Aynı-nakdi karışık olarak verilmesini isteyen üreticilerin % 44.4'ü ise % 40 aynı % 60 nakdi oranını tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Artukoğlu (1993) çalışmasında, işletmecilerin % 50.95'inin kredilerin aynı-nakdi karışık, % 48.11'inin tümüyle nakdi verilmesini istediklerini belirterek aynı-nakdi karışık olarak verilmesini isteyen üreticilerin % 50 - % 50 oranını benimsediklerini bildirmiştir.

Çalışmamızda işletmelerin % 46.93'ünün tercih ettiği nakdi kullanım şekli Artukoğlu (1993)'nun bildirdiğinden daha yüksektir. Buna Artukoğlu (1993)'nun tarım sektöründe araştırma yapmasının yanı sıra kredi faizlerinin düşmesi sonucu üreticilerin parayı kontrol etme isteğinin neden olduğu söylenebilir.

İncelenen işletmeler, kredi kullanım sürecinde yaşanan sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Kredi alımı sırasında en çok şikâyet edilen konu (% 28) teminat bulma güçlüğü olmuştur. İşletmeler teminat konusunda kefil veya maddi teminat istendiğini kefil bulmakta zorlandıklarından ya da memur kefil istendiğinden sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. İşletmelerin % 21.88'i ise kredi başvurularının geri çevrildiğini belirtmiştir. Sazan yetiştiriciliği yapan işletmeler ile yıl da 10 ton kapasitenin altında üretim yapan alabalık yetiştiricilik işletmeleri T.C. Ziraat Bankası tarafından kredilendirilmediklerini ifade etmişlerdir. Diğer sorunlar ise formalitelerin çokluğu (% 15.63), kredi vadesinin kısa olması (% 12.50), kredi azlığı (% 9.37) ve (% 3.17)

yüksek faizdir. İşletmelerin % 9.37'si ise kredi alımı sırasında herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Artukoğlu (1993), kredi alımında karşılaşılan en önemli sorunun yüksek faiz (% 84.85) olduğunu belirtmiştir. Bunu yetersiz kredi (% 6.06), kredinin zamanında verilmemesi (% 5.05), teminat bulma güçlüğü (% 4.04) izlemiştir. Dağtekin (2008), küçük işletme sahiplerinin üretim için gerekli gördükleri finansmanı bulmakta sıkıntılar yaşadığını, üretimlerinin ve mülkiyetlerinin az olması nedeniyle kredi kullanmada güçlükler oluştuğunu bildirmiştir. Atay ve ark. (2000), T.C Ziraat Bankası'ndan kredi talebinde bulunan müteşebbislerin en çok yakındıkları hususun kendilerinden talep ettikleri kredinin birkaç katı teminat istenmek olduğunu ifade etmişlerdir. Elbek (1981), işletmeler için tespit ettiği sorunlardan en önemlilerinden birinin kredi taleplerinin karşılanmaması olduğu ifade etmiştir. Elbek ve Emiroğlu (1996) çalışmalarında, su ürünleri kredilerinin alınması sırasında istenilen ipotek ve güvence tutarı ile faizlerin yüksek olmaması gerektiği bildirmiştir.

Kredi alımında karşılaşılan problemlere ilişkin tespit edilen sonuçlar Elbek (1981), Elbek ve Emiroğlu (1996), Atay ve ark. (2000) tarafından bildirilen sorunlarla benzer Artukoğlu (1993)'nun bildirdiği sorunun önceliği bakımından ise farklıdır. Bunun nedeni önceki yıllarda kredi faizleri yüksekken 2002 yılından itibaren Bakanlar Kurulu tarafından sübvansiyonlu (indirimli) kredi uygulamaları ile kredi faizlerinin düşmesidir.

Su ürünleri kredisinin önemli bir unsuru olan faiz oranı konusunda işletmecilerin beklentisi de belirlenmeye çalışılmıştır. İşletmecilerin % 77.55'i yıllık % 6-10 arasında kredi faizinin uygun olduğunu belirtmiştir. İşletmelerin % 6.12'si su ürünleri kredilerine % 1-5 faiz oranının uygun olduğunu, işletmelerin % 16.33'ünün ise artan girdi maliyetleri nedeniyle faizsiz kredi kullanmaları gerektiğini belirtmiştir.

Artukoğlu (1993); işletmelerin % 15.10'unun yıllık % 11-15, % 16.98'inin yıllık % 10, % 0.94'ünün yıllık % 8, % 7.55'inin ise yıllık % 5 faiz oranı beklentisi içinde olduğunu bildirmiştir. Artukoğlu (1993)'nun çalışmasında ifade ettiği üreticilerin faiz beklentisi çalışmada elde ettiğimiz verilere göre daha yüksektir. Bunun nedeni araştırma tarihi itibarıyla kredi faiz oranlarının farklılık göstermesidir.

İncelenen işletmelerde işletmecilerin faiz oranı dışındaki görüşleri de irdelenmiştir. İşletmeler kredi kullanım sürecinde en çok formalitelerin kısaltılmasını (% 24.49) ve kredi verilmesini (% 22.45) talep etmişlerdir. Bunu daha uygun vadeli

kredi alabilmek (% 20.41), teminatta kolaylık sağlanması (% 18.37) ve daha fazla kredi (% 18.37) isteği izlemiştir.

Artukoğlu (1993), işletmelerin % 76.42'sinin daha fazla kredi talebi olduğu, % 12.26'sının ise daha uygun vadeli kredi isteği bulunduğunu bildirmiştir. Araştırma alanına göre üreticilerin istekleri daha az sayıdadır.

Tesis kuruluş aşamasında en çok şikâyet edilen konu (% 38.77) bürokratik işlemlerdir. Üstündağ ve ark. (2004)'nin çalışmasında da kuruluş aşamasında karşılaşılan en önemli sorunun bürokratik işlemler (% 37.7) olduğu bildirilmiş olup çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

İşletmelerin tesis kurma aşamasında karşılaştıkları bir diğer önemli sorun ise (%30.61) maddi problemlerdir. İşletmeler belirli öz kaynağı işe girmeden önce ayırarak bu sorunu çözmeye çalıştıklarını ancak bunun yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Üstündağ ve ark. (2000) yaptıkları çalışmada işletmelerin % 22'sinin maddi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada ortaya çıkan maddi problemlerin Üstündağ ve ark. (2000)'nin çalışmasından yüksek çıkmasının nedeni belli bir bölge ile sınırlı kalması ve 2008 yılında dünya genelinde yaşanan ekonomik krizin yansıması olarak düşünülmektedir. Parasal sorunları, % 12.25 ile arazi ile ilgili sorunlar izlemiştir. Arazi problemleri içinde; tesis kurulurken hafriyat masraflarının fazla olması, arazinin dere yatağında olması, tesise su almada görülen zorluklar ile yol durumu sayılabilir.

Üstündağ ve ark. (2004), arazi problemlerini % 15.9 oranında sorun teşkil ettiğini bildirmiş olup çalışmamızdan yüksek çıkmasının nedeni Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çok sayıda işletmenin Üstündağ ve ark. (2004)'nin yaptığı çalışmaya dahil edilmesi ve Orta Karadeniz Bölgesi ile arasındaki coğrafi özelliklerin farklılığıdır.

Su ile ilgili problem yaşadığını belirten işletme sayısı % 6.13'tür. Suyun tesise alımında karşılaşılan masraf ve zorluklar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Kuruluş aşamasında karşılaşılan işletmelerin karşılaştığı diğer sorunlar danışacak kimsenin olmaması vb. olarak sayılabilir. İşletmelerin % 10.20'si ise kuruluş sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını bildirmişlerdir. Maddi imkânları iyi olan ve sosyal çevresi gelişmiş işletme sahipleri kuruluş sırasında fazla zorluk çekmemiştir.

İşletmelerin yetiştiricilik faaliyeti sırasında karşılaştıkları sorunlar da tespit edilmiştir. Bölgedeki işletmelerin karşılaştıkları problemler içinde suyla ilgili problemler % 20.40 ile birinci sırada yer almıştır. Hastalık problemi % 16.33 oranı ile ikinci önemli problem olarak dile getirilirken, yem maliyeti % 14.30, parasal sorunlar

% 12.55, bürokratik işlemler % 10.20 oranında problem teşkil etmiştir. Güvenlik, Pazarlama, Doğal Şartlar, Kalifiyeli Eleman sıkıntısı diğer önemli problemler arasında yer almış ve oran olarak % 10'nun altında kalmıştır. İşletmelerin % 8.16'sı herhangi bir problemin olmadığını beyan etmiştir.

Üstündağ ve ark. (2004), çalışmalarında Karadeniz'de bulunan işletmelerin en fazla su problemi (% 24), hastalık (% 15) ve doğal şartlar (% 6) nedeniyle üretimde sorunlar yaşadıkları bildirilmiştir. Balcı ve ark. (2002), Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki işletmelerin % 28'sinde su miktarında azalma, % 25'inde bulanıklık, % 5'inde sıcaklık artışı % 2'sinde doğal afetlerden kaynaklanan problemler yaşandığını bildirmişlerdir. Emre ve ark. (2007) ise, Akdeniz Bölgesi'nde yapılan çalışmada işletmelerin en fazla bulanıklık (% 67.02) ve suyun debisinden (% 31.91) dolayı sorun yaşadıklarını bildirmiştir. Dağtekin (2008); I.grupta bulunan işletmelerin en büyük problemi bulanıklık (% 57) ve suyun debisinin azalması (% 28) nedeniyle, II. grupta bulunan işletmelerin bulanıklık (% 71), tarımsal amaçlı gübrelemeler (% 42), III. grupta bulunan işletmelerin ise su sıcaklık değişiminden (% 83) dolayı sorun yaşadıklarını bildirmiştir.

Çalışma alanımızdaki işletmelerin diğer bölgelerdeki işletmelere oranla üretimde daha fazla problem yaşadıkları görülmektedir. Bu durumda, doğal afetler ve iklim değişikliklerinin olduğu kadar işletme girdilerinde yaşanan artışlara karşın balık fiyatlarının aynı seyretmesi sonucunda yaşanan maddi problemlerin etkisi de vardır.

İşletmelerin su ürünleri sigortası yaptırma durumları da incelenmiştir. İşletmelerin sadece % 12.25'inin tarsim kanalıyla ürünlerini sigortalattığı belirlenmiştir. İşletmelerin % 12.25'inin su ürünleri sigortası yaptırmasına karşın toplam kapasitenin % 53'ü sigorta yapılmış olmuştur. Bu, sigorta yaptıran işletmelerin büyük kapasiteli olmasının bir sonucudur. Kredi kullanan işletmelerin ise % 24'ünün sigortalı olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin su ürünleri sigortası yaptırmaları ile kredi kullanımı arasında istatistikî bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Su ürünleri sigortası yaptıran işletmeler yaptırmayan işletmelere göre 16 kat daha fazla kredi kullanmışlardır.

Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmeler kamu kuruluşlarından bazı beklentilerini olduğunu belirtmişlerdir. Kamu kuruluşlarından en önemli beklentinin bilgi aktarımı (% 20.41) ve kredi (% 18.37) olduğu tespit edilmiştir. Bunu; ilgi, (% 16.33), bürokrasinin azaltılması (% 12.25), araştırma (% 10.20), pazarlama (% 8.16), sübvansiyon (% 6.12) izlemiştir. İşletmelerin % 4.08'i herhangi bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir. Güvenlik, pazarlama, doğal şartlar, kalifiyeli

eleman sıkıntısı diğer önemli problemler arasında yer almakta ve oran olarak % 10'nun altında kalmıştır. İşletmelerin % 8.16'sı ise herhangi bir problemin olmadığını beyan etmiştir.

Üstündağ ve ark, (2004) Karadeniz Bölgesi'ndeki işletmelerin beklentilerini; bilgi aktarımı (% 26), ilgi (% 21), bürokrasinin azaltılması (% 20), kredi(% 10,5) pazarlama (% 7.7), hastalık (%7), sübvansiyon (% 6), öncülük (% 4.6) olarak bildirmişlerdir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar, Üstündağ ve ark. (2004)'nın bildirdiğiyle genel olarak benzer görünse de işletmelerin maddi taleplerinin arttığı ve kredi ihtiyacının da ön plana çıktığı görülmüştür. Bunun nedeni 2008 yılında yaşanan ekonomik krizinde etkisiyle dolar kuruna bağlı olarak yem fiyatlarındaki artış gösterilebilir.

İşletmecilerin T.C. Ziraat Bankası'nın kredi uygulamaları ile görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Üreticilerin % 64'ü T.C. Ziraat Bankası'ndan kredi almanın zor olduğunu bunun nedeni olarak başvuru ve dosya hazırlama formalitesini göstermişlerdir

İşletmecilerin % 60'ı ise aldıkları kredinin limitlerinin düşük bulduklarını ifade etmişlerdir. Kredi teminatı olarak verdikleri ürün desteklemelerinin % 75'ine kadar kredi alabildiklerini, bu oranın ise düşük olduğunu belirtmişlerdir.

İşletmecilerin % 51'inin ise T.C. Ziraat Bankası tarafından tarımsal kredilerde geçerli sübvansiyonlu (indirimli) kredi uygulamasından haberinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu işletmeler sübvansiyonlu kredi uygulamasını bilmediklerini ve kredi ihtiyacı oldukları için kredi kullandıklarını belirtmişlerdir.

İşletmecilerin % 96'sı kredilerine uygulanan mevcut faizin uygun olduğunu belirtirken faizlerin uygun olmadığını belirten işletmeler ise % 4'te kalmıştır. Üreticilerin son yıllarda faiz oranlarından memnun oldukları ve böyle devam etmesini umdukları görüşmelerde ifade edilmiştir.

İşletmecilerin % 80'inin T.C. Ziraat Bankası'ndan kredi kullanmaktan memnun oldukları tespit edilmiştir. İşletmecilerin % 20'si ise memnun olmadıklarını, nedenini ise daha önceki yıllarda kullandıkları krediyi faizlerin değişken olması nedeniyle yüksek faizle geri ödemeleri olarak göstermişlerdir.

İşletmecilerin % 60'ının kredi yanında teknik yardıma da ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Teknik yardıma ihtiyaç duyan işletmelerin daha çok küçük aile işletmesi olduğu ve yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları görülmüştür. Teknik yardıma ihtiyaç duymayan işletmeler ise büyük kapasiteli işletmelerdir. Bu işletmeler mühendis çalıştırdıklarından yardıma ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir.

Fırat (1999), işletmecilerin % 96'sının kredi limitinin yeterli olmadığını, % 98.67'sinin faiz oranlarının yüksek olduğunu, % 88'inin ise kredi kullanmak için başvuru ve dosya hazırlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmamızda kredi faizleriyle ilgili elde edilen veriler Fırat (1999)'ın bildirdiğinden farklıdır. Bunun nedeni 2002 yılından Bakanlar Kurulu kararıyla düşük faiz uygulamasıdır. Kredi limiti yetersizliği ve kredi kullanmanın zorluğu ile ilgili veriler mevcut çalışma ile benzerlik gösterse de şikâyetin daha az olduğu söylenebilir.

7. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bölgedeki işletmelerin kuruluş sırasındaki finansmanı büyük oranda özsermayeye dayanmaktadır. İşletmelerin bir bölümü Kaynak Kullanımı Destekleme Fonundan teşvik almış bir kısmı da özellikle Kırsal Kalkınma Destekleme Fonundan yararlanmıştıdır.

Teşvikten yararlanan her kapasitede işletme olmasına karşın genel olarak küçük aile işletmeleridir. Özellikle son yıllarda da büyük kapasiteli işletmeler de projeli olarak Tarım İl Müdürlüklerine başvurarak teşvik talebinde bulunmaktadırlar.

Kuruluş sırasında öz kaynağı yeterli gelmeyip kredi kullanan işletme oranı % 18.37 olmasına karşın toplam kapasite içerisindeki payı % 33.61'dir. Bu da göstermektedir ki kredi kullanan işletmeler genellikle büyük kapasiteli işletmelerdir (ortalama kapasite 92.22 ton/yıl). Bölgede aile işletmesi çoğunluktadır. Küçük işletmeler kendi imkânlı ölçüsünde tesis yapmayı tercih etmektedirler.

Su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan işletme sahipleri ile yapılan anket sırasında alınan yanıtlardan, eğitimi yüksek tahsil olanların kredi kullanımına daha yatkın oldukları sonucu çıkarılabilir. Eğitim durumu yüksek olanların kredi kullanımına daha yatkın olmalarına rağmen kredi kullanımının ilkökul mezunlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durumun, araştırma bölgesinde faaliyet gösteren üreticilerin eğitim durumlarının düşük ve yetersiz oluşundan kaynaklandığı söylenebilir.

İşletmelerde sermaye yetersizliği önemli bir sorun olarak görülmektedir. Düşük kapasiteli işletmelerin kapasite artırma isteği bulunduğu tespit edilmiş ve finansman sıkıntısının bunu engellediği görülmüştür. İşletmelerin % 10.20'si daha çok girdiye ihtiyacı olduğunu belirtmesine karşın toplam kapasitenin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (% 32). Bunun da en önemli nedeni diğer işletmelere göre yüksek kapasiteli işletme olmaları ve daha çok girdiye (yem, yavru balık) ihtiyaç duymalarıdır.

Kullandırılan kredilerin önemli bir bölümünü ise özel şirket yönetim yapısına sahip işletmeler oluşturmaktadır. Gerçek kişilerin kredi kullanımları düşüktür. Bunun nedeni olarak işletmelerin düşük kapasiteli aile işletmesi olarak varlıklarının sürdürmek istemesinin yanı sıra kapasitelerini artırmak isteyen işletmelerin sermaye yetersizliğini öne sürmeleri gösterilebilir.

Araştırma alanında işletme kredisi kullanım oranı % 51 olarak tespit edilmiştir. İşletme kredisi kullanan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı % 87, işletme kredisi

kullanmayan işletmelerin toplam kapasite içindeki payı ise % 13 olarak belirlenmiştir. Bu göstermektedir ki kredi kullanan işletmeler büyük kapasiteli işletmelerdir.

Düşük kapasiteli işletmeler kredi taleplerinin reddedildiğini, 10 ton/yıl'ın altında alabalık yetiştiriciliği yapan işletmeler ile sazan yetiştiriciliği yapan işletmeler T.C. Ziraat Bankası tarafından kredi verilmediğini belirtmişlerdir.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarafından verilen kredilerin, anket sırasında alınan yanıtlardan, amaca uygun olarak kullandıkları beyan edilse de kredi faizlerinin önceki yıllara göre daha düşük olması işletmecilerin daha fazla kredi talep ederek, aldıkları kredinin bir kısmını farklı alanlarda amaç dışı değerlendirmelerine neden olduğu görülmüştür.

İşletme kredisi, işletme giderlerinin finansmanı için kullanılan kredilerdir. Araştırma alanında faaliyet gösteren işletmeler kredilerin nakdi olarak verilmesini talep etmektedirler. Ancak paranın elden alınmasının işletme dışı kullanımı sağladığı açıktır.

Ülkemizin kendine has, doğal koşulların yanı sıra su ürünleri yetiştiriciliğinde bulunan yüksek risklerin yönetilememesi su ürünleri sektörünün faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Bu risklerin yönetilmesi adına 2007 yılında Bakanlar Kurulunca alınan kararla su ürünleri sigortası uygulamasına geçirilerek faaliyetlerine başlayan TARSİM, finansal sektörün bu risklere karşı yaklaşımını ve su ürünleri sektörüne karşı olan tutumu olumlu yönde etkileyecektir.

Araştırma alanındaki işletmelerin su ürünleri sigortası hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olmadığı görülmüştür. Bazı işletmeler ise sigorta yaptırımlarına karşın ölüm oranı yüksek olduğunda zararlarının karşılandığını, ölüm oranı düşük olduğunda ise zararlarının karşılanmadığını ifade ederek sigorta yaptırmanın cazip olmadığını belirtmişlerdir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kg başına verilen desteklemelerin işletmeler tarafından kredi teminatı olarak kullanıldığı görülmüştür. Kredilerin vadesiyle destekleme ödemelerinin aynı zamana gelmesi gereken bu tip teminatta desteklemelerde meydana gelebilecek gecikmeler kredi kullanıcıyı zor durumda bırakacağı gibi gecikme faizi ödemek zorunda bırakacaktır.

Ayrıca üreticiler son yıllarda faaliyete geçen işletmelerin kapasitelerini büyük göstererek yüksek tutarda destekleme ödemesi aldıklarını böylece maliyetin altında balık satarak haksız rekabet ortamının oluştuğunu belirtmişlerdir.

Araştırma alanında kooperatife üye olan işletmeye rastlanılmamıştır. Buna karşın işletmeler kooperatif kurulmasını talep ettiklerini bölgelerinde kooperatif

kurulması için gereken işletme sayısı şartını sağlayamadıklarından örgütlenemediklerini belirtmişlerdir.

Sazan yetiştiriciliği yapan işletmelere kg başına herhangi bir destekleme ödemesi yapılmamaktadır. Üreticiler T.C. Ziraat Bankası tarafından kredilendirilmemelerinin yanı sıra ürün desteklemelerinden de yararlandırılmamalarının kendilerini zor durumda bıraktığını ve rekabet güçlerinin gittikçe zayıfladığını ifade etmiştir.

Türkiye’de tarım finansmanı konusunda öncü kuruluş, T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’dir. Banka Cumhuriyet’in kuruluşundan önce ve sonra ülkedeki tarımsal faaliyetleri yürütme adına finansal desteği sağlamaktadır. Ülke tarımsal nüfusun büyük çoğunluğunun kırsal kesimde yaşadığı düşünüldüğünde, yaygın şube ve destek ağıyla T.C. Ziraat Bankası’nın ülkemiz ekonomisi için önemi daha net anlaşılmaktadır. T.C. Ziraat Bankası, tarımsal kredilerini kullanırken aynı zamanda devletin faiz sübvansiyonlarına da aracılık etmektedir.

Araştırma sırasında işletmecilerin tamamının T.C. Ziraat Bankası ile ilişkili olduğu ve kredilerini T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile kullandığı tespit edilmiştir.

Tesis kuruluş aşamasında en çok şikâyet edilen konu (% 38.77) bürokratik işlemlerdir. Bir işletme ruhsat alıncaya kadar birçok bakanlık veya kuruluştan izin almak zorunda kalmaktadır. Tesis kurulurken izlenen çok sayıda devlet kurumundan izin alınarak ortaya çıkan bürokratik işlemler zaman kaybına ve harcamalara neden olmaktadır.

Üreticiler, kamu kurum ve kuruluşlarında kendi sorunlarıyla ilgilenecek işletmelerde meydana gelebilecek hastalık vb. gibi durumlarda çözüm üretebilecek yetkiliye ihtiyaç duymaktadır. Bu görev Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir. Üreticiler işletme kurulumu ve mevcut işletmede kapasite artışı sağlamak istediklerinde bürokratik engellerle karşılaştıklarını ve vazgeçme noktasına geldiklerini bildirmektedirler.

Çalışmamız doğrultusunda, su ürünleri sektörünün milli gelirden aldığı payın yükseltilerek ülke kalkınmasındaki rolünün artırılmasını sağlayacak öneriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir

- Su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetine yeni başlayacak üreticilere kuruluş finansmanı olarak uzun vadeli yatırım kredisi kullandırımı sağlanmalıdır.
- Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilebilmesi için, bu sektörde eğitim düzeyi yükseltilmeli ve su ürünleri tahsili yapmış insanlara, kredi kolaylıkları

sağlanarak iş kurlmaları özendirilmelidir. Böylelikle su ürünleri yetiştiriciliğinde verimin ve kalitenin yükseltilebileceği söylenebilir.

- İşletmelerin sermaye yetersizliği sorununa kredi, destekleme ve teşvik uygulamaları ile çözümler getirilmelidir.
- Yem fiyatlarına uygulanan KDV oranı düşürülmelidir.
- Avcı teknelerine uygulanan ÖTV'siz (Özel Tüketim Vergisi) mazot desteğinin, servis teknelerine de uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Araştırma alanındaki sazan yetiştiriciliği potansiyeli göz önüne alındığında T.C. Ziraat Bankası A.Ş. tarımsal krediler mevzuatı içerisine sazan yetiştiriciliği konusu da eklenmelidir.
- Kapasitesi 10 ton/yıl'ın altında çalışan alabalık işletmeleri ile sazan yetiştiriciliği yapan üreticilerin de kredi kullanabilmesi sağlanmalıdır.
- Kredilerin amaç dışı kullanımı engellenmeli, bunun için de kredi kontrol mekanizmaları oluşturulmalıdır. Böylece kullanılan krediler üretime aktarılacaktır.
- Üreticilerin aldıkları krediyi işletme dışına aktarmalarını engellemek amacıyla kredi kaynaklarınca verilen kredilerde aynı limitler belirlenmelidir.
- Su ürünleri yetiştiricilik işletmecileri yapılacak toplantı, seminer vb. etkinliklerle su ürünleri sigortası konusunda aydınlatılmalı, uygulamada meydana gelen aksaklıklar giderilerek daha işler hale getirilmelidir.
- Kredi kuruluşları kredi kullandırdıkları işletmelere tarsim kanalıyla su ürünleri sigortası yaptırma şartını getirilmelidir. Bu, herhangi bir risk karşısında üreticinin finans sorununa çözüm getireceği gibi kredi veren kurum ve kredi kullanan üreticide güven duygusunun oluşmasını sağlayacaktır.
- Birim başına (kg) üretim için uygulanan desteklemelerin üreticilerin kullanmış olduğu kredi teminatını oluşturabileceği düşünülerek bir yıl öncesinden destekleme bedellerinin verilme zamanları belirlenmeli ve buna uymaya özen gösterilmelidir.
- Sazan yetiştiriciliği yapan üreticilerin de ürün desteklemelerinden yararlandırılması sağlanmalıdır.
- Ürün desteklemelerinden yararlanan büyük kapasiteli işletmelerin ürünlerini ucuza satarak küçük işletmelerin rekabet güçlerinin zayıflamasını önleyici tedbirler alınmalıdır.

- Destekleme ödemelerinin projeye göre değil fiili kapasiteye göre yapılması sağlanmalıdır.
- Anlaşmalı olarak fatura düzenleyen işletmeler sıkı takip altına alınarak haksız kazanç engellenmelidir.
- Su ürünleri kooperatiflerinin kurulmasını kolaylaştıracak düzenlemelere gidilerek işletmelerin örgütlenmesine destek verilmelidir.
- Kredi ve destek verilecek tesislerde projenin yetiştiriciliğe uygunluğu daha sıkı denetlenerek üretime aktarılması sağlanmalıdır.
- T.C. Ziraat Bankası tarafından üreticilerin ürün desteklemeleri temlik edilerek % 75'ine kadar kullanılan kredi limitleri yükseltilmelidir.
- İşletmecilerin kredi alımı sırasında şikâyet ettiği başvuru ve dosya hazırlama ile ilgili formaliteler kaldırılmalıdır. Banka tarafından üreticinin desteklemesinin temliki sağlanarak yeterli güvence alındığından ek olarak istenen kefil formalitesi konusunda gereksiz zorlamalara gidilmemeli ve bu uygulamadan vazgeçilmelidir.
- İşletmelerin yetiştiricilik faaliyeti sırasında karşılaştıkları sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşlarınca çalışmalar yapılmalıdır. Bunun için gerekli finans desteğinin sağlanabilmesi içinde T.C. Ziraat Bankası tarafından sübvansiyonlu (indirimli) kredi uygulamaları kapsamında bulunan AR-GE kredilerinin kullandırımı sağlanmalıdır.
- T.C. Ziraat Bankası tarafından su ürünleri yetiştiriciliğinde uygulanan sübvansiyonlu kredi uygulamaları basın yayın organları ile tanıtılmalı ve yetiştiricilerin kredi kullanımını teşvik edilmelidir.
- Banka yetkilileri belirli zamanlarda işletmelere ziyarette bulunularak kredi uygulamaları anlatılmalı ve üretici ile banka arasındaki diyalog geliştirilmelidir.
- T.C. Ziraat Bankası bünyesinde su ürünleri mühendisleri istihdam edilerek özellikle bilgi eksikliği olan aile işletmeleri ile teknik bilgi akışında bulunmaları sağlanmalıdır.
- T.C. Ziraat Bankası bünyesinde daha önceki yıllarda faaliyette bulunan Su Ürünleri Kredileri Genel Müdürlüğü tekrar kurulmalıdır.
- Ruhsat alma ile ilgili zorluklar giderilerek prosedürler makul bir seviyeye indirilmelidir. Üreticilerin ruhsat alma ve kapasite artışı gibi işlemlerini tek elden yapılabileceği bir birim oluşturulmalıdır.

- Çok sayıda bakanlıktan alınan izinler yerine tek bir bakanlık üzerinden, diğer bakanlıkların yapacağı koordineli bir çalışma ile, üreticilerin karşılaştığı bürokratik engeller asgari düzeye indirilebilir.

KAYNAKLAR

- Altuğ, O. 1988.** ‘‘Finansal Yönetim I’’, Marmara Üniversitesi Yayınları Yayım No:488, İstanbul: 1988, Sf: 3-4
- Anonim, 2002.** Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Proje İstatistik Şubesi Kayıtları, Aralık 2002.
- Anonim, 2008a.** www.faoadriamed.org/html/SysStat/Statistics.html-28k (erişim tarihi 03.04.2008).bak sabah?
- Anonim, 2008b.** www.tugem.gov.tr. (erişim tarihi 13.05.2008).
- Anonim, 2008c.** Çiftliklerde Yabancı Sermaye. Suda Yaşam, Ocak / Şubat, 19, 62
- Anonim, 2008d.** Bankalarımız 2006. www.tbb.org.tr (05.01.2008)
- Anonim, 2009a.** www.tuik.gov.tr (erişim tarihi 01.11.2009).
- Anonim, 2009b.** Su Ürünleri İstatistikleri. T.C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu,Ankara. www.tuik.gov.tr. (25.05.2009)
- Anonim, 2009c.** Su Ürünlerinde Soğuk Saklamanın Önemi.
[http:// www.tezsitesi.com](http://www.tezsitesi.com) (03.07.2009)
- Anonim, 2009d.** Teşkilatlanma Hizmetleri.
http://www.tedgem.gov.tr/sss/sss_teskcevap1.htm
- Anonim, 2009e.** Tarımsal Amaçlı Kooperatifler.
www.kooptr.com/ekitap/utopya_koop.pdf (03.07.2009)
- Anonim, 2009f.** Su Ürünleri Desteklemeleri.
www.izmirtarim.gov.tr/.../destek/su%20urunleri%20destekleme.htm
- Anonim, 2009g.** http://www.tugem.gov.tr/tugemweb/2008_destek.html (01.05.2009)
- Anonim, 2009h.** Su Ürünleri Sigortası.
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=_viewPage&name=su_urunleri_sigortasi
(01.05.2009)
- Anonim, 2009i.** Su Ürünleri Avcılığı. <http://www.ziraat.com.tr> (02.06.2008)
- Anonim, 2009j.** Su Ürünleri Yetiştiriciliği <http://www.ziraat.com.tr> (02.06.2008)
- Anonim, 2010a.** Bankamızın Kuruluşu. [http:// www.ziraat.com.tr](http://www.ziraat.com.tr) (01.06.2010)
- Anonim, 2010b.** Tarımsal Kredi Faiz Oranları
<http://www.ziraatbank.com.tr/default.asp?sayfa=tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx&anagrup=bankamiz> (26.06.2010)
- Anonim, 2010c.** Ki-Kare Testi 10
web.sakarya.edu.tr/~adurmus/statistik/acikogretim/unite10.pdf (25.06.2010)

- Anonim, 2010d.** Akdeniz Bölgesi'ndeki Alabalık İşletmelerinin Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi. www.akuademi.net/USG/USG2007/TSCCK/tsck07.pdf (27.12.2009)
- Artukoğlu, M.M., (1993)** Tarımsal Kredinin Tarım Sektörünün Gelişmesindeki Önemi ve Manisa Merkez İlçe Tarım İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanımının Analizi. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Atay, D., 1995.** Su Ürünleri Tüketim Projeksiyonları ve Üretim Hedefleri. II. Su Ürünleri Sempozyumu, 14-16 Haziran 1995, Erzurum.
- Atay, D., Ölmez, M., Korkmaz, A.Ş., 2000.** Avrupa Birliği ve Türkiye Su Ürünleri Sektörleri Arasında İhracat ve İthalat Düzenlemeleri. Doğu Anadolu Bölgesi IV. Su Ürünleri Sempozyumu 28-30 Haziran 2000, Erzurum, s.509-541
- Aydın, O., Sayılı, M., 2009.** Samsun İlinde Alabalık İşletmelerinin Yapısal ve Ekonomik Analizi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi www.ziraat.gop.edu.tr/dergiyayinlar/DERGI-2009-2/12.doc (20.06.2010)
- Balcı, M., Ural, M., Çiçek, E., Bekçi, H., 2002.** Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Su Ürünleri Üretim ve Yetiştiricilik Tesislerinin Yapısal ve Teknik Özelliklerinin Araştırılması Sonuç Raporu, TAGEM/HAYSUD/2001/07/01/13.
- Braverman, A., Guash L.J., (1990).** Agricultural Reform In Developing Countries "Refloctions For Eastern Europe", The World Bank Working. The World Bank, Nowember, 538.
- Bülbül, M. 2006.** Tarımsal İşletmelerin Finansmanı Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara: 2006, Sf. 5-6
- Çapkın, K., Korkut Oğuz, S., Şevik, R., Olgun, M., 2008.** Beyşehir Bölgesindeki Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Yapısı ve Sorunlarının Belirlenmesi. Balıkçılık Bilimleri Dergisi <http://www.fisheriessciences.com/tur/Journal/vol2/muglaissue/jfscommug2007041.pdf>
- Çavdar, Y., 2009.** Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde Desteklemeler. SÜMAE Yunus Araştırma Bülteni, (1) :13-14. <http://www.fisheriessciences.com/tur/Journal/vol2/muglaissue/jfscommug2007041.pdf>
- Dağtekin, M., 2008.** Trabzon İlinde Su Ürünleri Üretimi ve Pazarlama Yapısı. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 95 s.

- Deniz H., Okumuş İ., Gier Y.G., 2009.** Türkiye Deniz Ürünleri Yetiştiriciliğinde Ekosistem Yaklaşımli Yer Seçimi ve Alan Tahsisi İçin Yol Haritasının Geliştirilmesi. 15. Ulusal su ürünleri sempozyumu.“Ekosistem yaklaşımli su ürünleri üretimi”. 01-04 Temmuz 2009 Rize
- Dinler, T., 2000.** Tarımda Risk Yönetimi ve Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları. IMMOB Ziraat Mühendisleri Odası.5. Teknik Kongresi, Ankara
- Doğan, K., 2002.** Su Ürünleri Sektörünün Tarım Sektörü İçindeki Yeri ve Önemi. TKB İstanbul İl Müdürlüğü Yayın Organı, 80:8, Ankara: 12 s.
- Doğan, K., Güven E., 2005.** Ülkemizde Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler, Üretim Kapasiteleri, İllere Göre Dağılımları ve Ekonomik Analizleri. Sümder Su Ürünleri Mühendisleri Derneği Dergisi, 24 Temmuz, 4, 39-45.
- Elbek, A.G., 1981.** Ege Bölgesi’nde Tatlı Su Ürünleri Üreten İşletmelerin Yapısal ve Ekonomik Analizi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Sinop.
- Elbek, G. A. ve Emiroğlu, İ. D., 1996.** Güney Ege’deki Deniz Balıkları İşletmelerinin Genel Durumu ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Türkiye II. Tarım Ekonomisi Kongresi, s.128 – 138, Adana
- Elbek, A.G., Oktay, E., Saygı, H., 2006.** Su Ürünlerinde Temel İstatistik, Ders Kitabı, 4. Baskı, Yayın No: 19, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, 308, İzmir.
- Emre Y., Diler İ., Sevgili H., Oskay D.A., Sayın C., 2007.** Akdeniz Bölgesindeki Alabalık İşletmelerinin Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi (2002-2003), Ulusal Su Günleri Sempozyumu. Antalya.
- Ergün, N.S., 1990.** Verimliliği Arttırma Tekniklerinin Yaygın ve Etken Kullanımını Engelleyen Faktörler. Doğu Karadeniz Bölgesinde Tarımsal Verimlilik Sorunları Sempozyumu, MPM Yayınları No:404, Ankara, 1990, S.29-44
- Erkuş, A., 1979.** Ankara İli, Yenimahalle İlçesinde Kontrollü Kredi Uygulaması Yapılan Tarım İşletmelerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 709, Ankara.
- Fırat, O., 1999.** T.C Ziraat Bankası’nın Tarımsal Kredi Uygulamaları ve Tokat İli Merkez İlçedeki Tarım İşletmelerinin Bu Uygulamalardan Yararlanma Etkinliği Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat, 244 s.
- İşgören, D., 1996.** Güney Ege’de Çipura ve Levrek İşletmelerinde Ekonomik Optimizasyon Verimlilik ve Artırıcı Önlemler. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Karacan, A.R., 1991** Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal Kredi. Ege Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 498, İzmir , Sf. 13
- Karataş, M., Sayılı, M. ve Koç, B., 2008.** Sivas İli Gökkuşluğu Alabalığı İşletmelerinin Yapısal ve Ekonomik Analizi. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi (BİBAD), 1(2): 55-61
- Kocabıyık, B., 2009,** Yazılı görüşme, T.C Ziraat Bankası A.Ş, Genel Müdürlük Krediler Bölümü, Ulus, Ankara, bkocabıyık@ziraatbank.com.tr
- Kocaman, E.M., Aydın, A. ve Ayık, Ö., 2002.** Erzurum'da Faaliyet Gösteren Alabalık İşletmelerinin Yapısal ve Ekonomik Analizi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 19(3-4):319-327.
- Anonim, 2008c.** Çiftliklerde Yabancı Sermaye. Suda Yaşam, Ocak / Şubat, 19, 62
- Özerin, G., 1989.** Türkiye'de uygulanan tarımsal kredi politikasının T.C Ziraat Bankası, Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri açısından bir değerlendirilmesi. Çiftçi ve Köy Dünyası Dergisi, Mart, 51, 23-28
- Rehber, E., Çetin, B., 1998.** Tarım Ekonomisi. Vipaş A.Ş. Sf: 148-154, Bursa
- Sarihan, E., Tekelioğlu, N., 1990.** Türkiye'de Su Ürünleri Üretimi ve Sorunları, Türkiye Ziraat Mühendisliği 3. Teknik Kongresi, Ankara.
- Seyis, T., 2003.** Türkiye'de Su Ürünleri Pazarlama Sistemi ve Balık Hallerinin Fonksiyonel Durumu. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Su Ürünleri Temel Bilimler Anabilim Dalı, İzmir,
- Siegel, S., Castellan, J.N., 1988.** Nonparametric Statistics for the Behavioral Sciences. Mcgraw-Hill Book Company,
- Şakar, B., 2006.** Banka Kredileri ve Yönetimi. Beta Masım Yayın Dağıtım A.Ş, s:1, İstanbul
- Taş, B., 2007.** Vona Koyu'nda (Güney Karadeniz, Ordu, Türkiye) Su Ürünleri Yetiştiriciliği. Balıkçılık Bilimleri Dergisi, 1 (4):176-183.
- TCZB, 1982.** Su Ürünleri Üretimini Artırma ve Kredilerini Yönlendirme Sempozyumu. T.C Ziraat Bankası Su Ürünleri Kredileri Müdürlüğü, Yayın No:4, Ankara
- TCZB, 1986.** Su Ürünleri Sektörünün Bugünkü Durumu ve Sorunları Sempozyumu. T.C Ziraat Bankası Su Ürünleri Kredileri Müdürlüğü, Yayın No:7, İzmir
- TCZB, 2003.** T.C Ziraat Bankası A.Ş. Tarımsal Krediler Yönetmeliği. Tarımsal Krediler Daire Başkanlığı, Ankara, s: 2
- TCZB, 2009.** Kredi İzleme ve Takipteki Krediler Eğitim Programı Katılımcı Kitabı. T.C Ziraat Bankası A.Ş. Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara.

- TCZB, 2010.** Tarımsal Krediler Mevzuatı. T.C Ziraat Bankası, Şubat, Ankara.
- TİBEM, 1999.** Kredi Teknik Konular Rehberi. Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü.
Yayın No: 57, s:3, İstanbul.
- TUİK, 2009.** Yazılı Görüşme, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın ve Dağıtım Bilgi Daire Başkanlığı, Bilgi Dağıtım Grubu, Ankara, bilgi@tuik.gov.tr
- Ural, M., Balcı, M., 2007.** Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Su Ürünleri Sektörünün Gelişimi Mevcut Yetiştiricilik Tesisleri ve Sorunları. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi
<http://web.firat.edu.tr/ffmu/> (02.07.2009)
- Ünal V. ve Yercan M.,2006.** Türkiye’de Su Ürünleri Kooperatifleri ve Balıkçılar İçin Önemi. E.Ü Su Ürünleri Dergisi, (1-2), 221-227
- Üstündağ, E., Aksungur,M., Dal, A., Yılmaz, C., 2000.** Karadeniz Bölgesi’nde Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Yapısal Analizi ve Verimliliğinin Belirlenmesi. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Trabzon
- Yıldız, M., Doğan, K., Erdal, Ş., 2008.** Marmara Bölgesi Gökkuşluğu Alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) İşletmelerinin Yapısal, Teknolojik ve Verimlilik Analizleri. İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23: 1-16
- Yılmaz, M.K., 2008.** Dünya’da ve Türkiye’de Tarımsal Finansman: Türkiye için Model Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 135 s.f

EKLER

EK-1 İLLERE GÖRE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ YAPAN İŞLETMELER

Kısaltmalar:

Sütun Adı	Açıklama	İçerik	Açıklama
Tür	Yetiştirilen Balık Türü	GA S L	Gökkuşığı Alabalığı Sazan Levrek
K	Kapasite (ton/yıl)		

SAMSUN

İşletme adı	İşletme Yeri	Tür	K
Kuzey Su Ürünleri	Derbent-Bafra	GA	400
Kıyak Kardeşler	Derbent-Bafra	GA	240
Ak-Balık	Derbent-Bafra	GA	150
Nemci Beyaz	Boğazkaya-Bafra	GA	125
Salih Onat	Derbent-Bafra	GA	100
Orhan Orta	Boğazkaya-Bafra	GA	50
Durmuş Yılmaz	Kolay-Bafra	GA	40
Hamza Yılmaz	Sarıköy-Bafra	S	30
Şenol Atmaca	Doğanca-Bafra	S	30
Ladik Su Ürünleri	Büyükkızıoğlu-Ladik	GA	25
Boğazkaya Ltd.Şti.	Derbent-Bafra	GA	25
Mustafa Candal	Köprübaşı-Tekkeköy	GA	4
Salim Çöpoğlu	Çağlayan-Salıpazarı	GA	3
Mustafa Öztürk	Aydınpınar-19 Mayıs	GA	2
Emin Akgül	Çiçekli-Salıpazarı	GA	1.5
Kemal Gül	Doyran-Alaçam	S	1
Osman Çaylı	Geyikbaşı-Alaçam	S	1

SİNOP

İşletme adı	İşletme Yeri	Tür	K
Dursun Demirel	Çatak-Türkeli	GA	16
Recai Kuruoğlu	Yaykıl-Gerze	GA	15
Sati Şentürk	Gökçalın-Türkeli	GA	15
Yaşar Kartal	Taşhanlı-Boyabat	GA	3

ORDU

İşletme adı	İşletme Yeri	Tür	K
Vona Su Ürünleri Tic.Ltd.Şti	Çeşmeönü Mevkii-Perşembe	GA+L	200
Özbek Su Ürünler Tic.Ltd.Şti.	Kışla Limanı –Perşembe	GA+L	200
Marnero Su Ürünleri Aş.	Çeşmeönü Mevkii- Perşembe	GA+L	200
Atlas Su Ürünleri San.Tic.Aş.	Kışla Limanı- Perşembe	GA+L	200
Sarıkaya Balıkçılık	Kışla Limanı –Perşembe	GA+L	160
H.Ahmet Hacıimamoğlu	Karakoyunlu Mah.-Korgan	GA	30
Ertaş Alabalık	Musakırık –Kabadüz	GA	30
İbrahim Genç	Kuzköy- Akkuş	GA	20
Erol Köroğlu	Kılıçlı-Fatsa	GA	15
Musa Sağlık	Sefaköy-Fatsa	GA	15
Sedat Köroğlu	Kılıçlı-Fatsa	GA	12
Seçim Türkmen	Turnalık Yaylası-Kabadüz	GA	10
Tahsin Top	Çambaşı Yaylası-Kabadüz	GA	10
Beytullah Gülmez	Akköy Mah.-Çamaş	GA	10
İ.Çapkin- H.Çapkin	Karaoluk-Merkez	GA	10
Edalet Özsoy	Dursunlu Köyü-Mesudiye	GA	10
Tuncer Taşkın	Uzundere Köyü-Aybastı	GA	10
Çetin Kumru	Divane-Kumru	GA	10
Turgut Türe	Şenyurt-Perşembe	GA	10
Hasan Çayiroğlu	Kurtboğaz-Akkuş	GA	5
Ahmet Çam	Akpınar Beldesi-Akkuş	GA	5
Nail Çapan	Gölköy	GA	3
Musa Duman	Koşcuğaz-Korgan	GA	3
Mustafa Güzel	Çaybaşı	GA	3
Şenel Bayram	Yokuşdibi Beldesi-Kabadüz	GA	3
Aslan Çiçek	Yavi Köyü-Ünye	GA	3
Celal Gök	Korgan	GA	3
H.Alan-S.Tekin	Çitlice-Korgan	GA	3

EK-2. ANKET FORMLARI

EK-2.1. SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK İŞLETMELERİ ÖN BİLGİ ANKET FORMU

AMAÇ:

Bu çalışma, Sinop ile Ordu illeri arasında bulunan, denizde veya tatlı suda su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmelerin su ürünleri kredisi kullanımlarını, kredi temininde karşılaştıkları sorunları ve su ürünleri yetiştiriciliği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bilimsel bir çalışmadır.

Ayrıca, işletmelerin teknik ve ekonomik problemleri, geleceğe yönelik beklenti ve düşünceleri elde edilerek, işletmelerin daha verimli bir hale getirilebilmesi için yapılması gerekenler ortaya konulacaktır.

AÇIKLAMA:

Bu anket, Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Su Ürünleri Yetiştiriciliği Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Recep BİRCAN'ın danışmanlığında yürütmekte olduğum Yüksek Lisans tezimin konusu olan “Orta Karadeniz Bölgesi’ndeki Su Ürünleri İşletmelerinin Kredi Kullanımları ve Yetiştiricilik Üzerindeki Etkileri”nin tespiti amacını taşımaktadır

Vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, yalnızca bilimsel amaçlarla gruplandırılarak uygun bir şekilde değerlendirilecektir. Bu nedenle, anketi dolduranın isim yazmasına veya kendini tanıtıcı herhangi bir açıklama yapmasına gerek yoktur.

Ankette sorulan sorular istatistik amaçlı olup elden edilen sonuçlara göre yorumlar yapılarak gelecekteki beklentilerimizin gerçekleşmesi ve sorunlarınızın çözümlenmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Yardımlarınız ve ilginiz için teşekkür ederim.

**EK-2.2. SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK İŞLETMELERİ ARAZİ
ÇALIŞMALARI ANKET FORMU**

A-İŞLETME BİLGİLERİ

1-İşletmenin adı :

2-Posta adresi :

Telefon:

Faks:

İlçe:

İl:

3-İşletmenin üzerinde kurulduğu su kaynağının adı:

4-İşletme sahibinin adı:

5-İşletmecinin yaşı:

20-30

31-40

41-50

51-60

60+

6-İşletmecinin eğitim durumu:

Okuryazar

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite

7-İşletmenin türü:

Tatlı suda balık yetiştiriciliği Denizde ağ kafeste balık yetiştiriciliği

Her ikisi

8-İşletmenin yapısı :

Özel şahıs işletmesi

Özel şirket

Kooperatif

Diğer.....

9-İşletme sigortalı mı?

Evet

Hayır

Sigorta çeşidi(doğal afet,hastalık,yangın v.s) :

10-İşletmenin kapasitesi: Teorik Kapasite (Projede öngörülen kapasite):.....

Fiili Kapasite (Yıllık üretim miktarı):.....

B- FİNANS BİLGİLERİ

11-İşletme kurulurken finansman nasıl sağlandı?

- Özkaynak Özkaynak+Kredi
 Özkaynak+Teşvik Özkaynak +Teşvik+Kredi
 Diğer.....
Kredi veya teşvik nereden alındı:

12-Tesis kurulduktan sonra su ürünleri kredisi kullandınız mı?

- Evet Hayır
Kredi nereden alındı: Miktarı:

13-Kullandığınız kredinin teminatı nedir?

- Ürün Desteklemesi İpotek Kefalet
 İpotek+ Kefalet Destekleme+İpotek Destekleme+Kefalet
 Diğer.....

14-Kredi ihtiyacını doğuran nedenler nelerdir?

- Sermaye Yetersizliği Kapasite Artışı Sağlamak
 Daha çok girdi temini İşletmeye Yatırım Amaçlı
 Tüketime Dönük İhtiyaçlar Diğer

15-Kredi ihtiyacını karşılarken ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz?

- Teminat (İpotek,Kefil v.s) Formaliteler
 Yüksek Faiz Sorun Yok
 Diğer.....

16-Aldığınız krediyi amaca uygun olarak kullanıyor musunuz?

- Amaca Uygun Amaca Uygun Değil Amaca Uygun-Uygun Değil

17-Su ürünleri kredisinin bankalarca ne şekilde verilmesini talep edersiniz?

- Ayni Nakdi Ayni-Nakdi (Oran: %.....%.....)

18-Su Ürünleri kredisi faizleri sizce uygun mu?

- Evet Hayır

19-Su ürünleri kredilerine sizce % kaç faiz oranı uygulanmalıdır?

- % 0 % 1-5 % 6-10 % 11-15
 % 16-20 Diğer.....

20-Faiz oranı dışında kredi kullanımı sırasındaki istekleriniz nelerdir?

- Formalitelerin Kısaltılması Kredi Verilmesi Daha Uygun Vade
 Teminata Kolaylık Daha Fazla Kredi Diğer.....

21-Devlet tarafından kg başına verilen desteklemelerin yeterli olup olmadığı hakkında düşünceniz nedir?

- Yetersizdir Yeterlidir Kararsızım

22-Destekleme hak edişlerinin ele ulaşmasında sorun yaşıyor musunuz?

- Evet Hayır

23-Desteklemeler elinize ulaştığında bunu hangi maksatla kullanıyorsunuz ?
(Birden fazla kullanım alanı varsa sıralama yapılacaktır.)

- Kredi teminatı Yem alımı Yavru alımı
 Havuz yapımı ,kafes alımı Kişisel ihtiyaçlar Diğer.....

24-T.C.Z.B'den kredi almak kolay mı?

- Evet Hayır

25-T.C.Z.B'ndan kredi kullanmış olmaktan memnun musunuz?

- Evet Hayır

26-T.C.Z.B tarafından verilen kredi limiti yeterli mi?

- Evet Hayır

27-T.C.Z.B'nın sübvansiyonlu kredi uygulamalarından haberiniz var mı?

- Evet Hayır

28-T.C.Z.B'dan kullandığınız kredinin faizleri uygun mu?

- Evet Hayır

29-Kredi İle birlikte teknik yardıma ihtiyaç duyuyor musunuz ?

- Evet Hayır

C- YETİŞTİRİCİLİK BİLGİLERİ

30-Üretilen balık türleri ve miktarları (ton/yıl).....

.....

31-Yetiştiricilik faaliyeti sırasında işletmenizin en çok karşılaştığı problemler nelerdir?
(Birden fazla cevap varsa sıralama yapılacaktır.)

- Su Problemi (sıcaklık, kirlilik v.s) Hastalık Pazarlama
 Yem Maliyeti Bürokrasi Arazi
 Yavru Temini Kredi Faizleri Güvenlik
 Deniz Suyu Sıcaklığı Diğer.....

D- GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLER VE DÜŞÜNCELER

32-Su ürünleri ile ilgili kamu kuruluşlarından beklentileriniz nelerdir?

- Bilgi aktarımı İlgi Bürokrasinin azaltılması Kredi
 Pazarlama Sübvansiyon Araştırma Diğer.....

E-DİĞER

33-Kuruluş sırasında karşılaşılan problemler nelerdir?

- Bürokrasi Parasal Arazi Bilgi eksikliği
 Su Problem Yok Diğer.....

34-Su ürünleriyle ilgili bir derneğe üye misiniz?: Evet Hayır

Böyle bir örgütlenmede yer almak ister misiniz?: Evet Hayır

35-İşletmede AR-GE çalışması yapılıyor mu? Evet Hayır

Araştırılmasını istediğiniz konular nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Murat GİRGIN, 1983 yılında Bafra’da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini Bafra’da tamamladı. 2002 yılında girdiği Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sinop Su Ürünleri Fakültesi’nden 2006 yılında mezun oldu. Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Su Ürünleri Yetiştiriciliği Anabilim Dalı’nda 2007 yılında Yüksek Lisans öğrenimine başladı ve halen devam etmektedir.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nin ‘‘Ziraat Mühendisi’’ orijini olarak açmış olduğu sınavı kazanarak 2007 yılında Samsun Bölge Başkanlığı’nda göreve başladı.

Halen T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Sinop Şubesi Tarımsal Krediler Bölümü’nde görev yapmaktadır.